

Tehnike manipulacije u političkom diskursu

Stupičić, Dorja

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:200165>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

Tehnike manipulacije u političkom diskursu

Završni rad

Mentor: Dr. phil. Nikolina Palašić

Kolegij: Tekstna lingvistika

Studentica: Dorja Stupičić

Studij: Preddiplomski dvopredmetni studij filozofija/hrvatski jezik i književnost

Rijeka, rujan, 2015.

Sadržaj

1	Uvod.....	3
2	Ideologija	4
3	Konverzacijske maksime	5
4	Manipulacija	6
5	Tehnike manipulacije.....	7
5.1	Politički žargon.....	7
5.2	Razne tehnike manipulacije.....	7
6	Analiza sučeljavanja	9
7	Stil govornika.....	43
7.1	Kolinda Grabar-Kitarović.....	44
7.2	Ivo Josipović.....	44
8	Zaključak.....	46
9	Popis literature	48
10	Sažetak	49
11	Abstract	49
12	Prilozi	50
12.1	Tablica političkog šalabahtera	50
12.2	Sučeljavanje predsjedničkih kandidata.....	51

1 Uvod

Ovo istraživanje predstavljeno je kao pokušaj pronalaska načina manipulacije političara nad biračima. Već i ptice na grani znaju da je politika postala instrument za postizanje vlastitih ciljeva, vlastite dobrobiti, kako financijske, tako i bilo kakve druge ako je u pitanju nekakva vrsta privilegije. U teoriji bi se vodeći u državi trebali brinuti o njezinom prosperitetu i boljitku građana. Čini se da je danas svakako, samo ne tako. Ako su tako loši, zašto ih biramo? Ostavimo sada po strani goruća pitanja poslušnosti, usporedbe građana s ovcama, gluposti mase i slično. U ovom istraživanju bavimo se načinima na koje političari dolaze do svojih pozicija i kako na njima ostaju. O tome će biti riječi, ali samo u području diskursa. Kako bi prikupili glasove, političari izlaze u javnost i obraćaju se glasačima. U tim obraćanjima nastoje ostaviti što bolji dojam kako bi se svidjeli javnosti. Kako to čine tema je ovog istraživanja.

Svaka osoba koja ulazi u politiku mora biti svjesna da će imati posla s različitim ideologijama. Preuzet će onu koja joj najviše „leži“, koja joj je prihvatljiva i u skladu s njezinim pogledima na život i stvarnost. Problem nastaje kad shvatimo da pojam ideologije postaje termin koji ima većinom negativne konotacije, budući da vlastodršci pod pojmom svoje ideologije predstavljaju vrlo lijepe ciljeve za državu, dok su u stvarnosti oni ipak nešto drukčiji. Zato ćemo se već u početku ovog istraživanja doticati samog pojma ideologije - kako je on nastao i kakvu funkciju ima danas. Ona je bitna jer putem nje otkrivamo za što se političari danas zalažu, dok nas aktualna stvarnost uči o čemu uistinu brinu.

Budući da je tema ovog rada vezana isključivo za područje diskursa, pokušat ćemo na primjeru uočiti je li stvarno istina da smo manipulirani. Ako je to zbilja tako moraju postojati tehnike koje se koriste u svrhu manipuliranja. Mi možemo nabrajati razne tehnike kojima je moguće izvrtati istinu, ali bez primjera nemamo temelj za takvu pretpostavku. Zato je odabrano sučeljavanje predsjedničkih kandidata kako bi se na konkretnom slučaju istražilo koristi li se manipulacija u toliko velikom omjeru, a činjenica je da takvo mišljenje danas vlada. Akteri sučeljavanja su kandidati Kolinda Grabar-Kitarović i Ivo Josipović. U njihovoj debati pokušat ćemo istražiti koriste li današnji političari manipulaciju da bi prikupili glasove i ako je stvarno tako na koji način to čine i u kolikoj mjeri.

Da bismo započeli s analizom prvo se treba upoznati s načelima idealne konverzacije, u kojoj se poštuju pravila korektnosti i suradnje. Radi se o Griceovim načelima po kojima ćemo se voditi. Treba napomenuti da se nijedan čovjek ne može u potpunosti držati ovih

pravila, ali bitno je znati da ih ne krši namjerno. Ako to čini velika je vjerojatnost da želi manipulirati slušateljima.

Kako bismo uopće počeli govoriti o nekakvim tehnikama manipulacije potrebno je odrediti što manipulacija zaista znači. Zato je toj temi posvećeno poglavlje u kojem detaljnije objašnjavamo pojam. Zatim ga uranjamo u političku domenu, uključujući pojam ideologije da bismo shvatili sam slučaj manipuliranja u političkom diskursu.

Sljedeća je tema vezana uz konkretne tehnike manipulacije, gdje je nabrojano desetak već poznatih strategija koje govornici koriste. To nisu jedini načini da se govorom manipulira. Postoje i načini koje je nemoguće kategorizirati, već su jasni jedino na primjeru. Zato koristimo već spomenuto sučeljavanje, čiji će ulomci biti citirani te će nakon njih slijediti objašnjenje. Kako ne bi ispalo da su citati vađeni iz konteksta cijelo sučeljavanje priloženo je na kraju završnog rada.

Nakon obrađenih tehnika manipulacije slijedi središnji i najobuhvatniji dio istraživanja – analiza sučeljavanja. Kao što je već natuknuto, bit će obrađeni razni dijelovi iz sučeljavanja. Svi će biti citirani, a nakon citata slijedi pojašnjenje zašto je izabrano za analizu, odnosno bit će pojašnjena tehnika koja se koristi. Nije obrađeno cijelo sučeljavanje zbog dva razloga. Prvi je taj što bi ovaj rad bio preopširan, a drugi – bilo bi suvišno obrađivati cijelu diskusiju s obzirom da se tehnike ponavljaju. Ako smo ih već obradili nema smisla pojašnjavati već pojašnjeno. Treba napomenuti da se i ovako neke tehnike ponavljaju, budući da u jednom citatu zna biti više tehnika manipulacije pa su obrađene zajedno.

Nakon provedene analize slijedi osvrt na govornike i njihove stilove govora. Bit će riječi o njihovom pristupu i tehnikama koje su frekventne – za svakoga pojedinačno.

2 Ideologija

Da bi se o postojanju nekakvih ideologija kod izabranih političara uopće moglo govoriti, prvo se treba osvrnuti na sam termin. *Pojam ideologija prvi put je upotrijebljen početkom XIX vijeka u djelima francuskih enciklopedista* (Popović, 2007, 61) i vrlo je složen zbog raznovrsnih shvaćanja kroz povijest. *Značenje izraza ideologija više se puta mijenjalo od njegovog postanka. Njegov tvorac, Destutt de Tracy (1801) tako je nazvao znanost o svojim idejama koje imaju pripadnici neke zajednice. Budući da su ideolozi (društvo oko D.*

de Tracyja) bili Napoleonovi politički protivnici, u Napoleonovom je govoru izraz **ideolozi** poprimio uvredljive konotacije. (Ivas, 1988, 17) Danas taj pojam ima negativnu konotaciju i političari je izbjegavaju koristiti u svrhu prezentiranja svog programa. Ona se u razgovornom stilu često koristi kao *krivo ili ekstremno shvaćanje i tumačenje kakve ideje* (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2002, 460). Moguće je pronaći i sljedeća tumačenja. *Ideology is often characterised as false consciousness or an imagined representation of the real conditions of existence.*¹ (Mills, 2004, 29)

Ideologija je najrasprostranjenija u političkom smislu. Označava *primijenjeno mišljenje, ukupnost pojmova svijesti usmjerenih na izravno ostvarivanje i praktično djelovanje* (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2002, 460). Posljednja definicija ne zvuči negativno pa se moramo zapitati zbog čega i dalje ostaje gorak okus u ustima nakon izgovorene riječi *ideologija*. Moja pretpostavka jest da odgovor leži upravo u naslovu ovog završnog rada. Manipulacije koje svaki dan vidimo od strane političara pokazuju koji je stvarni interes vodećih ljudi u zemlji. Kada je to već poznato shvatit ćemo da ideologija sama po sebi (u teoriji) nije nešto nužno loše. Postala je loša jer to *primijenjeno mišljenje, ukupnost pojmova svijesti* više nije *usmjereno na ostvarenje* nečeg dobrog za zajednicu, već samo na vlastito dobro vladajuće elite. Njihova ideologija ima loš predznak i daje samom terminu *ideologije* jednaku konotaciju. Zato postaje legitimna sljedeća konstatacija. *Ideološka svijest je svijest otuđenog čovjeka, iskrivljena svijest /.../* (Šušnjić, 1984, 26) jer se sve što ide u korist određene ideologije označava pozitivnim, a sve što se ne uklapa u taj okvir treba predstaviti kao loše. Ova tema pod ruku uzima i temu izvrtanja istine ili, bolje rečeno, ideologizaciju istine. Istina je uvijek pozitivan pojam. Deklarativno se svi zauzimaju za istinu, ali stvarnost je ipak drugačija. *U politici /.../ postoji velik pritisak na istinu. Taj pritisak očituje se u tome što se istina potiskuje, a posebni interes prikazuje istinitim. /.../ Ljubitelji istine odlučuju se na stranu istine, a oni kojima je interes važniji od istine proglašavaju ga istinom služeći se svim sredstvima* (pa i tehnikama manipulacije) *da bi se proizveo dojam istinitosti. /.../ Ideologizacijom istina se instrumentalizira.* (Vujević, 2001, 135) Ovakav postupak previše će puta biti vidljiv u analizi sučeljavanja političara.

3 Konverzacijske maksime

Konverzacijske su maksime idealna načela komuniciranja u svakom diskursu pa tako i političkom. One su tim važnije u političkom diskursu jer se radi o istupima u javnost, gdje

¹ *Ideologija je često opisana kao pogrešna svijest ili izmišljena reprezentacija stvarnog stanja postojanja*

kultura razgovora mora biti na zavidnoj razini. Radi se o Griceovom načelu kooperativnosti, kojim bi se svaki govornik trebao voditi. *U okviru toga načela razlikuju se četiri maksime:*

- *kvantitet (dati točno potrebnu količinu informacija, ni previše ni premalo)*
- *kvalitet (govoriti istinu)*
- *relevantnost (govoriti relevantno)*
- *modalitet (govoriti jasno, jezikom primjerenim situaciji)* (Katnić-Bakaršić, 2012, 32)

Problem nastaje kad shvatimo da se navedene maksime redovito krše, što nenamjerno, što zbog vlastitog interesa. Ovo je načelo zato dobilo niz kritika – *kritičari naglašavaju da ono predstavlja idealizirani oblik komunikacije, da je u tom smislu utopijsko* (Katnić-Bakaršić, 2012, 33). Treba imati na umu da čovjek nije robot u koji bi se eventualno ubacile ove maksime kao zapovijedi koje bi se automatski izvršavale. Čovjek je živo biće s osjećajima koji se susreće s raznoraznim nesavršenim situacijama u kojima ne može tako funkcionirati. Zašto je onda uopće spomenuto ovo načelo suradnje ako nije primjenjivo na stvarni svijet? Svi smo svjesni da ne možemo ispuniti ideale u bilo kakvom smislu, ali svejedno svi težimo njima jer u suprotnom ne bi bilo napretka. Tu analogiju možemo koristiti i u području komunikacije. Svi bismo barem trebali težiti idealnom obliku komunikacije kako bi se ona podigla na višu razinu. To je razlog zbog kojeg spominjemo Griceovo načelo kooperativnosti. Kada se ono prekrši nenamjerno nema temelja za osudu, ali kad se radi o svjesnom ignoriranju tih pravila često imamo posla s manipulacijom u diskursu.

4 Manipulacija

Govorimo o novolatinskoj kovanici – *manus-ruka, pulare-ugladiti, glačati, pripravljeni – u prvobitnom značenju – obrada nekog predmeta pomoću vještog korištenja ruku. Kasnije – svako vješto rukovanje ili upravljanje stvarima ili ljudima da bi se ostvario neki zajednički cilj.* (Šušnjić, 1984, 23) Danas taj pojam ima samo negativne konotacije i nije toliko složen poput *ideologije*. Njome se *označavaju odnosi među ljudima pri čemu jedni vrše utjecaj na druge da bi ostvarili osobni interes.* (Šušnjić, 1984, 23)

Definicija je lako primjenjiva na manipulaciju u političkom diskursu uvođenjem pojma ideologije. Ideologija bi tako postala osobni interes pojedinaca na vladajućoj sceni. Ta ideologija, naravno, ne bi bila na taj način obznanjena, već bi se ciljevi pojedinaca, njihovi osobni interesi, zamaskirali pod tobožnji cilj prosperiteta cjelokupne države. Na koji način se oni maskiraju? Skrivaju se upravo tehnikama manipulacije. Birači u ovom trenutku postaju

pasivni igrači (ako ih uopće možemo nazvati igračima) igre kojoj pravila znaju samo vodeći u državi. Pasivni birači su manipulirani od strane onih aktivnih koji raspolažu čitavim nizom strategija kojima će mistificirati svoj govor da djeluje pozitivno na građane. Svaki političar govori u korist svoje stranke. U tome mu može pomoći uvjeravanje ili manipulacija. Uvjeravanje ili persuasivnost jest legitiman način, dok manipulacija nije. Političar pritom iznosi ideologiju vlastite stranke, kakva je stvarna ideologija birači samo naslućuju, ali treba imati na umu - *onaj tko laže dobro zna što je istina, onaj tko ideološki misli često nije svjestan da obmanjuje i sebe i druge* (Šušnjić, 1984, 26). Kako vlastitu ideologiju provesti i učiniti je dominantnom bit će objašnjeno u sljedećem poglavlju o tehnikama manipulacije.

5 Tehnike manipulacije

5.1 Politički žargon

Politički govor s vremenom postaje sve udaljeniji od primalaca poruke, postaje nerazumljiv i samom sebi dostatan – *postaje govor institucije, a ne pojedinca, glas osamljene gomile i konformizma, birokratski bla-bla* (Ivas, 1988, 197). Ivas u svojoj knjizi spominje dva tipa žargona koje političari koriste u svojim javnim nastupima. To su **pojmovni** i **emocionalni žargon**. *Pojmovni se žargon naizgled obraća razumu i poziva se na mit rada.* (Ivas, 1988, 197) U takvom žargonu često se koriste učene riječi koje obični birači nemaju u svom vokabularu. Time govornik nastoji pokazati svoju zavidnu obrazovanost pa time nastoji prikupiti glasove kao netko tko to zaslužuje jer ima “kapacitet“. Česte su i dugačke rečenice, ali one nisu svojstvo samo pojmovnog žargona, već i emocionalnog. Stoga bismo mogli zaključiti da je nepotrebna opširnost osobina bilo kakvog političkog žargona. Emocionalni žargon pokušava utjecati na emocije recipijenta, zanemarujući razum. Poznat je po *opsesivnom ponavljanju verbalnih formula i automatskom udvostručenju atributa* (Ivas, 1988, 197). Time govor dobiva na intenzitetu, ali to je jedina svrha - sadržajno ostaje jednako siromašan. U sučeljavanju, koje čini središte ovog rada, analizirat ćemo kakav govor koriste uzeti političari i objasniti zaključak nakon analize.

5.2 Razne tehnike manipulacije

- samoprezentacija (govornik samog sebe prezentira; u primjerima ćemo uočiti koliko je česta ta tehnika)
- difamiranje protivnika (govornik ističe negativne aspekte političkog protivnika i njegovog rada u svrhu dizanja vlastitog rejtinga)
- opozicija *mi* (pozitivne osobine) – *oni* (negativne, neobične, nepoželjne osobine)

- ekskluzivno *mi* (povezana sa prethodnom; implicira moć i snagu broja, govornik signalizira da nije sam, da iza njega stoje mnogi; pretpostavka jest da neće biti korištena mnogo puta jer se radi o sučeljavanju predsjedničkih kandidata koji se, kad dođu na mjesto predsjednika, “odriču“ vlastite stranke)
- inkluzivno *mi* (političar se poistovjećuje s građanima, čime pokušava kazati da je na njihovoj strani i pridobiti za svoju poziciju)
- strategije neuljudnosti (sarkazam, preuveličavanje protivnikovih neuspjeha u svrhu dopadanja biračima)
- anafora (primjerice s osobnom zamjenicom na prvom mjestu: „Mi smo učinili x, mi smo postigli y...“, postiže se patos i tako govor ima jače djelovanje)
- metafore (ponovo govor ima jače djelovanje)
- pseudoargumentacija i prividna legitimnost (*i drugi to čine pa je onda dobro ako i ja to činim*)
- vlastita skromnost (govornik aludira da može postati primjerom ponašanja te ga zato treba izabrati)
- eufemizmi (naravno, kad je riječ o stranci kojoj govornik pripada, nikako kad se radi o protivničkoj)
- disfemizmi (obrnuto od eufemizma)
- misifikacije (svaki oblik zamagljivanja poruke)
- priznanje vlastite negativnosti u svrhu naglašavanja objektivnosti

Navedene su neke od tehnika manipulacije koje je moguće kategorizirati i pronaći u raznim političkim govorima. Nabrojane su u obliku natuknica kako bi osvrt bio dodatno sistematiziran. Svaka će uočena tehnika biti dodatno pojašnjena primjerom u središnjem dijelu istraživanja.

Poučena iskustvom, moja je pretpostavka prije analize sučeljavanja predsjedničkih kandidata jest da će se koristiti većina ovih tehnika. One su popularne među svim političarima, neovisno o različitim kulturama. U analizi sučeljavanja određeni dijalog bit će citiran i nakon njega predstavljena strategija koja je korištena. Ponekad se ne radi samo o poznatoj imenovanoj strategiji, već je riječ o određenom postupku koji je korišten zbog nekih posebnih razloga. Zato takve strategije nisu ovdje navedene jer se radi o konkretnom primjeru koji nije moguće kategorizirati.

U literaturi je moguće pronaći još raznih postupaka koji pomažu u manipulaciji birača. Primjerice, Marin Mladenov (po Ivasu, 1988, 192) ističe ova obilježja:

- *ponavljanje*
- *šabloniziranost*

- *uopćenost*
- *nepotrebna metaforičnost*
- *riječi stranog podrijetla*
- *nerazumljivost*
- *raspričanost (glagoljivost)*
- *rutina (rutinski stil)*
- *nesrazmjer između emocija i argumenata*

6 Analiza sučeljavanja

Radi se o sučeljavanju na Novoj TV gdje na pitanja voditelja Mislava Baga odgovaraju predsjednički kandidati Kolinda Grabar-Kitarović i Ivo Josipović. Svi su sudionici oslovljavani inicijalima.

MB: *Počet ćemo sa jednim tragičnim događajem koji se zbio jučer. Nakon tragičnih događaja u Francuskoj, Hrvatska je, poznato je, sudionica ili saveznica u toj borbi protiv islamista. Znamo da trenutno radimo i funkcioniramo na razmjeni obavještajnih podataka. Da li je to dovoljno u ovome trenutku ili Hrvatska treba imati angažiraniju ulogu u borbi protiv islamista?*

KGK: *Kao što smo vidjeli jučer, doista prijetnja terorizma je prijetnja koja se ne može pretskazati gdje će se i kad će se dogoditi. Upravo je to poanta terorizma – sijati teror, unositi zabunu, unositi nemir među ljude i unositi sumnju u društveni sustav. Da li je Hrvatska spremna, ja vam u ovom trenutku nemam dovoljno (prekida **MB:** Baš tako.) podataka jer nisam dio vlasti. Međutim moj je stav da službe moraju raditi svoj posao, da moraju surađivati s drugima, da se moraju razmjenjivati obavještajni podaci jer to je doista zlo koje se može pojaviti u bilo kojem trenutku i bilo gdje.*

Grabar-Kitarović započinje prevelikim uvodom u kojem pojašnjava što je uopće terorizam i koji su njegovi ciljevi. Uvod nije bio toliko značajno relevantan za ono što slijedi. Dobiva se dojam kako kandidatkinja želi popuniti onu količinu vremena koja joj je potrebna za odgovor na pitanje jer nema naročito što kazati o toj temi. *Kad je misao nejasna, kad se nema šta reći, onda jezička sredstva moraju biti zbrda – zdola nabacana. Uz to, želja da se nešto mistificira, zamagli, da se pri tom „bude učen“ – dovodi do nevjerovatnih konstrukcija i njihovih poruka.* (Okuka, 1983, 49) Ovakav zaključak ispada točan jer nakon spomenutog uvoda ista priznaje da u *ovome trenutku nema dovoljno podataka* za konkretan odgovor.

Budući da nije u stanju dati konkretne činjenice prisiljena je koristiti druge metode kojima bi pokazala da je koliko-toliko upoznata s temom. Ovakav uvod posebna je tehnika kojom govornik zamagljuje činjenicu da ne zna odgovor na pitanje. Ivas u svojoj *Ideologiji u govoru* ističe: *Uopćen govor proroka i onih koji se pretvaraju da imaju što reći, zatim nepotrebne količine govora, njegova neprikladnost situaciji /.../ - sve to ukazuje da govorenju najčešće i nije glavna svrha komunikacija* (Ivas, 1988, 29). Radilo bi se o komunikaciji kada bi sugovornik odgovorio na pitanje – konkretno i bez okolišanja. Nakon traženog odgovora Grabar-Kitarović iznosi opće poznate stavove, pripadajuće svima nama. Činjenica da *službe moraju raditi svoj posao* i da *moraju surađivati s drugima* nije ništa novo niti je kandidatkinja time iskazala svoj konkretan stav.

Bitno je spomenuti učestala ponavljanja određenih riječi, koje njezinom izlaganju daju naizgled potrebnu širinu (koje u sadržajnom smislu nema) te uz to govor dobiva na rimičnosti pa lakše ulazi u uho biračima. Nepotrebno ponavljanje vidi se u sintagmama *gdje će se i kad će se dogoditi*. Kandidatkinja je mogla iskoristiti sintagmu *gdje i kad će se dogoditi*, ali njome ne bi dobila na vremenu i već spomenutoj “širini“. U sljedećoj rečenici čak tri puta koristi riječ *unositi*, što pridonosi ritmičnosti iskaza. Nadalje, tri puta je također upotrijebljena riječ *moraju*, čija je uloga, osim postizanja ritmičnosti, naglasiti nužnost izvršavanja zadataka.

Zanimljivo je isticanje govornice kako nije dio vlasti. Ovo isticanje je legitimno budući da zbog toga kandidatkinja nije bila u mogućnosti doći do informacija koje su potrebne za odgovor. Koliko god legitimno isticanje bilo, ono nije bilo neophodno. Teško je zanemariti dojam kako ta činjenica govornici služi kao alibi. Biračima je, dakako, poznato krizno stanje u državi, a Grabar-Kitarović se ovim isticanjem lako mogla poslužiti u svrhu brisanja odgovornosti sa sebe kao političarke. Na taj način također pojašnjava da je ona dio naroda, a ne dio vlasti te se tako ograđuje od svega lošeg što se trenutačno događa na političkoj sceni.

Nakon Kolinde Grabar-Kitarović na isto pitanje odgovara tadašnji predsjednik Ivo Josipović.

IJ: *Evo, moram svakako reći da je Hrvatska spremna za tu borbu. Naše građanke i građani su ovih 5 godina mog mandata bili sigurni, sigurni će i dalje ostati, naše službe rade odličan posao, surađuju sa stranim organizacijama, jest, čuli smo na jednom od sučeljavanja da, nemaju neki ugled ste rekli, gospođo Kolinde Grabar-Kitarović. Naše službe imaju odličan ugled i odlično rade posao za koji su zadužene. Prema tome možete bit sigurni, naše*

građanke i građani, da će naše službe učinit zaista sve da budemo sigurni, kao što smo bili sigurni ovih 5 godina.

Josipović u ovom slučaju daje konkretan odgovor, ali u isto vrijeme, dakako, ne zaboravlja na samoreklamiranje. U svrhu poboljšavanja vlastitog rejtinga aktualnom je predsjedniku bilo neophodno istaknuti da je u njegovih *5 godina mandata* bilo sve u redu. Međutim, Josipović ovdje ne završava, već naglašava (misleći na građane): *sigurni će i dalje ostati*. Sad se moramo zapitati u kojem će to slučaju građani ostati sigurni. Odgovor nam se sam nameće – u slučaju njegovog ponovnog mandata. Kandidat to nije eksplicitno rekao, nego tom odgovoru pristupa kao samoevidentnom i jedinom *pravom putu*². Tako ispada da alternativa ni ne postoji.

Josipović se zatim dotiče ugleda naših tajnih službi gdje ističe svoje zamjeranje gospođi Grabar-Kitarović te je ispravlja jer smatra da dijeli dezinformacije o tobožnjem lošem ugledu hrvatskih službi u inozemstvu. Ovom opaskom Josipović kroji daljni tijek razgovora u pravcu koji njemu odgovara, što će biti vidljivo u daljnjoj raspravi o istoj temi.

Svoj odgovor zaokružuje u istom tonu kao što ga je i započeo te tako ponovo naglašava sigurnost u prošlih 5 godina mandata, kako slušatelj slučajno ne bi zaboravio da je aktualni predsjednik svoje dužnosti uredno izvršavao.

KGK: *Da, a voljela bih apelirati zapravo na sve građane da budu budni i da prijavljuju bilo kakve sumnjive aktivnosti koje se događaju oko njih. Kad je riječ o našim službama, nažalost moram ponoviti da niti u stranom tisku niti u onim razgovorima koje sam imala sa stranim službama nisam stekla dojam da one funkcioniraju najbolje. Mislim da je i tu potrebno učiniti malo više napora kako bismo pojačali rad naših tajnih službi.*

Josipović je, kao što je već spomenuto, započeo temu o navodno lošem ugledu hrvatskih tajnih službi, na što Grabar-Kitarović pojašnjava o čemu je riječ. Radi se, naime, samo o njezinom dojmu, koji je dobila iz stranog tiska i razgovora sa stranim službama. Nije rečeno o kojem je stranom tisku riječ niti s kim su razgovori vođeni. Krnje informacije nisu vjerodostojne, no svejedno bacaju loše svjetlo na rad tadašnjeg predsjednika koji surađuje s tajnim službama. Time Grabar-Kitarović navodi birače da preispitaju kakav to odnos njezin politički konkurent ima prema svojim dužnostima. Bez obzira što su dane informacije površne rezultat je postignut. Korištena tehnika, iako u dosta blagom izdanju, jest tehnika difamiranja

² Podsjetimo se Josipovićevog slogana u ovoj kampanji: *To je pravi put*

protivnika, gdje govornica pokušava istaknuti negativnosti političkog protivnika i njegovog rada. Jedna je od najčešćih tehnika manipulacije u političkim govorima i diskusijama.

Kandidatkinja, na koncu kaže kako je *potrebno učiniti malo više napora kako bismo pojačali rad naših tajnih službi*. Što je time mislila reći biračima ostaje tajna. Ostaje jedino utisak da tajne službe još uvijek ne djeluju kako treba, ali ne zna se zbog čega niti kako unaprijediti njihovo djelovanje. Opreznom slušatelju i dalje visi upitnik iznad glave jer nema konkretnog odgovora.

IJ: *Gospođo Grabar-Kitarović, ja ne znam s kojim vi to tajnim službama razgovarate i opanjkavate naše tajne službe. Naše službe su spremne. Naše službe su sigurne i moram reći, pri tome moram reći da treba voditi jednu razumnu politiku. Mi u Hrvatskoj imamo vrlo važnu, našu islamsku zajednicu, koja je odlično inkorporirana. Naši sugrađani muslimanske vjere su sudjelovali i prate sve događaje i naravno da su dio cijelog sustava naše sigurnosti. Prema tome, budimo zajedno, budimo sigurni i vjerujmo našim službama.*

Na prethodnoj stranici spomenuto je kako Josipović svojom opaskom kroji daljnji tijek razgovora. Stječe se impresija da je ovaj dijalog bio unaprijed osmišljen. Oblikuju se strategije te se čeka nova replika za sljedeći potez. Josipović je u startu morao spomenuti protivničinu izjavu kako bi u sljedećoj replici mogao kazati sljedeće: *ja ne znam s kojim vi to tajnim službama razgovarate i opanjkavate naše tajne službe*. U citiranoj rečenici bitne su eksplicitno naglašene riječi i one riječi koje imaju pravi - semantički naglasak. Josipović naglašava da *ne zna* s kojim tajnim službama Grabar-Kitarović razgovara. Sintagma *ne zna* samo je prividno naglašena jer ona zapravo nije bit Josipovićevog iskaza. Sama srž rečenice nalazi se u riječi *opanjavate*. Njome Josipović protivnicu postavlja u red neprijatelja koji žele naštetiti hrvatskim tajnim službama. Ispada da Grabar-Kitarović s inozemnim neprijateljima stvara urotu protiv hrvatske države, te da je blati gdje god stigne. Ovom tehnikom govornik provocira političkog protivnika i time ne samo da koristi strategiju neuljudnosti, već čini istu stvar za koju je netom prije upirao prstom na svog protivnika. Prethodno navedeni skup *ne znam*, sada postaje metoda ograđivanja od navodnih urota s protivničke strane.

U cijeloj ovoj temi o tajnim službama birač bi trebao zauzeti stranu. Treba, naime, otkriti tko govori istinu, a tko je prikriva. *Jedno od najvažnijih mjerila za prepoznavanje mistifikacije u govoru jest da li svijet potvrđuje dotični govorni čin.* (Ivas, 1988, 33) Problem nastaje kad birači nemaju informacije o temi koja je aktualna. Budući da je riječ o *tajnim*

službama, informacije nisu u medijima ili bilo gdje u javnosti. Sve što znamo jest ono što nam obznanjuju političari, a kad jedan kaže jedno, a drugi nešto suprotno, kome vjerovati?

U nastavku, govornik se dotiče islamske zajednice gdje ne štedi na komplimentima i nadi u sigurnost. Ovdje je uočljivo dodvoravanje biračima muslimanske vjere u svrhu podizanja vlastitog rejtinga.

Slijedi pamtljiv slogan *budimo zajedno, budimo sigurni i vjerujmo našim službama* kojim ništa konkretno nije rečeno, ali lijepo zvuči, ima pamtljiv ritam i odgovara uhu birača. Ova rečenica značajna je i zbog korištenja inkluzivnog *mi*. Radi se o vrlo čestoj tehnici manipulacije gdje se političar poistovjećuje s biračima, aludira na njihovo jedinstvo i zajedničku borbu za boljitak države. *Inkluzivno mi ima značenje Ja + Vi, i ono služi kao snažno emocionalno sredstvo zbližavanja s recipijentima – pomoću njega se politički lideri obraćaju biračima, onima koje smatraju „svojima“ ili ih žele učiniti takvima, odnosno cijelom narodu.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 55)

KGK: *Da, al gospodine Josipović, ne opanjkavam naše službe, daleko od toga, samo pozivam na budnost svijetu i doista da sigurnost i naša islamska zajednica koja je ovdje primjer u Europi i u svijetu, moramo se pouzdati u njih i moramo osigurati da ovo što se događa u Europi ni na koji način ne izazove nikakve netrpeljivosti među ljudima, ali ponavljam, službe moraju raditi svoj posao.*

Nakon Josipovićeve provokacije dolazi do zanimljivog obrata koji se proteže kroz gotovo cijelo sučeljavanje. Bilo je očekivano kako će nova predsjednička kandidatkinja napadati aktualnog predsjednika te upirati prstom na njegove loše postupke tijekom 5 godina njegovog mandata. Međutim, dogodilo se upravo suprotno. Josipović uzima metodu „napad je najbolja obrana“ te se sad Grabar-Kitarović mora braniti, što joj ne ostavlja dovoljno prostora za valjani uzvrat. To se vidi u njezinoj prvoj rečenici gdje se govornica ograđuje od *opanjavanja*. Zatim uzima istu tehniku dodvoravanja koju je netom prije Josipović koristio te na sličan način poduzima mjere za sakupljanje glasova birača.

MB: *Počnimo sa odgovorima na pitanja. Gospodine, Josipović, ako mislite da je to u interesu Hrvatske i građana ove zemlje, kao izabrani predsjednik, da li ste spremni i lagati?*

Kolinda Grabar-Kitarović i Ivo Josipović očekivano izjavljuju kako ni u kom slučaju nisu spremni lagati, nakon čega Josipović ima spremnu repliku.

IJ: *Pa evo, jako dobro da ste potakli to pitanje, gospođo Grabar-Kitarović, ja ću samo podsjetiti da ste od početka ove kampanje rekli nekoliko neistina i prešutjeli neke važne stvari, o avionima, o vašem statusu u NATO-u pa evo, sad ste zadnji put i govorili, u zadnjoj emisiji, govorili ste o tome kako je tajna Vaša plaća. Vaša plaća nije tajna, na internetu su svi podaci o plaćama dužnosnika u NATO savezu. Ja mislim da bi bilo, građanke i građani, važno da (MB prekida: Vrijeme vam je isteklo, vrijeme vam je prošlo. Gospođo Grabar-Kitarović.) svaki političar kaže istinu.*

Govornik koristi odavno poznatu i već izlisanu tehniku manipulacije – difamiranje protivnika. Optužuje protivnicu za govorenje neistina i prešućivanje nekih važnih stvari. Zatim iznosi primjere kako bi argumentirao svoju tvrdnju. Time što protivnicu optužuje za neistine, automatski je stavlja na stranu loših, onih za koje ne treba glasati na izborima. *Svaki idejni sustav bučno obznanjuje svoje istine i proglašava tuđe zablude (laži i klevete). Istina i laž su izrazito ideološke kategorije. Prava je svrha svakog govora koji zastupa interese zajednice da označi nešto istinitim (dobrim) i lažnim (zlim), te da kontrolirano otkriva i prikriva.* (Ivas, 1988, 34)

Ostavlja se dojam kako oba govornika žele doći do istine, kao nekog svetog cilja, ali izgleda da je ta istina uvijek na vlastitoj strani te se difamiranjem protivnika, njega samog želi ocrniti i pokazati da je istina na mojoj strani. Na kraju svake diskusije svatko ostaje na svojoj poziciji krajnosti i zaključak je da se raspravom nije ništa uspješno postići. *Česte manipulacije u vezi, s istinom smanjuju istinoljubivost. O slaboj istinoljubivosti svjedoče česte polemike koje nikad ne dovode do približavanja gledišta. To najbolje govori da nisu motivirane željom da se dođe do istine, već se polemikom brani interes.* (Vujević, 2001, 136) Ovo sve govori u prilog ideologizaciji istine koju smo spominjali na samom početku istraživanja.

Naposljetku, govornik se obraća gledateljima što nam daje signal da kandidat ne sudjeluje stopostotno u debati, već cijelo vrijeme razmišlja o jeftinim poenima koje može prikupiti izlaskom u javnost. *Uvijek se vidi da nema pravog dijaloga, te da se protivnici zapravo ne obraćaju jedni drugima, već javnosti, tj biračima. Političari tada primijenjuju različite strategije neuljudnosti, od ironije i sarkazma do preuveličavanja protivnikovih grešaka i umanjivanja dostignuća, pri čemu je uvijek cilj dopasti se „trećima“ – biračima, i pridobiti ih za svoje viđenje stvari.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 61) U svakom sučeljavanju politički konkurenti odgovaraju na pitanja i međusobno si repliciraju te tako nastaje diskusija.

Obraćanje biračima tijekom takve diskusije odaje dozu nepoštivanja sugovornika s kojim se ulazi u raspravu.

KGK: *Apsolutno tvrdim da nisam lagala, ni u kojem trenutku nisam zavaravala javnost. Ispričala sam se zato što nisam prikazala svoj status u NATO-u zato što sam se jednostavno koncentrirala na Hrvatsku i njene probleme. Kad je riječ o plaći držala sam se onog odgovora koji je dala naša press služba da podaci o plaćama se ne daju u javnost, sukladno odlukama država članica, od kojih je jedna i Hrvatska, a kad je riječ i o letovima zrakoplovima danas sam zatražila da mi se točno od direkcije zrakoplova pošalju koji su to letovi na kojima sam (MB prekida: U redu.) bila, ali 27 je jako daleko od 150.*

*Više od istinitosti /.../ govorniku je češće važno da ostavi dojam istinitosti. (Ivas, 1988, 34) Govornica tako u prvoj rečenici koristi pleonazam *apsolutno tvrdim* čime pokušava dodatno naglasiti svoju vjerodostojnost. Isto tako, prva se rečenica sastoji od dva po sadržaju jednaka iskaza. Izjava *ni u kojem trenutku nisam zavaravala javnost* ni po čemu se ne razlikuje od prethodne *apsolutno tvrdim da nisam lagala*. Drugi dio rečenice trebala bi biti rema koja se nastavlja na prvi dio, temu. Ispada da je govornica samo ponovila temu, drugačijim riječima kako bi ponovo naglasila da je istina ono o čemu govori. *Budući da je istina neoporeciva vrijednost, nitko se ne odriče njezina sadržaja. Zato se istinom nazivaju posve različite stvari.* (Vujević, 2001, 205)*

Grabar-Kitarović također iznosi opće poznate činjenice kako bi upotpunila svoju ionako već predugu rečenicu. Radi se o onom dijelu *sukladno odlukama država članica, od kojih je jedna i Hrvatska*, gdje je informacija, da je Hrvatska jedna od članica, potpuno nepotrebna i služi za održavanje govora na životu.

Cijeli odgovor zapravo predstavlja obranu od Josipovićeve napada što nam daje zaključiti da Josipovićeve strategija i dalje uspijeva. Grabar-Kitarović, koristeći svoje vrijeme za repliku samo u svrhu obrane, gubi šansu za pravu repliku, odnosno novi napad – premještanje lopte na protivnikov teren.

IJ: *Pa uopće nije problem, gospođo Grabar-Kitarović, jeste li vi letjeli i kolika vam je plaća. Bitno je da ne govorite istinu ljudima i političar koji želi bit predsjednik mora o svemu reći istinu. Evo ja vas pozivam, recite kolika vam je plaća jer ovog sporazuma država nema.*

Ova replika predstavlja blagu provokaciju i podsmijeh na ono što je izrečeno od strane Grabar-Kitarović. Time govornik utječe na perspektivu gledatelja te ih navodi da se i oni

podsmjehuju njegovoj političkoj protivnici. Izjava da *ovog sporazuma država nema* zvuči vrlo konkretno, ali treba imati na umu da većina birača ne zna je li istinita i vrlo vjerojatno neće provjeravati je li točna. Ostaje samo dojam da kandidatkinja ne govori istinu. Je li taj dojam stvarno opravdan nije toliko ni bitno. Rezultat je postignut.

KGK: *Ja se još uvijek držim naputaka NATO-a, koji me obvezuju kao bivšu djelatnicu NATO-a kad mi je rečeno da se ti podaci ne iznose u javnost, a plaća je puno manja od 20 tisuća eura. Međutim to nije bitno, gospodine Josipović. Bitno je da sam propustila i tu plaću i puno drugih lukrativnih ponuda iz Europske unije da bih se vratila ovdje u Hrvatsku, angažirala u Hrvatsku i radila za puno manju plaću nego što bih je imala drugdje u svijetu.*

Grabar-Kitarović odgovara samoreklamiranjem, gdje govori o svojoj požrtvornosti i zavidnim moralnim osobinama. Spominjanje lukrativnih ponuda uz navedeno predstavlja i njezinu stručnost zbog koje su joj na kraju krajeva i ponuđene privilegije koje je odbila zbog ljubavi prema domovini.

IJ: *Nema takve obaveze, ne postoji takva obaveza, da budemo jasni.*

KGK: *To nije točno. To je eksplicitno rečeno našim medijima kad su tražili zahtjev...*

IJ: *Kako ćete popuniti imovinsku karticu ako nekim čudom budete izabrani za predsjednicu? To je vaša obaveza.*

KGK: *Popunit ću je onako kako je budem morala popuniti.*

U nastavku Josipović ponovo napada Grabar-Kitarović, a ona se brani. Josipović je prekida te tako ponovo koristi strategiju neuljudnosti da bi je u sljedećoj svojoj replici doveo do krajnosti. Replika se sastoji od vrlo oštroumnog pitanja izabranog u pravom trenutku. Ponekad *pitanje postaje moćan oblik proganjanja. Isljedničko pitanje slično je retoričkom u slučajevima političkih ispitivanja jer se pitanje postavlja sa znanjem o onome što se pita. Pitanje je tu samo da pozove na odgovornost /.../.* (Ivas, 1988, 49) Samo pitanje za sebe stoji, ali govornik je oblikovao pitanje na krajnje nekulturan način gdje izrazito provocira svoju sugovornicu. Izjava *ako nekim čudom budete izabrani za predsjednicu* ozbiljno je nekorektna i graniči s izrugivanjem.

Kandidatkinja se u ovom slučaju nije snašla jer ne zna odgovor na pitanje. Stoga nudi semantički praznu rečenicu. Nije smjela reći da ne zna jer bi time bilo eksplicitno pokazano da nije sigurna, što bi ostavilo loš dojam na gledatelje. Premda je svima jasno da na pitanje

nije znala odgovoriti, ovako to bar nije toliko očito. Ova tehnika govorenja u prazno uvijek se koristi kad govornik nema što za reći, a ne želi ostaviti takav utisak. Vjerojatno je suvišno reći zašto je među političarima tako popularna.

MB: *O tome ćemo u ponedjeljak razgovarat, tko će šta popunjavati. (prekida **IJ:** Dobro.)* *Gospodine Josipović, tvrdili ste i tvrdite u kampanji da gospođa Kolinda Grabar-Kitarović ne zna ništa i ne može biti predsjednicom republike, a svojedobno ste u pismu preporuke za NATO, za njezinu funkciju koja je tamo, bili puni hvale, govorili o njezinom životnom putu, karijeri i svemu što je učinila. Što se to promijenilo?*

IJ (ulazi Bagu u riječ): *Ja ću, ja ću, ja ću vrlo rado napisat ponovo preporuku gospođi Grabar-Kitarović da bude jedan visoki činovnik u NATO-u, ali nikako za predsjednicu republike. Za predsjednicu republike ili predsjednika republike, građanke i građani, treba bitno drukčijih vrlina nego biti visoki činovnik u NATO savezu. I je, i gospođa Grabar-Kitarović je rekla da sam ja pomako planine, sve lijepo, u neka druga vremena, ja razumijem da danas ima možda drukčije mišljenje, ali da se razumijemo, ponovo ću ja Vas preporučit, ne morate se bojat.*

Aktualni predsjednik naizgled je konkretno odgovorio na pitanje, ali spomenuvši *bitno drukčije vrline* nije referirao na nešto određeno. Jedino što je uspio jest negirati da sugovornica ima potrebne vrline za izvršavanje predsjedničkih dužnosti. O kakvim se vrlinama radi, nije poznato.

Puno bitnija tehnika manipulacije u ovom odgovoru jest provociranje suparnice koje je do ove točke već uzelo previše maha. Konstatacija da će je ponovo preporučiti za isto radno mjesto aludira na predsjednikovu apsolutnu sigurnost u pobjedu na izborima, a osim toga, samim spominjanjem suparničine eventualne bojazni postavlja je u niži rang, gdje ona moli Josipovića za preporuku. Time se Josipović automatski postavlja na sam vrh hijerarhije prije no što su izbori uopće počeli. Ovime na koncu konca omalovažava i građane, čiji su mu glasovi potrebni da bi ponovo osvojio mandat, jer već unaprijed ne uzima u obzir da bi mogli glasati za suprotnu stranu.

KGK: *Hvala Vam lijepa, gospodine Josipović, to neće biti potrebno. Ja sam Vam doista u početku dala svesrdnu potporu i kao što se sjećate u pismu sam Vam rekla da budete državnik, a ne političar, da razmišljate o sljedećim generacijama, a ne o sljedećim izborima. Nažalost, Vi ste razmišljali samo o sljedećim izborima i sve što ste brinuli ovih 5 godina jest*

vlastiti rejting i kako osigurati još 5 godina na čelu Hrvatske. Da, slažem se, trebaju kvalitete za predsjednika, odnosno predsjednicu države. To je prije svega liderstvo, to je snaga volje, to je prije svega stav, to je govoriti, a ne šutjeti, to je otvarati pitanja, davati inicijative, pozivati i prozivati vladu i odgovorne na odgovornost, a Vi to sve skupa u posljednjih 5 godina niste činili. Oglasili ste se tek u posljednjih nekoliko tjedana kampanje.

U citiranom govoru, vidljivo je da govornica itekako pazi na zvučnost i odjek svojih pažljivo biranih i sastavljenih rečenica. Koristi ponavljanje kontrasta koje zvuči gotovo pjesnički (*da budete državnik, a ne političar, da razmišljate o sljedećim generacijama, a ne o sljedećim izborima*).

Sljedeći njezin potez je, naravno, difamiranje protivnika, a nakon toga slijedi nabiranje kvaliteta, ponovo biranim sklopovima i usklađenim ponavljanjima koja utječu na ritmičnost izraza. Pritom 5 puta koristi iskaz *to je*, čime dobiva ustaljeni ritam, koji olakšava praćenje njenih već poznatih predugih rečenica. Radi se, naime, o anafori kojom se postiže patos i time govor ima jače djelovanje.

*/.../ Primijenjenoj umjetnosti riječi – propagandi, svojstveno je umjetno oprirodnavanje odnosa dijelova govora unutrašnjim motiviranjem. To su postupci posebnog raspoređivanja: gramatički ili sintaktički paralelizmi (koji su vidljivi u prethodnom citiranom ulomku), glasovna podudaranja (aliteracije, asonancije, rime), refreni i dr. veze među dijelovima jedne cjeline izgledaju opravdane (nužne i istinite) kad se cjelina učini koherentnijom. (Ivas, 1988, 36) Tako je značajna (dvoaktna) **i-skupina** koju koristi (pozivati i prozivati) koju više puta ponavlja tijekom sučeljavanja jer je pamtljiva i lijepo zvuči, kao originalne riječi u tisku na kojima se zaustavljamo jer imaju dvosmisleno značenje – p(r)ozivati. Radi se o unaprijed smišljenim sklopovima koji imaju težinu zbog kreativnosti autora. Dvo- ili troaktnim oblikom zaogrću se propagandne (političke i tržišne) poruke – parole i slogani. (Ivas, 1988, 148). Dvoakt i troakt vidljiv je u spomenutim i-skupinama. Njima se postiže njihajni oblik rečenice koji je ritmičan i uhu ugodan.*

U političkim govorima, također su vrlo česte zamjene jedne riječi dvjema, vjerojatno zbog prije spomenutog dojma „širine“, odnosno sveobuhvatnosti govora. *Umnožavanjem se izraz produžuje i pojačava te se količinom govora (količinom vremena posvećenog predmetu govora) signalizira važnost sadržaja za govornika i njegovo nastojanje da ga jednako važnim prime i oni kojima ja govor upućen. (Ivas, 1988, 158) Kao primjer za to poslužiti će sintagma*

davati inicijative. Govornica je, naime, mogla iskoristiti riječ inicirati, ali već je postalo uvriježeno ono ironično pitanje: „Zašto jednostavno, kad može komplicirano?“

IJ: *Gospođo Grabar-Kitarović, vidi se da ste bili jako puno u inozemstvu i niste pratili ni moju suradnju sa vladom Vaše stranke, a ni sa ovom sadašnjom vladom. Rekao bih, evo, da ste u ovih mjeseci kampanje puno puta izrekli neistinu i puno puta ste rekli stvari koje zaista ne stoje. Pokazali ste jedno radikalno neznanje pa, evo, sad niste znali kako se zove tunel Učka kad ste tamo obećavali brda i doline. Nemojte obećavat ono što ne znate i ono o čemu zapravo ne možete, na što ne možete utjecati.*

Kandidat kao svoju sljedeću strategiju koristi ironiju kao tehniku manipulacije. Time je morao napomenuti kako je Grabar-Kitarović bila odsutna i nije ostala u teškim trenucima u Hrvatskoj te kako je zbog tog nepouzdana i ide linijom manjeg otpora. Itekako je svjestan da je sugovornica sve informacije mogla dobiti i u inozemstvu, ali je svejedno konstatirao kako to nije činila te je zato krivo informirana.

Josipović naglašava ne samo suradnju s vladom svojih političkih nazora nego i suradnju sa strankom Kolinde Grabar-Kitarović kako bi pokazao da je susretljiv i da može funkcionirati sa svim strankama. Radi se o još jednoj samoprezentaciji u dobrom svjetlu.

Govorik ponovo iskorištava svaku šansu da pokudi svoju sugovornicu, aludirajući na njeno *radikalno neznanje* i govorenje neistina. Hiperbolizira količinu neznanja pridjevom *radikalno* kako bi pojačao suparničine negativnosti. To zatim argumentira primjerom te se tako izruguje i želi isti učinak postići kod publike. Time kao da biračima govori: „Pa nećete valjda glasati za nekoga tko ne zna kako se zove tunel Učka?“ Josipović ovdje koristi poznati frazem (*obećavali brda i doline*) kako bi gledateljima pokazao da Grabar-Kitarović obećava nešto što ne može izvršiti, a sve to samo zbog dizanja vlastitog rejtinga. Završava konstruktivnom kritikom kao savjetom te se time izdiže kao pametniji i iskusniji političar.

KGK: *Gospodine Josipović, možda nisam živjela nekoliko godina u Hrvatskoj, ali sam živjela s Hrvatskom i jako dobro znam kako živi današnja Hrvatska. I u posljednjih 3 mjeseca, proputovavši 30 tisuća km, upoznala sam stvarni život u Hrvatskoj i za razliku od Vašeg prijedloga oko ustavnih promjena znam što je potrebno Hrvatskoj. Od početka govorim da smo u dubokoj gospodarskoj i socijalnoj krizi i da nam zato trebaju rješenja – ne ustav, nego konkretna rješenja.*

Grabar-Kitarović obraća se emotivnoj strani građana, rezerviranoj za domoljublje. Prva rečenica obilježena je patosom u kojoj govornica iskazuje svoju duboku povezanost s domovinom. Ime domovine ponavlja tri puta u istoj rečenici kako bi istaknula njezinu važnost. Slijedi samoprezentacija u vidu požrtvovnosti, vidljivoj u (ne)potrebnom isticanju broja kilometara koji je proputovala u svojoj kampanji. Najučestalija i-skupina koju Grabar-Kitarović koristi jest *gospodarska i socijalna kriza*. Dvočlani je oblik izraz potpunosti (sveobuhvatnosti, cjelovitosti, savršenstva). (Ivas, 1988, 159) Toliko je puta ponovljena u ovom sučeljavanju da više ni nema toliku težinu, već se svodi na puko ponavljanje istih glasova po naučenom redu – kao vrsta dječje brojalice. U literaturi (Šušnjić, 1984, 67) su spominjane strategije ponavljanja koje se koriste da bi ušle u podsvijest birača te tako utjecale na njihov odabir bez da su toga oni sami svjesni. Kazano je, međutim, kako ne valja pretjerivati ni u takvim strategijama jer se postiže kontraefekt. Bojim se da je u ovom slučaju došlo do potonjeg.

U posljednjem dijelu odgovora, kandidatkinja spominje kako su nam potrebna konkretna rješenja. Ponovo nije pojašnjeno kakva su to konkretna rješenja. Stoga cijeli govor djeluje ironično. Govornica zahtjeva konkretna rješenja, a sama ih ne nudi. Uporno spominje nekakvu konkretizaciju, a sama bježi od nje.

IJ: *Točno, mi smo u krizi, znamo zašto smo u krizi – kriminalna pretvorba i privatizacija, dugogodišnja pljačka Hrvatske, na kraju krajeva, bili ste svjedok toga. Sjedili ste u vladi koja je opljačkala Hrvatsku, vladi gospodina Sanadera i mislim da je jasno zbog čega je Hrvatska u ovakvom stanju.*

Josipović poduzima već predvidljive mjere u svojoj replici te vraća lopticu na protukandidatkinju i njezinu stranku. Okrivljava je za sve loše što se dogodilo u Hrvatskoj te tako navodi razlog današnje krize. Radi se o ponovnom difamiranju protivnika.

KGK: *Gospodine Josipović, dokad ćete se pozivati na povijest da biste opravdali svoj nerad i nečinjenje u posljednjih 5 godina? Imali ste 5 godina nešto učiniti. Ne može Vam ni gospodin Sanader niti ta vlada, koja jest imala kriminalnih djela i zbog toga u zatvoru sjedi i premijer i zbog toga je procesuirano nekoliko ministara i to je snaga HDZ-a, ne možete se pozivati vječito na njih zato što ste danas sukrivac za najgoru vladu u povijesti Hrvatske i najteže stanje.*

Grabar-Kitarović koristi retoričko pitanje kojim uzvraća udarac. Sljedeći je postupak priznanje vlastite negativnosti u svrhu naglašavanja objektivnosti. Na taj je način prljavo rublje iz svojih redova uspjela obrnuti u svoju korist - *i to je snaga HDZ-a*.

Preduge rečenice ponovo su ugrozile govorničin sintaktički sklop, gdje Grabar-Kitarović započne rečenicu, silazi u digresiju i više se ne može vratiti na prvu temu na započeti način jer je previše zaglibila u digresiju. *Tipična je rečenica političkog žargona predugačka. U najdužim primjercima premašuje se gornja granica za percepciju optimalnog broja slogova (oko 25) i preko deset puta. /.../ Što je rečenica duža i razgranatija ("baroknija") govornik misli da pouzdanije ostavlja željeni utisak autentičnosti (iscrpnosti, misaonosti i pripadanja pravoj skupini).* (Ivas, 1988, 219-220)

Svoj govor zaokružuje superlativima u negativnom smislu kad je riječ o političkim konkurentima (*najgora vlada i najteže stanje*).

IJ: *Pa zapravo je paradoks, gospođe i gospodo koji gledate ovu emisiju, da netko tko je sjedio u vladi koja je prouzrokovala štetu od 90 milijardi kuna, govori o tome koja je to vlada loša – pa Vaša je vlada daleko najlošija, osim toga osme, kada je svima sve bilo jasno, gospođo Grabar-Kitarović, Vi ste u američkim novinama, u New York Timesu, hvalili gospodina Sanadera i rekli ste kako je on čovjek koji je borac protiv korupcije, kako je on osoba koja je zaslužna za prosperitet naše zemlje...*

Josipović se ponovo obraća gledateljima, kao da ni ne sudjeluje u diskusiji sa sugovornicom. Dijalog se sad svodi na puko prepucavanje koje već i biračima postaje monotono jer nalikuje na uličnu svađu i prebacivanja. Govornik aludira na nepouzdanost Kolinde Grabar-Kitarović kad kaže da je u stranom tisku hvalila bivšeg premijera Sanadera, koji je otkad je u zatvoru, postao sinonim za sve negativno na hrvatskoj političkoj sceni. Time, Grabar-Kitarović postaje i suradnica u kriminalnim radnjama, koje Josipović pripisuje HDZ-u.

KGK: *Jesam, gospodine Josipović i to su govorili i gospođa Merkel i predsjednik Bush i predsjednik Obama, dakle, gospodin Sanader je sve njih, ako ćemo tako reći, onda obmanuo. (IJ prekida: Točno.) Korupciju nisam primjetila. Da sam je primjetila bila bih na nju upozorila. Otišla sam iz te vlade, distancirala se od nje jer se nisam slagala s načinom na koji je gospodin Sanader vodio stranku, vladu i državu, (IJ: Evo, upravo ste sada rekli neistinu.) a za razliku, oprostite, imam još vremena, (MB: Imate vremena dosta.) (IJ: Dobro.) (MB:*

Dovršite.) za razliku od Vas ja sam se distancirala od te vlade, a Vi ste još uvijek toliko čvrsto uz vladu Zorana Milanovića, koja je daleko najgora vlada u povijesti i čiji će kosturi iz ormara tek početi izlaziti.

Kolinda Grabar-Kitarović ponovo se brani, ali koristi tzv. pseudoargumentaciju, koja je također oblik manipulacije. Takav argument otprilike izgleda ovako: *drugi to čine, dakle to je legitimno, pa to onda činim i ja* (Palašić: 2008, 634). To što su *govorili i gospođa Merkel, i predsjednik Bush, i predsjednik Obama* trebalo bi biti opravdanje za postupke predsjedničke kandidatkinje. Uzima ih kao primjer jer ih smatra političkim autoritetima, ali to svjedno ovaj argument ne čini valjanim. Neopreznom slušatelju će se ova strategija činiti ispravnom i zbog toga je tako frekventna među političarima.

Na samom završetku replike Grabar-Kitarović koristi metaforu izlaska kostura iz ormara, čime pojačava učinak svojeg difamiranja.

Kandidatkinja koristi opoziciju ja-Vi koja toliko neodoljivo podsjeća na opoziciju *mi-oni*, gdje smo *mi* oličenje svega pozitivnog, dok *oni* predstavljaju sve loše osobine koje treba iskorijeniti. Opozicija *mi-oni* teško je moguća u sučeljavanju, budući da se radi o dijalogu, gdje se razgovor vodi između *ja* i *ti/Vi*. Zbog tog se u ovom istraživanju fokusiramo tu – novu opoziciju, analognu opoziciji *mi-oni*, koja je vrlo česta tehnika manipulacije među političarima. U ovakvoj strategiji govornica čini razliku između sebe i sugovornika, gdje sebi pripisuje sve moralne osobine, dok Josipoviću preostaju suprotne. Jednaku strategiju koristi i sam Josipović tijekom cijele debate.

MB: *Gospodine Josipović, svjetonazorski, kako bi vi sebe opisali?*

IJ: *Ja bih sebe opisao kao pripadnika lijevog centra. Po svim svojim političkim stavovima tamo pripadam, ali kad smo već kod uključenosti, kad smo već kod želje da se sve obuhvati pa gledali smo sinoć ili kad je bio vaš skup, vaše stranke, kad se skandiralo o izdaji, gdje su se dijelili ljudi. Čitali smo po facebooku šta se piše... (MB prekida: Ali to nema veze sa vašim svjetonazorom...) Ima sa svjetonazorom, ima sa onim što želim re... (MB: Pitanje je bilo o vašem svjetonazoru pa...) Moj svjetonazor je lijevi centar.*

Vidljivo je kako je Josipović tek kraći dio svog govora predvidio za odgovor na postavljeno pitanje. Ostatak je iskoristio za difamiranje protivnika. Time govornik krši maksimu relevantnosti i kvalitete jer govori o temi koja ni po čemu nije povezana s pitanjem te o istoj govori preopširno, tako da ga voditelj prekida i upozorava ga da bježi od teme.

Kandidat pokušava opravdati svoju tehniku manipulacije, odnosno zamaskirati je u nešto drugo. To mu ne uspijeva te ga voditelj ponovo prekida, nakon čega Josipović odustaje i ponavlja odgovor koji je dao na početku. Time pokazuje da ništa drugo o sebi i nije htio reći, već mu je namjera bila iskoristiti svoje vrijeme za govor kako bi oblatio sugovornicu pred javnosti.

KGK: *Vi ste mene prijavljivali DIP-u radi (IJ prekida: Tako je.) izjava ljudi koji su iz Varaždina, kojih isto tako ja ne poznajem osobno... (IJ: Koji su članovi stranke, da...) Članovi stranke, ali i član vaše stranke, u Varaždinu, isto je tako rekao da je '45-a trajala dulje da devedesetih ne bi bilo, (IJ: Oprostite, ja nisam član nijedne stranke. Nemojte se ljutiti.) dakle, da ne znam... Pa trenutno, kao predsjednik niste, ali, (IJ: Ne, tako je.) bili ste član SDP-a i još uvijek ste čvrsto uz SDP i uz ovu Milanovićevu vladu.*

Kolinda Grabar-Kitarović nakon nekoliko replika u istom tonu uzvraća udarac, a tijekom njenog odgovaranja Josipović joj upada u riječ i provocira. Govornica zaboravlja da predsjednik formalno nije član niti jedne stranke, što Josipović uzima u svoju korist. Kandidatkinja se ispravlja i dovršava misao, ali njen govor ne može biti prihvaćen kao cjelina jer je prekidan od strane Josipovića. Time njezina strana priče gubi na važnosti.

IJ: *Ja bih samo rekao da mene predlaže 17 stranaka, ne jedna stranka, a osim toga, gospođa koja se iz Rijeke javila na facebooku pa je one strahote govorila o dijeljenju ljudi po (KGK: Njena je stranica hakirana.) nacionalnoj pripadnosti. Nemojte pričati... (KGK: Njena je stranica hakirana.)*

IJ: *I to se sjetila 10 dana nakon događaja.*

MB: *Gospođo možete, gospođo odgovorit ćete svakako.*

KGK: *Da.*

IJ: *10 dana se sjetila, nakon toga, da je hakirana.*

MB (Kolindi Grabar-Kitarović): *Izvolite, Vi odgovorite.*

KGK: *Njena je stranica hakirana, ali u svakom slučaju, čak i da nije ja se duboko ograđujem od toga. Ograđujem se od svakog govora mržnje, od svakog govora podjela. Bilo je previše dijeljenja ovdje, među hrvatskim građanima, među hrvatskim narodom. Treba nam jedinstvo kako bismo zemlju izvukli iz duboke gospodarske i socijalne krize u kojoj smo se našli u koju*

nas je dovela ova bezidejna i beščutna vlada Zorana Milanovića, a gospodin Josipović posljednjih 5 godina samo je šutio i promatrao što se događa i zato je sukrivac ovog stanja.

Josipović, nadalje, mora istaknuti broj stranaka koje ga podržavaju, kako bi se stekao utisak brojnosti. Kada u nastavku iznosi negativnosti sugovornice, govori o *strahotama*, čime nastoji pojačati negativni učinak. Grabar-Kitarović ga prekida, a Josipović joj uzvraća sarkazmom (*I to se sjetila 10 dana nakon događaja*).

Grabar-Kitarović nastavlja ponavljanjima (*od svakog govora mržnje, od svakog govora podjela*), pleonazmima (*među hrvatskim građanima, među hrvatskim narodom*), patosom i patetikom. Nanovo se javlja već izlizana i-skupina *gospodarske i socijalne krize*, a dolazi i nova i-skupina *bezidejna i beščutna vlada* uz sklop *šutio i promatrao*.

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović, odgovarat ćete poslije na replike. Gdje vi vidite razliku, u političkom smislu između vas i Tomislava Karamarka?*

KGK: *Pa vidim u tome da, dakle, osoba sam desnoga centra, imam svoje mišljenje, kao što ste vidjeli i u medijima su se pojavile razlike između njegovog mišljenja i mišljenja stranke i mojeg osobnog mišljenja. (MB: Koje su to razlike?) Mi dijelimo isti svjetonazor. Gospodin Karamarko malo više priča o povijesti zato što je povjesničar. Ja govorim o sadašnjosti, o budućnosti. Nisam ničija marioneta, neću funkcionirati ni na čiji daljinski upravljač. To sam dokazala u svojoj karijeri. Kad nije bilo drugog izbora otišla sam. Nisu bitni načini na koje sam, otišla sam, ali je činjenica da sam ostala pri svojem mišljenju, da sam uvijek bila svoja i da nisam dopuštala i da neću dopustiti da iko manipulira sa mnom.*

Govornica izbjegava odgovoriti na pitanje te time krši maksimu relevantnosti. Započinje rečenicu na konkretan način (*pa vidim u tome da*) te je presječe veznikom *dakle* kao da nešto želi zaključiti, a zaključku ni traga ni glasa jer ga nema iz čega izvesti. Navodi medije u kojima se trebala vidjeti tražena razlika, ali ona nam opet, naravno, izmiče. Voditelj ovdje primjećuje govorničinu namjeru bježanja od teme te je ponovo pita o kojim se razlikama radi. Grabar-Kitarović iznosi nebitnu razliku u pristupu političkim temama, ali ta razlika nikako ne udovoljava kriterijima pitanja. Ona je toga svjesna te nastavlja govoriti o sebi u duhu samoprezentacije jer ima još uvijek dovoljno vremena za svoj odgovor. Kada bi se zaustavila, voditelj bi imao vremena upitati je za još koju razliku, a to u ovom slučaju nije poželjno za kandidatkinju.

Treba naglasiti dio gdje govori o predsjedniku vlastite stranke gdje kaže da *Karamarko malo više priča o povijesti zato što je povjesničar*. Ova izjava je lijepo „upakirana“ kako ne bi uvrijedila spomenutog političara. Argumentira Karamarkovo *pričanje o povijesti* time što je povjesničar, a pritom je bilo neophodno unijeti prilog *malo* kako bi se ublažila riječ *više*. U suprotnom bi ispalo kako Grabar-Kitarović želi reći da Karamarko previše govori o povijesti, dok se ona osvrće sadašnjosti i budućnosti – što zapravo i jest zadaća jednog političara. Živjeti u prošlosti je upravo negativnost koju uočava kod svog konkurenta Josipovića pa bi bilo, u najmanju ruku, nedolično da istu “kvalitetu“ ima predsjednik njezine stranke.

KGK: *Pa da, ja zapravo nisam vidjela te vaše razlike između gospodina Zorana Milanovića i vas jer prije svega ustavne ovlasti koje imate pružaju vam priliku da inicirate sjednicu vlade, da se na njoj raspravi, primjerice o socijalnoj i gospodarskoj krizi u Hrvatskoj. To niste učinili. Vi uporno tvrdite da to ne možete, (IJ: Ne.) iako je vaš prethodnik to učinio dva puta. Imate ovlasti, vi ste se izgovarali za nečinjenje da te ovlasti nisu dovoljne, a zapravo je to jednostavno izgovor.*

Grabar-Kitarović uočava da između Milanovića i Josipovića nema razlika, dok tu istu činjenicu nije uočila u odnosu nje same i predsjednika njezine stranke. Kada bi razlika glede nje i Karamarka postojala i kada bi je ona sama bila svjesna, iznijela bi je pred javnost. Ona to nije učinila, a sad za isto optužuje svog konkurenta. Pomesti ispred svog dvorišta uvijek ostaje samo na deklarativnoj razini, tuđe je dvorište uvijek zanimljivije. Na to se svode tehnike difamiranja protivnika koje govornica i sugovornik izvlače iz vreće bez dna.

IJ: *Tako je. Dakle, nije riječ o izgovoru. Riječ je o tome da sam ja koristio puno jače mehanizme i u vladi vaše stranačke, bivše stranačke šefice, gospođe Kosor, koju ste izbacili upravo zato jer se htjela demokratizirati i stranku, htjela je demokratizirati dalje političku scenu i drugo, sjednica vlade kako je vi zagovarate, najprije ste govorili da biste je sazvali. To ste čak i obećavali iako nemate za to ustavno ovlasti, a sada govorite i nešto što nije točno.*

MB: *Gotovi ste. Nastavljat ćemo i o vladi. Vi ste htjeli replicirati gospodinu Josipoviću.*

KGK: *Da, gospođa Kosor je prošla sve demokratske procedure u stranci kad je riječ o njenom iščlanjenju iz HDZ-a...(IJ: Izbacivanju.)*

Josipović nastavlja u istom tonu, a razlog zbog kojeg je ovaj ulomak uzet kao primjer za tehniku manipulacije jest korištenje riječi *izbacivanje* i *iščlanjenje*. Govornik iznosi

disfemizam kako bi opisao isključenje bivše članice HDZ-a, te time pojačao negativnost. *Disfemizmi označavaju dodavanje negativnih osobina neprijatelju i svemu onome što označava Drugoga.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 24) Grabar-Kitarović za istu situaciju koristi eufemizam kako bi sprala ljagu sa svoje stranke. Postoje dvije vrste eufemizma – konvencionalni i službeni. Konvencionalne koristimo u svakodnevnom govoru i oni *predstavljaju ublaženo, „mekše“ imenovanje nekih pojava.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 24) Druga vrsta eufemizma koristi se u ovom sučeljavanju. Termin *iščlanjenje* predstavlja službeni eufemizam. *Vezan je za politički i javni diskurs te predstavlja svjesnu strategiju neimenovanja neugodnih ili nepopularnih postupaka ili pojava da bi socijalni akteri očuvali vlastitu moć.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 24-25)

U ovom primjeru se najjače ističe utjecaj koje pojedine riječi imaju te koliko je bitan izbor riječi zbog dojma koji ostavlja na slušatelja. Ovdje nije ni potrebno dublje poznavanje govornih strategija kako bi se uočilo da se riječima može manipulirati masama. *Mistifikacije su tijesno vezane za eufemizme i disfemizme jer služe da se njima zamagli suština pojave.* (Katnić-Bakaršić, 2012, 24) Josipovićevo dodatno ispravljanje na kraju diskusije pokazuje kako se na istu situaciju može gledati iz više perspektiva te neki čin može biti neutralan, ali i krajnje negativan, ovisno o gledištu osobe ili načina na koji je određeni slučaj prezentiran recipijentu. Tom se činjenicom političari svakodnevno služe te je na biračima da odaberu koju će perspektivu odabrati. Konkluzija je poražavajuća. Istina postaje relativna konstrukcija koju govornik oblikuje tako da ide njemu u korist.

KGK (nastavlja): *...dakle, ja bih voljela da ne komentirate unutarne stvari stranke, a kad je riječ o sazivanju sjednice, da, možda jest razlika u retorici, ali stvar se svodi na isto, dakle treba jednostavno pokrenuti inicijativu, treba imati tu hrabrost i čvrstinu i zatražiti od gospodina Milanovića: „Idemo sazvati sjednicu vlade i idemo vidjeti gdje smo.“*

MB: *Htjeli ste replicirati pa idemo dalje.*

IJ: *Apsolutno. Dakle, nije to interna stvar, to je stvar kako Vi i Vaša stranka vidite demokraciju, a vidite naopako, a niste se, Vi bi se zapravo trebali ograditi od cijelog ovog skupa koji ste imali, gdje se vikalo o izdaji i jugokomunistima, gdje je Vaš predsjednik govorio strašne stvari. Niste se ogradili.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Gospodine Josipović, Vi se niste ogradili od puno strašnijih stvari u ovoj hrvatskoj današnjici. Nema potrebe ograđivati se od tog skupa jer to je bio sasvim, skup koji je bio sasvim u redu. Bio je skup koji je prštio vjerom u zemlju, optimizmom, snagom u zajedništvo, a ponavljam, kad je riječ o demokratskoj proceduri, gospođa Kosor prošla je sve instance stranke. Ja bih voljela da i druge stranke se drže tih procedura pa da se i gospođi Holy, recimo, pružilo tu priliku.*

Kolinda Grabar-Kitarović ublažava svoju pogrešku time što je naziva *razlikom u retorici*. Jasno je da se radi o razlici u značenju riječi *inicirati* i *sazvati*. Riječju *sazvati* Grabar-Kitarović je u javnosti sebi dala veće ovlasti nego što ih u stvarnosti ima. Sad kad je svjesna da je pogriješila, pokušala se opravdati tzv *razlikom u retorici*, kako bi svoju omašku učinila neznatnom.

U njezinom govoru podcrtane su ključne riječi kojima je potrebno pridati više pozornosti. Radi se o raznim ponavljanjima, koja nećemo ponovo isticati jer je o tome bilo riječi u prethodnim ulomcima. Istaknute su i-skupine koje se više koriste zbog ritmičnosti, a manje zbog značenja. U nastavku će biti i dalje podcrtane. Naglašen je i pleonazam *pokrenuti inicijativu*.

Josipović nastavlja s difamiranjem protivnika te se dobiva utisak da više govori o drugima, a zapostavlja vlastitu kampanju. Tu se naravno ne radi o zaboravljanju vlastitog reklamiranja, već o indirektnoj strategiji gdje blatim druge kako bih ispao bolji. Kad je igra spala na dva igrača govorimo o selekciji. Igraču su preostale dvije taktike – napadati drugog ili prezentirati sebe. Obje se koriste, ali samo je jedna legitimna. Problem je što se češće koristi ova koja nije – difamiranje protivnika. Kod takve tehnike sve što je loše kod protivnika treba iznijeti u javnost, istaknuti te pojačati da zvuči još gore. Govornik tako ponovo hiperbolizira ono loše kod protivničke strane (*strašne stvari*).

Grabar-Kitarović na to odgovara pseudoargumentacijom „ja nisam loš jer je on gori od mene“. Iako se ne radi o valjanom argumentu, govorničin je postupak svejedno efikasan jer se tema odmiče od nje te se prebacuje na konkurenta. Na samom kraju replike kandidatkinja se dotiče unutarnjih stvari stranke koje nije član, za što je pred minutu okrivljavala Josipovića. Time je prezentirala svoju stranku u dobrom svjetlu te pokudila svoje političke konkurente. Zanimljiva je izjava da bi govornica *voljela* da se i druge stranke drže određenih procedura. Time se prezentira kao osoba kojoj je stalo do moralnih načela na čitavoj političkoj sceni.

Kroz prizmu takve „želje“ Grabar-Kitarović uspijeva “prošvercati“ još jedan loš postupak protivničke političke stranke (*pa da se i gospođi Holy, recimo, pružilo tu priliku*).

KGK: *Koliko puta ste sazvali vijeće za nacionalnu sigurnost da biste raspravljali o pitanjima gospodarskog i socijalnog stanja u Republici Hrvatskoj i činjenici da upravo teško socijalno i gospodarsko stanje može voditi i u nacionalnu, odnosno sigurnosnu krizu?*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Ja vas molim, uzmite zakon i uzmite ustav. Vidjet ćete što je po zakonu i ustavu predmet sjednice vijeća za nacionalnu sigurnost. Vrlo je teško raspravljat s gospođom koja ne poznaje ni ustav ni zakon zemlje u kojoj oće bit predsjednica.*

Govornica želi promijeniti pozicije u ovoj diskusiji te tako posavlja pitanje svom sugovorniku kako bi ga pozvala na red i time vodila glavnu riječ. *Situacija pitanja najjasnije pokazuje odnose moći pitača i pitanoga, to jest njihova mjesta u društvenoj hijerarhiji.* (Ivas, 1988, 48)

Uz učestala ponavljanja već spomenute i-skupine treba se fokusirati na vrlo čudan sklop ove upitne rečenice. Uočeno je da se na polovici rečenice gubi konzistentnost i zaboravlja na suštinu pitanja. Misao je toliko duga da se u govornom obliku ne može pratiti. Kad se duga rečenica nalazi u nekom tekstu uvijek imamo tu mogućnost da se vratimo na onaj dio gdje nešto nismo razumijeli i pokušamo ponovo shvatiti što je pisac htio reći. Ovdje govornik ostaje neshvaćen zbog preopširnosti koja nije bila potrebna. Ironija je još veća time što se radi o pitanju koje zahtjeva razumijevanje kako bi se na njega dalo koliko-toliko dostojan odgovor. Ispada da govornici uopće nije stalo do odgovora, već da pitanje koristi u druge svrhe (difamiranja) jer odgovor na svoje pitanje već ionako zna.

Josipović (gle čuda!) ne odgovara na pitanje te svojom replikom sugovornicu postavlja u inferiorniji položaj. Izjavom *uzmite zakon i uzmite ustav* ponaša se kao profesor koji sudenticima pojašnjava literaturu za ispit. Time želi utjecati na birače da i oni shvate hijerarhiju koju je postavio te da se prema toj hijerarhiji vode u trenutku glasanja. Svoju provokaciju dovodi do krajnosti kada se obraća voditelju ili biračima te kaže da je *teško raspravljat s gospođom koja ne poznaje ni ustav ni zakon zemlje u kojoj oće bit predsjednica*. Radi se o strategiji neuljudnosti koja se opako približava vrijeđanju.

/.../ KGK: To je točno da morate potpisati zakon, ali ga u bilo kojem trenutku možete poslati na ocjenu ustavnosti Ustavnom sudu. To ste trebali učiniti puno prije, puno prije nego što se dogodilo toliko tragedija nego što je bilo potrebe da se ljudi doslovce fizički odvlače, da ih se ponižava s mjesta deložacija, da se udovice, da se majke koje jedva sklapaju kraj s krajem i obitelji, da se deložiraju i nasilno odvođe iz svojih stanova.

IJ: *Dakle, ovo je jedna patetika koja zaboravlja da su svoje dugove građani stekli upravo za vrijeme Vaše vlade, HDZ-ove vlade. Pogledajte otkad su, građanke i građani, vaši krediti u francima, kada su zaključeni, tko je potpisao te zakone temeljem kojih su ti krediti zaključeni pa će vam biti jasno tko je odgovoran danas za stanje građana. Sada dolaze na naplatu grijesi Vaše vlade i HDZ-ove vlade.*

U govoru Kolinde Grabar-Kitarović osjetna je patetika koju govornica koristi kako bi utjecala na emocije građana. *Jezik politike koristi se emocionalno teškim riječima. – U nedostatku racionalnih poseže se za emocionalnim argumentima.* (Vujević, 2001, 186) Spominjanjem udovica i majki *koje jedva sklapaju kraj s krajem*, Kitarović navodi birače da pomisle kako je puna sućuti za njihove probleme. Radi se o emocionalnom žargonu koji često postiže efekt kod masa. *Između dvije poruke istog sadržaja, tj. jednake saznavne vrijednosti, snažniji utjecaj izvršit će poruka sastavljena od riječi nabijenih emocionalnim značenjem.* (Vujević, 2001, 60)

Preopširan govor ponovo radi probleme u razumljivosti, primjerice u dijelu gdje se govori o fizičkom odvlačenju ljudi, gdje *ih se ponižava s mjesta deložacija*. Što točno znači izjava *ponižavati s mjesta deložacija*? Govornica je vjerojatno htjela reći da se ljudi odvlače s mjesta deložacija. Usput je morala umetnuti činjenicu da ih se ponižava, čime je htjela pojačati dojam. Time je narušila sklop rečenice i njezinu semantiku.

Emocionalni žargon sa sobom povlači opsesivno ponavljanje verbalnih formula koje su gore istaknute. Ivas također ističe kako *cjelovitost postignuta unutrašnjim motiviranjem dijelova govora (paralalizmi, ponavljanja, simetričan raspored – svi uočeni u relevantnom tekstu) refleksno proizvodi pozitivnu reakciju primaoca.* (Ivas, 1988, 44)

Josipović pak uočava patetične izjave Kolinde Grabar-Kitarović, ali izgleda da je imun na prepoznavanje tehnike manipulacije pod nazivom difamiranje protivnika. Ponovo se obraća biračima i pojašnjava im tko je po njegovom stavu kriv za današnju kriznu situaciju. Slušajući ova konstantna prebacivanja dobiva se dojam dječje svađe poznate po onom „On je

prvi počeo!“. Cijeli razgovor postaje umjetan i iscrpljujuć bilo kome tko bi volio čuti nešto vrijedno spomena, što bi imalo prevagnulo i pomoglo u odabiru favorita.

MB: *Gospodine Josipović, u situaciji da Vas građani opet izaberu, trebate lobirati za neku tvrtku u europskoj zemlji, a vlasnik te tvrtke je Vaš donator. Hoćete li to učiniti? Lobirati?*

IJ: *Učinit ću to pod nekim uvjetima. Uvjeti su takvi da nije konkurencija nekoj našoj drugoj tvrtci i naravno da je riječ o pravnom poslu koji je koristan za državu, za zaposlenike i za radnike. Slažem se s tim da donatorstvo nije kupovanje naklonosti, ali evo, ako govorimo o donatorima, ja imam puno manje donatora, puno manjih donatora koji imaju dosta male uloge, a osim toga, evo vidjeli smo, ima i drugih privatnih donatora, poput gospodina Mamića, koji su isto tako, rekli bismo, dobri donatori bez obzira što su fizičke osobe.*

Kandidat odgovara na pitanje u tek dvije rečenice, a zatim započinje posve drugu temu. Već smo vidjeli da kršenje maksime relevantnosti političarima nije strani pojam, a sada je uočljivo da bi nam moglo postati i poštapalica. Spominjanje gospodina Mamića ovdje nije bezrazložno. Josipović je, naime, svjestan kakav “ugled“ u Hrvatskoj uživa dotični gospodin te njegovu omraženost u masama koristi sebi u prilog. Ako omražena osoba daje novčani prilog određenoj stranci ili osobi, isticanje tog slučaja može narušiti ugled pojedinca koji je primio donaciju. Ovakvim postupkom govornik također može manipulirati gledateljima.

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović, Vaš politički stav, da li je Vama prihvatljivo, normalno da građani ove zemlje znaju prihode branitelja, u slučaju ovih koji su prosvjedovali, ili ne?*

KGK: *Ja, u načelu, jesam za transparentnost, međutim, ukoliko je propisano, ukoliko se uobičajeno ne objavljuju prihodi branitelja, pogotovo konkretnih osoba, onda sam protiv toga. Svako ima pravo na zaštitu svoje privatnosti, svako ima pravo na slobodu govora i mišljenja i slobodu protestiranja. To što gospodin Josipović kaže da su se upustili u javnu djelatnost, pa zaboga, ti se ljudi bore za svoja temeljna (prekida **IJ:** Naravno.) prava. Pa bore se za to, za malo poštovanja od ove države, da ostvare svoja prava. Pa zar mislite da bi oni na ovoj hladnoći, na ovoj zimi sjedili danima i tjednima i mjesecima, da se doista ne osjećaju tako da moraju protestirati i molim Vas nemojmo manipulirati njihovim plaćama jer zdravlje se ne može platiti novcima. Ljudi koji su dali svoj život i zdravlje za domovinu, ja ne znam što bih rekla o tome. Meni, meni je to neprocjenjivo.*

Govornica opet koristi emocionalni žargon i tim putem pokušava prodrijeti do birača. Revoltirano kaže *pa zaboga, ti se ljudi bore za svoja temeljna prava*, čime hoće reći da će

stati na njihovu stranu i žestoko se boriti za njih. Podcrtana su ponavljanja koja daju patos govoru, a korištena je i gradacija danima i tjednima i mjesecima sve u korist pojačavanja dojma na gledatelje.

MB: *Nismo završili. Iz današnje perspektive, gospodine Josipović, kako gledate na Tuđmanov projekt pomirbe, da li je on nešto najbolje što je predsjednik Tuđman, kao prvi predsjednik, predložio i sproveo ili je to bila pogreška?*

IJ: *Politika pomirbe predsjednika Tuđmana, bez obzira što do kraja nije uspjela, je dobra, pomirba je uvijek dobra stvar za svaki narod. Sa tezama koje je imao predsjednik Tuđman tada, za svog života o pomirbi, danas bi bio izbačen iz HDZ-a. Čuli smo predsjednika Karamarku, rekao je: „Pomirba je mrtva.“ – nema pomirbe.*

MB: *Vaš stav?*

KGK: *Moj stav?*

MB: *A onda možete i replicirati, naravno.*

KGK: *Da. Pomirba je apsolutno jedna od najboljih tečevina mandata predsjednika Tuđmana. (prekida **IJ:** Točno.) Bez pomirbe, teško da bismo imali i slobodnu samostalnu Hrvatsku, ona je bila potrebna u tom trenutku, međutim, ono što ističe predsjednik Karamarko, onako kako ja to shvaćam, jest da su pojedinci zlouporabili tu pomirbu i da su u, nažalost, u strukturama ostali oni koji su proganjali hrvatski narod i one koji su bili članovi i Komunističke partije i SDP-a, koji su se borili za samostalnu Hrvatsku i da je u cijelom ovom razdoblju, nažalost, pometena cijela jedna garnitura sposobnih ljudi, da bi se doveli podobni i u tome je poanta. Mi se moramo odmaknuti od tog kriterija podobnosti, moramo ljude konačno početi cijeniti po onome što jesu, kao ljudi, kao osobe, onakvi kakvi su prema drugima.*

Josipović po svom starom dobrom običaju u prvoj rečenici odgovara na pitanje, a ostatak vremena koristi za difamiranje. Velika je uvreda gospođi Grabar-Kitarović reći da bi dr. Franjo Tuđman, svojevrsni sinonim za Hrvatsku demokratsku zajednicu, bio izbačen iz iste stranke po današnjim kriterijima. Citiranjem aktualnog predsjednika HDZ-a, Josipović iznosi tvrdnju koja je kontradiktorna onoj za koju se Tuđman svojevremeno zalagao. Uzimanjem jednog citata, izvađenog iz konteksta, Josipović izvodi radikalni zaključak o izbacivanju iz stranke.

Grabar-Kitarović u nastavku brani predsjednika vlastite stranke predugim rečenicama, od kojih jedna ima čak 7 redova.

Ova je diskusija uzeta za analizu zbog obrade ideoloških aspekata u političkim nastupima, ovaj put na konkretnom primjeru. Nije teško uočiti da je prvi predsjednik Hrvatske postao svojevrsni ideologem u političkim raspravama. Vidljivo je da govornici pokušavaju ostaviti dojam pozitivnog osvrtnja na predsjednika Tuđmana. Razlog tome je politička moda. Koliko god to zvučalo banalno, nemoguće je zanemariti činjenicu da je posljednjih godina postalo moderno isticati starije vrijednosti (one koje su bile istaknute u vrijeme Domovinskog rata i neko vrijeme nakon). Kako bih što bolje pojasnila o čemu je riječ poslužiti će pojmovi *tuđmanizam* i *detuđmanizacija* - epomimi koje je detaljnije obradio Slaven Ravlić u svojoj knjizi *Eponimi u znanosti i politici*. *Tuđmanizam je samosvojna ideološka tvorba, koja ima uporište u specifično hrvatskoj tradiciji konzervativizma i nacionalizma, ali je povezana s modernim ideološkim strujama, kao što je neokonzervativna revolucija i nova desnica.* (Ravlić, 2007, 80) Međutim, bilo bi zanimljivo gledati isto sučeljavanje da se odigralo prije 10-15 godina, kada je politička moda bila nešto drugačija. *Eponim detuđmanizacija pojavio se kao zahtjev za oslobođenjem političkog života od naslijeđa autoritarizma i nacionalizma koji je obilježio vladanje predsjednika Tuđmana. /.../ Nakon povratka HDZ-a na vlast potkraj 2003, izraz se koristio u smislu zahtjeva da Sanaderova vlada nastavi ili čak započne /.../ reforme koje bi dovršile detuđmanizaciju Hrvatske i procjene koliko to ona stvarno čini.* (Ravlić, 2007, 81-82). Danas, čini se, politička scena, pa i narod, drugačije dišu. Vratile su se domoljubne vrijednosti na jedan viši nivo i mnogo su intenzivnije zbog krize koja je nastupila. Zbog tog je potrebno jedinstvo za koje se, usput budi rečeno, govornici žestoko zalažu. Kako najlakše eliminirati podjele u narodu, nego se pozivati na ljubav prema domovini? Zbog tog se ponovo vraćamo na onu prvu ideološku koncepciju, gdje se zaboravljaju negativnosti u vrijeme predsjednika Tuđmana, a naglašavaju one pozitivne strane. Za Grabar-Kitarović je bilo i očekivano da će biti puna hvale za njegove postupke, ali isto čini i njezin protukandidat Josipović jer je svjestan da je i narod stupio u fazu jačeg intenziteta domoljublja i nostalgичnog sjećanja na jedinstvo. Kada je već svjestan da Tuđmanu, kao sinonimu za HDZ, ne može kontrirati, odlučuje se na sljedeću učinkovitu strategiju. On kaže: *Sa tezama koje je imao predsjednik Tuđman tada, za svog života o pomirbi, danas bi bio izbačen iz HDZ-a.* Budući da Tuđmanov ideologem danas ima pozitivna svojstva, Josipović ga uzima kao svog istomišljenika, ali ga oduzima HDZ-u. Radi se o jednom elementu iz konkurentske stranke koji narodu trenutačno „paše“ pa ga treba oduzeti toj stranci, ne bi li je dodatno ocrnio.

Sada se postavlja pitanje radi li se ovdje o odgovorima koji su stvarno mišljenje kandidata ili su oni samo odraz interesa modernog doba. Da se radi o stvarnom mišljenju koje se zasniva na činjenicama odgovor bi bio jednak i prije desetak godina. Sad se moramo zapitati je li vjerojatno da bi tako i bilo. To nažalost ne možemo provjeriti, ali ostaje neki osjećaj da bi situacija bila bitno drukčija te da bi kandidati imali drugačiji pristup prema predsjedniku Tuđmanu. Ako je zbilja tako, zaključak je da se radi o različitim ideologijama u različito vrijeme. Ideologije su te koje kroje nastupe i govore političara, a one su odraz vremena u kojem živimo. *Proučavanje eponima u hrvatskoj politici* (u ovom slučaju **tudmanizma i detudmanizacije**) *pokazuje da je eponimizacija izraz ideoloških i političkih sukoba i naravi političkog poretka.* (Ravlić, 2007, 88)

MB: /.../ *Gospođo Kolinda Grabar-Kitarović, iz današnje perspektive, da li je 2005., akcijski plan lociranja i uhićenja Gotovine bio, koji je kasnije uhićen u Španjolskoj, bio politički, državnički dobra odluka?*

KGK: *Svakako, ono što je trebalo učiniti jest ispoštivati u potpunosti obveze s Haškim sudom, dakle, kad smo se obvezali da ćemo u potpunosti surađivati, onda je to isto tako i slučaj generala Gotovine. Mislim da je učinjena pogreška kad mu je krivo savjetovano, prije nego što je uopće vidio optužnicu, da se makne iz zemlje. Ja vjerujem da je on heroj koji je možda postupio u tom trenutku kako je postupio, ali ja sam i onda isticala javno da je heroj, međutim da svoju nevinost treba obraniti, ne dokazati, nego obraniti pred Haškim sudom i drago mi je da je to sve skupa završilo tako da je doista ta njegova nevinost i dokazana i obranjena isto kao i legitimitet Domovinskog rata.*

Kolinda Grabar-Kitarović na ovo je pitanje konkretno odgovorila, ali valjalo bi se osvrnuti na njezin pristup kada je riječ o nečem lošem što je učinio general Gotovina. Rečenica započinje komplimentom herojstva da bi, kad treba prijeći na stvar negativnog, bila upotrijebljena riječ *možda*, kako bi se ublažila negativnost onog što slijedi. Govornica ne želi uvrijediti generala te za njega kaže da je možda postupio u tom trenutku kako je postupio, gdje zapravo koristi tautologiju. Ako se pitamo kako je netko postupio, a odgovor je sadržan u pitanju, radi se o tautologiji, gdje govornik zapravo ništa nije odgovorio. Razlog zbog kojeg kandidatkinja na taj način odgovara jest izbjegavanje eksplicitnog ukazivanja na generalove pogreške. Grabar-Kitarović je mogla reći da je general u tom trenutku loše postupio, ali se uopće nije htjela dovesti u situaciju da kritizira njegove postupke. Poanta onoga što se htjelo reći je jasna, ali na ovaj način nitko ne može upirati prstom na nju kao „kritizera“ jer ne može

uzeti jasan citat u kojem ona govori o „lošim postupcima“ generala Gotovine. Kolindi Grabar-Kitarović je jasno da su njezini simpatizeri u velikom broju i simpatizeri generala Gotovine. Kada bi i u najmanjoj mjeri pokudila generalove postupke to se možda ne bi svidjelo spomenutim biračima, što ne ide u prilog njezinoj kampanji. Nakon ovog „osjetljivog“ dijela rečenice, govornica nastavlja u tonu komplimenata da bi na taj način rečenica bila zaključena.

MB: *Gospodine Josipović, Vaš stav, sa odmakom 2005., da li je to bila državnički pametna politička odluka?*

IJ: *To je bila pravna obaveza Republike Hrvatske, meni je žao što je gospodin general Gotovina (prekida **MB:** *Politički ili pravno?*), i pravno i politički je to bilo nužno, dakle, ne osuđujem nikoga tko je sudjelovao u tom postupku, ne osuđuje ni general Gotovina, on to razumije. Ja ću samo napomenuti da sam tada, kao stručnjak, konzultiran bio kod jedne važne stvari, a to je da li da se generalu Gotovini dopusti kontakt sa istražnim tijelima. Nažalost, vlada je bila protiv. Ja sam radi toga i dao ostavku u Savjetu za suradnju s Haškim sudom, kao stručnjak koji sam bio angažiran jer sam smatrao da je riječ o odluci koja će dovesti do onoga do čega je i kasnije došlo.*

Josipović u prvoj rečenici odgovara na pitanje, a ostatak odgovora koristi na samoprezentaciju u vidu njegove stručnosti. Govornik je u dva navrata morao napomenuti da je bio *konzultiran/angažiran kao stručnjak*. Pritom, ne zaboravlja ni tadašnju HDZ-ovu vladu pokazati u lošem svjetlu, dok sebe ostavlja neokaljanim govoreći da je *dao ostavku u Savjetu za suradnju s Haškim sudom*.

*/.../ **MB:** U redu, idemo do istočnih susjeda. Gospodine Josipović, koji bi, po Vama, bili politički opravdani razlozi da Hrvatska blokira Srbiji neka poglavlja u pregovorima s Europskom unijom?*

IJ: *Opravdani bi razlozi bili ti da ne udovoljavaju kriterijima acquisa, pri tome mislim i naravno na neke stvari koje su nama važne, to je pitanje pravne države, uređenja odnosa sa susjedima i, naravno, poštivanje svega onoga što smo i mi morali poštivat. Prema tome, nijedna od naših susjeda, pa ni Srbija, ne može u Europsku uniju bez da ispuni uvjete.*

Citirani dio uzet je zbog podcrtane riječi u Josipovićevu odgovoru. Svatko to se malo bolje pozabavi temom Europske unije znat će o čemu je riječ. Međutim, mora se uzeti u obzir da velik broj birača nije upoznat s latinskom istoznačnicom pravne stečevine Europske unije, a unošenjem takvih riječi u svoj javni nastup, govornik mora prihvatiti činjenicu da njegov

govor neće biti svima razumljiv. Ovdje je, izgleda, govorniku to manje bitno. Takvi izrazi *više su tu da označe govornika kao znalca i njegovu nadahnutost, nego da pozovu na ono na što se čini da pozivaju* (Ivas, 1988, 39).

/.../ MB: Gospodin Josipović, idemo na sljedeće pitanje. Hrvatska ima najveću granicu, ali i strateški interes je, temeljem ustava, za budućnost Bosne i Hercegovine. Zemlja ustrojena na dva entiteta, no, Vaš stav, da li bi Hrvati trebali u Bosni i Hercegovini dobiti svoj entitet?

Predsjednički kandidati jednako odgovaraju na pitanje time što kažu da će podržati ono što se dogovore u BiH, nakon čega slijedi Josipovićeve samoprezentacija i napad Kolinde Grabar-Kitarović. Cijela diskusija nalazi se u prilogu na kraju rada. Nije uvrštena ovdje jer bi se radilo o ponavljanju jednakih tehnika manipulacija. Međutim, na kraju diskusije korištena je tehnika koja još nije spomenuta, a vidljiva je u nastavku.

IJ: Pa evo, mali jedan dodatak, ako dopustite, samo jedna stvar, ja bih napomenuo da osim što je ojačan međunarodni položaj Hrvata i položaj u Bosni i Hercegovini, sada smo na izborima, po prvi put, vidjeli da je na izborima izabran za člana predsjedništva čovjek koji je legitimni predstavnik hrvatskog naroda i to je vrlo važno i to je isto dio politike koji se vodio iz Hrvatske.

Radi se o zauzimanju zasluga koje nisu naše. Političari često uzimaju kao primjere neke povoljne slučajeve koji su se dogodili za vrijeme njihovog mandata, ali ne uzimaju u obzir da možda uopće nisu utjecali na te slučajeve, već su oni rezultat okolnosti. To se još naziva logičkom pogreškom u zaključivanju, koju političari redovito koriste o svojim nastupima. Ova se naziva *post hoc, ergo propter hoc* („*after the thing, therefore because of the thing*“)³ (Marlin, 2003, 111).

/.../ MB: U redu. Europska unija provodi sankcije protiv Rusije. Smatrate li da su one i dalje opravdane, se trebaju nastaviti ili da ih prekinu?

KGK: Mislim da, u ovom trenutku, ih treba nastaviti, ali treba nastaviti i pregovore i pritisak na Rusiju jer ono što je Rusija napravila jest povrijedila sustav međunarodnog pravnog poretka i poretka država 21. stoljeća, dakle, miješanje u unutarnje stvari Ukrajine. Činjenica da ne poštuju teritorijalni integritet i suverenitet Ukrajine, jednostavno, treba pokazati, to je jasan primjer jer ne može se u svijetu raditi iznimke za velike i za male države, moramo biti jednaki prema svima, ne primjenjivati ona načela „Quod licet Jovi, non licet bovi“, dakle,

³ poslije toga, dakle zbog toga

„Što pristaje Jupiteru, ne pristaje volu“ i ponašati se jednako prema svima i prema državama, kao što je Rusija, i bilo kojoj drugoj državi koja krši međunarodna prava.

U političkim govorima moguće je naići na određene latinske izraze i fraze, sve u prilog ostavljanja dojma učenosti ili višeg stausa obrazovanja. Time govornik indirektno pokazuje svoje adute, što bi se biračima moglo svidjeti. Grabar-Kitarović je svjesna da je nekim biračima navedena latinska poslovice strana, zato ju je, na koncu konca, i prevela te tako proširila svoju ponovo predugu rečenicu.

/.../ MB: Vaš prvi predsjednički potez ako u nedjelju Vas odaberu građani?

IJ: Pa evo, ovo što smo čuli, ja sve to radim kontinuirano, dakle, nastavit ću s tim, a kada je riječ o tome, pa ja se nadam da će premijer nazvati pobjednika izbora, a ne da pobjednik izbora, ako Vi to nekim slučajem budete, zove premijera. Siguran sam isto tako da prvi potez predsjednika mora biti, naravno, ajde upotrijebit ću tu malo ležernu riječ, peglanje ovog nacionalnog kaosa koji izaziva Vaša kampanja, ove mržnje koju sijete i trebalo bi učinit sve da se brzo, brzo zaboravi ovo što se radilo u ovoj kampanji.

Kandidat, niotkuda izazvan, okrivljuje svoju sugovornicu za sijanje mržnje. On se ovdje osjeća prozvanim da popravlja loše stanje koje je Grabar-Kitarović svojom kampanjom prouzrokovala. Dvjesto riječima kojima opisuje to stanje (*kaos, mržnja*) hiperbolizira ono loše što je pronašao kod političke protivnice.

/.../ MB: Dugo ste u politici, koja Vam je najveća politička pogreška?

KGK: Moja najveća politička pogreška, znate što, ja nikad ne plačem nad prolivenim mlijekom. Uvijek učim iz onoga što se dogodilo, bilo dobro, bilo loše i nikada ne lamentiram nad onim što je bilo i nikada ne žalim nad koracima koje sam poduzela jer jednostavno učim iz njih i nastojim izvući pouke za budućnost i nikad ne dijelim život, zapravo, na greške ili na dobre stvari, jednostavno, to je jedan slijed događaja koji morate preuzeti takav kakav je. Nekad ste gore, nekad ste dolje. Na početku karijere našla sam se u tom izazovu, ne izazovu, nego zapravo imala sam mogućnost otići iz zemlje, otići u Ameriku kod svoje obitelji ili ostati u Hrvatskoj. Odlučila sam ostati u Hrvatskoj, bilo je vrijeme Domovinskog rata, raditi za državnu upravu ili raditi za UNPROFOR koji je plaćao puno više. Odlučila sam se za državnu upravu i nikada nisam zažalila, mada je to u pojedinim trenucima možda nosilo teške ili materijalne ili neke druge stavke.

Govornica odbija odgovoriti na pitanje jer bi to značilo priznati bilo kakvu pogrešku. Umjesto odgovora nudi čitav niz jeftinih krilatica putem kojih prezentira svoje kvalitete. Uz to što kaže da nikad ne plače za prolivenim mlijekom, u još dva navrata govori isto samo drugim riječima (*nikada ne lamentiram nad onim što je bilo, nikada ne žalim nad koracima koje sam poduzela*). Uz to, daje primjere svoje požrtvovnosti, te, zapravo, pitanje o vlastitim greškama obrće u svoju korist, kako bi se pokazala u što boljem svjetlu.

MB: *Po Vama, koja je najgora osobina koju ne smije predsjednik imati?*

KGK: *Najgora osobina je kad brinete o vlastitom rejtingu, a ne o rejtingu države i položaju naroda za koji biste se trebali brinuti. Kad mislite više o sebi, kad razmišljate o tome što ćete reći, da li ćete se nekome zamjeriti ili ne, jednostavno trebate raditi iskreno, pošteno, hrabro i odlučno i govoriti ono što stvarno mislite, što stvarno namjeravate napraviti, a ne ono što će vam dignuti rejting u javnosti.*

Kao najgoru karakteristiku Grabar-Kitarović navela je upravo onu koju uviđa kod gospodina Josipovića. To je još jedan način uvjeravanja birača da ne glasuju za njezinog konkurenta.

IJ: *Ima možda i gorih karakteristika, recimo ako ne govorite istinu, ako utajujete podatke o sebi, o svojoj karijeri, o svojim primanjima, ako obmanjujete i ako se služite neistinama i ako ne znate materiju o kojoj govorite. Ako ne znate koji tunel otvarate i ako ne znate koja je firma iz zemlje u kojoj ste bili veleposlanik došla ovdje na jedan veliki važan natječaj.*

Josipović iskorištava repliku kako bi se tema odmakla od njega te tako nudi loše karakteristike koje nalazi kod svoje suparnice. Uz to, koristi provokatorski ton, kojim se izruguje Kolindi Grabar-Kitarović.

MB: *Izvolite, gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Gospodine Josipoviću, molim Vas, nemojte docirati kao profesor, to apsolutno ništa nije točno. Vrlo dobro poznajem materiju o kojoj govorim, da, priznajem, nisam pravnica, možda ste u pravu bolji pravnik nego ja, ali držim i tvrdim da ću biti bolja predsjednica nego što ste Vi zato što sam hrabra, odlučna, zato što govorim, zato što ne šutim i zato što me nije strah nešto reći pa makar i pogriješila. Da, ko radi, taj i griješi. (**IJ** prekida: Pa makar rekla i neistinu.) (**MB** prekida: *Gospodine Josipović.*) Ko radi, taj i griješi. Ne, istinu ne govorim, neistinu ne govorim nikada, oprostite, nikada ne lažem, to je, čovjek može pogriješiti*

nenamjerno, ali apsolutno nikada ne govorim neistinu, to je prvo pravilo da biste bili ozbiljno shvaćeni u politici i diplomaciji, uvijek morate govoriti istinu, radije ne odgovorite ništa ako nemate odgovor.

IJ: *Evo, neka naše građanke i građani prelistaju novine, neka izvrte Youtube, sve će im biti jasno.*

Grabar-Kitarović uočava Josipovićevo obraćanje „s visoka“ i opominje ga, a zatim koristi tautologiju *možda ste u pravu bolji pravnik*, premda nema nikakve veze s temom o kojoj diskutiraju. Ova konstatacija se koristi kao iskazivanje vlastite objektivnosti (zbog priznanja kvaliteta suparnika), ali i kao početak sljedeće izjave koja će funkcionirati kao uspoređivanje suprotnosti (*možda ste u pravu bolji pravnik nego ja, ali držim i tvrdim da ću biti bolja predsjednica nego što ste Vi*). Često se /.../ događa da institucija samu sebe kritizira da bi se prikazala objektivnom, ali drugima uskraćuje mogućnost kritičkog govorenja. Pritom se barata oprekom *kritičar – kritizer*. (Ivas, 1988, 93) Nakon tog iznosi argumente zašto smatra da će biti bolja predsjednica (u obliku samoprezentacije), našto je Josipović prekida i provocira izjavom *Pa makar rekla i neistinu*. Time ponovo koristi strategije neuljudnosti. U svojoj sljedećoj replici se ponovo obraća biračima, gdje govori o nekakvim samoevidentnim argumentima protiv Kolinde Grabar-Kitarović.

KGK: *Pa gledajte, ja još uvijek čekam podatke od te direkcije za zrakoplove primjerice, a to o čemu ste govorili, ne, bila je riječ o omaškama i ako mislite da je tako strašna stvar zato što sam ja trenutno bez plaće i bez ikakvog statusa i to nisam rekla hrvatskome narodu, ne znam što bih o tome rekla. Mislim da je puno veći grijeh šutjeti, ništa ne govoriti, gledati kako narod propada i samo brinuti o tome da Vam gospodin Milanović da još jedan mandat.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *To smo vidjeli, šutjeti je zaista strašno, pogotovo ako Vaš prvi suradnik i šef krade milijarde, a Vi ne lupate šakom o stol, nego naprosto tome plješćete i dobijete nagradu, veleposlaničko mjesto u Washingtonu.*

Ponovo se radi o običnom prepucavanju, gdje već gotovo da možemo očekivati poznatu dječju izjavu: „On je prvi počeo!“. Josipović želi postati moralna vertikala time što ukazuje na greške govornice. *Ako se netko “pravedno ljuti“ (etiketira, vrijeđa, sudi, i uopće izražava negativan stav) mora li on uistinu biti častan? Ili možda samo cilja na slušateljeve uvjetovane reflekse da ga po izrazu ljutnje automatski prizna za časnog i dostojnog pravedne*

ljutnje. (Ivas, 1988, 201) Isto pojašnjenje vrijedi i za difamiranje koje koristi Grabar-Kitarović tijekom cijelog sučeljavanja.

Daljnja diskusija neće biti citirana jer se u njoj ništa novo ne nalazi osim već poznatih tehnika difamiranja, samoprezentacije i provokacija, što nam daje zaključiti da aktualni političari nisu naročito originalni, vode umjetne razgovore, vrte se u krug oko jedne te iste stvari, a ponuđeno bi tobože trebalo pomoći biračima da odluče.

MB: *Došli smo, zapravo, do pred otvaranja birališta. Postoji li nešto što niste rekli, a trebate reći građanima prije nego što u nedjelju izađu na birališta i zaokruže Vas ili Vas? Gospodine Josipović?*

IJ: *Jeste to mislili kao završnu riječ ili?*

MB: *Ne, nisam još, imamo još vremena.*

IJ: *Dobro. Pa dakle, evo, ja bih istakao kako je Hrvatska... (MB prekida: Ima li kakva tajna o Vama još?) Nema tajni. Onda nećemo, da, o tajnama, nemam tajni.*

MB: *Pitam. Gospođo?*

KGK: *Ne, nema apsolutno nikakvih tajni u mojemu životu. Naravno, u, 11. siječnja biramo ne samo kandidata ili kandidatkinju ili predsjednika ili predsjednicu, biramo smjer u kojem će ići Hrvatska, dakle, želimo li ovakvih pet godina kao što smo imali do sada, jesmo li zadovoljni životom do sada, jesmo li danas bogatiji, sretniji nego prije pet godina ili želimo promjene, želimo li bolju, snažniju, gospodarski osnaženu Hrvatsku, poduzetničku Hrvatsku, ali i socijalno osjetljivu Hrvatsku, želimo li promjene, tada moramo dati glas promjenama, ta sam koja stojim iza promjene, čak i gospodin Josipović će vam sam priznati da su nam potrebne društvene i ekonomske promjene, ja to govorim od samoga početka i to držim i zastupam stav da sam ta koja će napraviti zaokret.*

Josipović je imao na umu nešto dodatno reći, ali ga je Bago prekinuo te postavio škakljivo pitanje. Kandidat je ovdje igrao taktikom „manje je više“. Konkretno je odgovorio da nema tajni i ovdje završio svoj odgovor – kratko i jasno. Grabar-Kitarović, izgleda nije čula za takvo što, te u lov na birače ide sa završnom riječi prije još jedne završne riječi. Bitno je uočiti da je govornica ovdje prekršila maksimu kvalitete (namjerno ili nenamjerno ostaje nam nepoznato) kada je rekla da nema tajni u njezinom životu. Kršenje maksime kvalitete inače se u političkom govoru ne vidi odmah, već s obzirom da se radi o raznoraznim

obećanjima, tek se nakon ispunjenog mandata vidi je li govornik stvarno lagao u svom predizbornom govoru ili nije. Ovdje je sreća htjela da se u istom sučeljavanju spominju dvije kontradiktorne stvari. Radi se, naime, o iznošenju informacija o plaći kandidatkinje Grabar-Kitarović. Prije je bilo govora kako se taj iznos ne smije iznositi u javnost. (*Ja se još uvijek držim naputaka NATO-a, koji me obvezuju kao bivšu djelatnicu NATO-a kad mi je rečeno da se ti podaci ne iznose u javnost /.../*) To, dakle, po govorničinom stavu treba za javnost ostati tajna. Sada govornica govori suprotno (*Ne, nema apsolutno nikakvih tajni u mom životu.*), gdje dodatno pojačava svoju konstataciju riječju *apsolutno*.

Zanimljivo je i to što je Josipović prije svog odgovora pitao radi li se o završnoj riječi. Bago je negirao, ali izgleda da Grabar-Kitarović to nije dobro shvatila. Pitanje je bilo vrlo konkretno: *Postoji li nešto što niste rekli, a trebate reći građanima prije nego što u nedjelju izađu na birališta i zaokruže Vas ili Vas?* Kandidatkinja iznosi sve što je dosada već rekla i to u tonu zaključka. Što bi to drugo moglo biti nego – završna riječ? U odgovoru nije kazano ništa novo, što navodi na konkluziju da govornica po tko zna koji put krši maksimu relevantnosti, a po svom običaju i maksimu kvantitete. U tekstu su zato i podcrtana ponavljanja i suvišni dijelovi koji nepotrebno šire rečenicu. Tim strategijama govornica mistificira svoj iskaz, što je prečest slučaj u političkim istupima u javnost. *Govorom se mistificira kad se ne udovoljava retoričkim uvjetima – kad je govor neistinit, nejasan, nepotrebno opširan, irelevantan ili suvišan /.../* (Ivas, 1988, 32), a sve te „kvalitete“ vidjeli smo u istupima Kolinde Grabar-Kitarović.

MB: *Dobro. Došli smo do kraja predsjedničkog sučeljavanja, u nedjelju trebaju samo birači odlučiti. Vaše završno obraćanje, gospođo Grabar-Kitarović, možete se obratiti biračima, tražit njihov glas u nedjelju da postanete predsjednicom Republike Hrvatske.*

KGK: *Evo, obraćam se svim biračima da 11. siječnja izađu na birališta, ponavljam, bira se ne kandidat ili kandidatkinja ili predsjednik, odnosno predsjednica, nego bira se smjer u kojem će krenuti Hrvatska. Ako mislite da danas živite bolje nego prije pet godina, ako ste zadovoljni s proteklih pet godina, onda dajte glas sadašnjem stanju, ali ako želite promjene, ako želite zaokret, ako želite gospodarski rast i razvoj, stvarni položaj Republike Hrvatske u međunarodnoj zajednici, u NATO-u, u Europskoj uniji, ako želite da riješimo ova sva pitanja i ovrha i deložacija i niskih mirovina i djece koja živi u bijedi, da budemo socijalno osjetljiva država, socijalno tržišno gospodarstvo, napredna država, onda vas molim da poklonite svoje povjerenje meni jer ja sam koja će napraviti zaokret.*

Bilo je riječi o tome kako govornica u sučeljavanju koristi dvije završne riječi, ali sad postaje jasno kako su te završne riječi gotovo identične. Kako bi se sličnost što bolje istaknula poslužit će tablica usporedbe.

MB: *Hvala. Gospodine Josipović.*

IJ: *Poštovane građanke i građani Republike Hrvatske, iziđite na izbore, birate put, birate predsjednika koji vodi zemlju u prosperitet. Birate između toga da loša prošlost postane naša budućnost ili birate bolju budućnost. Mržnja, agresija, zlo ne može zamijenit dobro, pomirbu i mir. Program koji vam nudim je program boljitka, to je program u kojem će Hrvatska postati demokratičnija, Hrvatska u kojoj ćete imenom i prezimenom birat političare kojima vjerujete, Hrvatska u kojoj će država biti bolje organizirana i bit će vaš servis, Hrvatska u kojoj će uprava brzo rješavati vaše zahtjeve, isto kao i pravosuđe sporove. To je država u kojoj ćemo imati gospodarstvo 21. stoljeća. Svi želimo da naši očevi, djedovi, majke, djeca imaju dobar život, kvalitetan život, da naši radnici, seljaci, službenici, znanstvenici, umjetnici imaju priliku pokazati sve što znaju. (MB prekida: Gotovo.) Hrvatska je dobra zemlja, perspektivna, izađite na izbore, birajte pravi put.*

Gospodin Josipović u prvoj rečenici svoje završne riječi već priprema birače na poznati slogan svoje kampanje sintagmom *birate put*. /.../ *Slogan je prvobitno bojni poklič, a danas prvenstveno privlačna propagandna izreka ili prijanjajući izraz (catch word). Parola (slogan, (krilatica) je kondenzirani ideološki izraz – izraz projekta.* (Ivas, 1988, 43-44)

Zanimljiva je činjenica što njegova politička protivnica u svojem obraćanju gledateljima uvijek nastoji istaknuti da se bira predsjednik *ili predsjednica*, dok kod Josipovića to nije slučaj. U njegovom govoru uočava se samo jedna solucija (*birate predsjednika*).

Nadalje, Josipović koristi metaforu (*loša prošlost postane naša budućnost*) u svrhu difamiranja protivnice. Time aludira da je Grabar-Kitarović dio loše vlade iz prošlosti i time postaje kriva varijanta. Njegov je stav da treba birati jedinu pravu – *bolju budućnost*, dakle, treba mu pokloniti glas za još jedan mandat.

Sljedeće difamiranje je nešto jačeg karaktera, gdje se koriste sinonimi za sve najgore što na ovom svijetu postoji (*mržnja, agresija, zlo*), koji bi, naravno, asocirali na njegove konkurente, uključujući i gospođu Grabar-Kitarović. Njima suprotstavlja *dobro, pomirbu i mir*, njegove karakteristike koje su poželjne. Josipović ovdje lijepi etikete na sebe i svoje sljedbenike, pa tako i na svoje konkurente. *Budući da se ne slažemo oko vrijednosti stvari, a slažemo se oko vrijednosti etiketa, iste se etikete dodjeljuju stvarima koje razni ljudi doživljavaju vrlo različito. Svi će se na primjer složiti oko vrijednosti etiketa **zločin**,*

umjetnost i kultura, ali ne i s pripisivanjem ovih etiketa predmetima i pojavama. (Ivas, 1988, 38) Tako se zacijelo Grabar-Kitarović ne bi složila s Josipovićevom podjelom etiketa. Radi se o vrlo jednostavnoj crno-bijeloj tehnici i svatko sa imalo zdravog razuma odabrat će ove etikete s pozitivnom vrijednošću.

Govornik koristi ponavljanja (podcrtana u tekstu) u svrhu ritmičnosti i razumljivosti. Opći je dojam da tadašnji predsjednik ne koristi emocionalni žargon, ali moramo zamjetiti da mu se ipak malčice omaklo u ovom primjeru. *Naši očevi, djedovi, majke, djeca* imaju ulogu da se sjetimo naših najmilijih te poklonimo svoj glas u svrhu njihovog boljitka. Na taj način kandidat utječe na emocije recipijenta i eventualno postiže željeni učinak.

Završna riječ zaključuje se pamtljivom parolom *birajte pravi put*, koja je bezbroj puta korištena u njegovoj kampanji kako bi se urezala u podsvijest birača. *Uključiva je ne samo zato što kratkim izrazom uključuje mnogo smisla nego i zato što svojom simboličkom vrijednošću pojedince uključuje u zajednicu. Poziv parolom mora biti kratak, jednostavan i cjelovit da bi bio pogodan za ponavljanje.* (Ivas, 1988, 44) Relevantni slogan to uistinu jest. Zanimljiva je i posebna riječ u sloganu, a to je riječ *put*. Ivas smatra da *važnu ideološku ulogu imaju izrazi kojima je u osnovi značenje „put“ ili zadani (utvrđeni) smjer* (Ivas, 1988, 204). Isto vrijedi i za završnu riječ Kolinde Grabar-Kitarović, gdje je korišten ideološki obojan *smjer*.

7 Stil govornika

Nakon provedene analize istraživač dobiva dojam o svakom govorniku individualno. U mnogočemu je dojam vrlo sličan jer se i poneke strategije kod političara podudaraju. Ostavljeni utisak kaže da govornici nisu naročito kreativni po pitanju nekih eventualno novih izraza i metafora koje bi se urezale u pamćenje. Sučeljavanje se doimalo umjetno, unaprijed osmišljeno, kao da se jedan te isti razgovor iznova ponavlja. Do tog zaključka došla sam gledajući više sučeljavanja koja su se odigrala u par dana. Ukratko rečeno – ako ste pogledali jedno, vidjeli ste sve. Cijela ta debata tada postaje suvišna i tijekom diskusije se ne možemo otarasiti onog osjećaja „ovo sam već čula“. Sučeljavanje postaje *déjà vu*. Usprkos tome, političari se ponašaju kao da ih sve to ne zamara i kao da zaboravljaju da su sve to već jučer

čuli pa i rekli. Pomalo podsjeća na *Groundhog Day*⁴, što je u ovom trenutku smiješno, a zapravo ispada tragično – samo za birače.

7.1 Kolinda Grabar-Kitarović

U nastupu Kolinde Grabar-Kitarović uočeno je često kršenje maksime kvantitete i relevantnosti. Kršenje ovih dviju maksima često ide zajedno jer govornik odbija konkretno odgovoriti na postavljeno pitanje, a zatim o sasvim irelevantnoj temi govori preopširno, kako bi prikrio činjenicu da o postavljenoj temi ne želi ili ne može govoriti.

Kandidatkinja se oslanja na zvučnost koju njezin govor ostavlja. Tako njezin stil obuhvaća mnoštvo pleonazama, ponavljajućih verbalnih konstrukcija, i-skupina, paralelizama. Sve navedeno proširuje njezin govor bez da ga sadržajno obogati. Njezin izraz je profinjen i zvuči gotovo pjesnički zbog ritmičnosti koju postiže svojim već poznatim ponavljanjima, ali i pažljivo biranim sklopovima riječi kojima govornica postiže patos. Podsjećaju na razna stilska sredstva u književnosti, primjerice lijepo sročene metafore i kontrasti. Tim sredstvima govor ima jače djelovanje.

Tehnika difamiranja protivnika, također joj nije strana, ali ju je u ovom sučeljavanju koristila manje od očekivanog. Razlog zbog kojeg je nije toliko koristila jest činjenica da se njome obilato služio njezin suparnik. Time je dovedena u situaciju da se mora braniti, što joj je oduzelo mnogo vremena koje zatim nije mogla iskoristiti za napad. Kada govornica i napada, to ne čini onako žustro i provokatorski kao njezin suparnik. Moglo bi se reći da kandidatkinja ima mjeru, svjesna je golemog auditorija i želi ostaviti barem minimalnu razinu kulture javne rasprave.

Grabar-Kitarović, za razliku od Josipovića, koristi emocionalni žargon, kojim nastoji pobuditi osjećaje kod birača, pokazati da ih razumije i da je na njihovoj strani. Ipak treba znati kako se *emotivnim izrazom djeluje mimo uma, isključivo na emocije* (Ivas, 1988, 197). Time ponekad postiže kontraefekt i govor postaje umjetan – građani mogu osjetiti patetiku, a patetika nikad nije dobra solucija jer ima negativno obilježje.

7.2 Ivo Josipović

Ivo Josipović u ovom sučeljavanju vrlo često koristi samoprezentaciju u svrhu dopadanja biračima. Njegovi odgovori vješto su konstruirani kako bi izgledali vrlo konkretno, što u traženju kršenja maksime relevantnosti istraživaču otežava posao. Odgovori ispadaju

⁴ film Harolda Ramisa u kojem se jedan dan iznova ponavlja

konkretni jer su kratki i jasni, ali time što je odgovor sažet govornik sebi ostavlja dovoljno vremena za difamiranje protivnika. Kandidati imaju minutu vremena za odgovor, a 30 sekundi za repliku. Ivo Josipović čini sljedeće. Na postavljeno pitanje odgovara u par kraćih rečenica. Nakon tog mu preostaje još mnogo vremena predodređenog za odgovor, ali on to vrijeme koristi da bi difamirao svoju sugovornicu. Tek tada on krši maksimu relevantnosti jer ga voditelj nije pitao što misli o političkom radu svoje sugovornice.

U tehnici difamiranja koristi disfemizme koje smo primjetili analizirajući sučeljavanje. Pritom hiperbolizira sve loše što primjećuje kod političke protivnice. Koristi mnoštvo strategija neuljudnosti time što sugovornicu provocira, upada joj u riječ, a ironija i sarkazam često mu postaju oružje u diskusiji. Moglo bi se reći da je govornik „britkog jezika“ što može biti dvosjekli mač. Brutalna iskrenost ponekad govornika učini prirodnim jer nema traga suzdržavanju. Tako govornika možemo shvatiti kao „čovjeka iz naroda“ koji bez umjetne samokontrole govori ono što narod misli. Negativna strana jest ta da govornik postaje krajnje nepristojan te njegove provokacije na račun sugovornice možda više govore o njemu samom nego o njegovoj meti izrugivanja.

Već je u analizi istaknuto kako je bilo očekivano da će Grabar-Kitarović napadati aktualnog predsjednika zbog lošeg rada u proteklih 5 godina. Dogodilo se suprotno. Josipović je u startu preuzeo ulogu napadača kako joj ne bi dao priliku da ona ispuni tu namjeru. Ovdje postaje bitna ideologizacija istine. Uočljivo je da tadašnji predsjednik istinu shvaća kao najpozitivniju kvalitetu, koju zatim nastoji oduzeti svojoj suparnici te time pokazati javnosti kako ona ne zavrjeđuje biti predsjednica. Josipović time računa na biračevu selekciju. Sada se više ne radi o biranju boljeg kandidata, već o nebiranju onog lošijeg.

Bez obzira što se radi o dijalogu između dva politička kandidata, govornik se više puta obraća gledateljima, što nam eksplicitno pokazuje da je kandidat ovdje više da se sviđa biračima, a manje da sudjeluje u konstruktivnoj diskusiji.

Josipović u svojem nastupu često pokazuje apsolutnu sigurnost u pobjedu i ne ostavlja prostora za alternativu, čime i biračima pokušava natuknuti kako je izbor zapravo nepotreban te je on jedini pravi kandidat, te je njegov put jedini *pravi put*.

8 Zaključak

U ovom istraživanju pokušali smo saznati u kolikoj se mjeri manipulacija danas koristi u političkom diskursu. Zato je odabrano jedno od posljednjih sučeljavanja predsjedničkih kandidata, gdje su se istraživale eventualne tehnike manipulacije. Akteri sučeljavanja bili u Kolinda Grabar-Kitarović, kandidatkinja za novu predsjednicu i Ivo Josipović, tadašnji predsjednik u traženju još jednog mandata.

U samom prilaženju temi bilo je potrebno obraditi ključne pojmove vezane za manipulaciju u političkom diskursu. Tako je obrađen pojam ideologije, koja u političkom smislu ima vrlo važnu ulogu. Pojašnjeno je njezino prvotno značenje, značenje koje bi u teoriji ona trebala imati, ali i značenje koje ona ima u razgovornom smislu. Postaje jasno da ideologija danas ima vrlo negativne konotacije pa je u poglavlju posvećenom tom terminu pojašnjeno zašto bi to moglo biti tako.

Sljedeći zadatak bilo je objašnjenje konverzacijskih maksima, kojima bi se svaki govornik trebao voditi ako želi funkcionirati po načelima suradnje. Radi se o idealnom konceptu razgovora (ili pak samog govora) te na njega možemo gledati kao krajnji cilj kojem trebamo težiti. Rečeno je da nijedna osoba ne može u potpunosti ispuniti zahtjeve ovih maksima suradnje, ali barem se može truditi da ih ne krši namjerno. Ako se one namjerno ignoriraju često se radi o manipuliranju primalaca poruke.

Zatim je bilo potrebno uvesti pojam manipulacije, objasniti ga te pokušati povezati s političkom ideologijom da bi se došlo do samih tehnika manipuliranja u političkom diskursu. Kada su i one objašnjene i neke od njih navedene slijedi središnji dio ovog rada – analiza sučeljavanja već spomenutih političara.

Analiza se sastoji u uzimanju dijelova iz sučeljavanja, na kojima se zatim vrši istraživanje pojedinih tehnika. Nakon uzetog dijela razgovora⁵, diskusija se analizira i pojašnjava se koja se tehnika koristi i zašto je baš ona uzeta. U raznim citiranim dijelovima podcrtani su ključni izrazi kako bi se što jasnije vidjelo na čemu je naglasak.

Nakon provedene analize zaključuje se da je početna pretpostavka bila točna. Nađene su tehnike manipulacije u dovoljno velikom broju, s time da su često ponavljane. Ostavlja se

⁵ Da se ne bi ostavilo prostora za manipulaciju podacima time što bi se eventualno nešto vadilo iz konteksta pa koristilo u svrhu početne pretpostavke ovog istraživanja, cijelo je sučeljavanje priloženo na kraju završnog rada. Izvor je također naveden na stranici s literaturom.

dojam da nema kreativnosti jer su najfrekventnije tehnike one najpoznatije – difamiranje protivnika i samoprezentacija. Ova konstatacija vrijedi za oba govornika.

Opće je poznata činjenica da svaki govornik ima svoj stil i pristup problemu. Tako su se govornici i u ovoj debati na neki način profilirali. Tako Kolinda Grabar-Kitarović ima nešto blaži pristup, ali češće krši maksimu kvantitete i relevantnosti. Govornica koristi preduge rečenice u kojima često dolazi do izražaja njezin emocionalni žargon i patetika. Pritom joj je cilj podsjetiti na vlastite kvalitete skromnosti i požrtvornosti u svrhu dopadanja biračima. Ivo Josipović ima nešto drugačiji pristup. Nastoji ostaviti dojam objektivnosti i konkretnosti, koristi kraće rečenice, ali ima provokatorski pristup koji često graniči s dobrim ukusom. Tehnika difamiranja protivnika njegova je najdraža strategija. Detaljnije o stilovima ovih govornika bilo je riječi u poglavlju nakon analize sučeljavanja.

Naposljetku možemo zaključiti kako politički diskurs pomalo podjeća na tragikomediju. Kako se ovakvom problemu može pristupiti i s dozom humora vjerno prikazuje tablica *Ultimativnog političkog šalabahtera* koja je uvedena u ovaj rad kao prilog kako bi se što bolje ocrtala ova spomenuta tragikomedija. Ona također ocrtava i cijeli pristup problemu manipulacije gdje provodilac analize unosi sebe u svoj rad s dozom ironije (s nadom da mu se nešto ne zamjeri). Tablica je ovdje da dočara nezahvalnu realnost, a ona kaže da govori političara postaju umjetni jer ostavljaju dojam da mnogo govore, a malo što zapravo kažu.

9 Popis literature

Knjige/članci:

1. Bourdieu, Pierre (1992) Što znači govoriti, Naprijed, Zagreb
2. Edelman, Murray (2003) Konstrukcija političkog spektakla, Politička kultura, Zagreb
3. Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002) Novi Liber, Zagreb
4. Ivas, Ivan (1988) Ideologija u govoru, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb
5. Katnić-Bakaršić, Marina (2012) Između diskursa moći i moći diskursa, Naklada Zoro, Zagreb
6. Mannheim, Karl (1968) Ideologija i utopija, Nolit, Beograd
7. Marlin, Randal (2003) Propaganda and the ethics of persuasion, Broadview press
8. Meyer, Thomas (2003) Transformacija političkoga, Politička kultura, Zagreb
9. Mills, Sara (2004) Discourse, Routledge, New York
10. Okuka, Miloš (1983) Jezik i politika, Izdavačka djelatnost, Sarajevo
11. Palašić, Nikolina (2008) Verbalne strategije i manipulacija u političkom diskursu u Riječki Filološki dani, Filozofski fakultet, Rijeka
12. Ponzio, Augusto (1978) Jezična proizvodnja i društvena ideologija, Školska knjiga, Zagreb
13. Popović, Mirjana (2007) Politička terminologija, Teorijsko-metodološki pristup, Fakultet humanističkih znanosti, Mostar
14. Pupovac, Milorad (1990) Politička komunikacija, August Cesarec, Zagreb
15. Ravlić, Slaven (2007) Eponimi u znanosti i politici, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
16. Šušnjić, Đuro (1984) Ribari ljudskih duša, Ideja manipulacije i manipulacija idejama, Mladost, Beograd
17. Vujević, Miroslav (2001) Politička i medijska kultura u Hrvatskoj, Školska knjiga, Zagreb
18. Weber, Max (2006) Politika kao poziv, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb

Web stranica:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=fGYucxg-Hkg> (posjećeno 7.9.2015.)

10 Sažetak

Glavna tema ovog rada jest istražiti politički diskurs, kako bismo uočili postoji li ikakva manipulacija. Započinjemo pojmom ideologije, uz činjenicu da bi svaka vrsta diskursa trebala počivati na Griceovom načelu suradnje. Manipulacija nastaje kad osoba namjerno krši ova pravila. Predsjednički kandidati (u ovom konkretnom slučaju Kolinda Grabar-Kitarović i Ivo Josipović) u svojim nastupima koriste manipulaciju u svrhu prikupljanja glasova. Cilj ovog istraživanja jest pronalazak i objašnjenje tehnika koje se koriste i kako su provedene. Kad je analiza završena možemo objasniti stil govora. To znači da možemo naći učestale tehnike kod svakog govornika pojedinačno.

Ključne riječi: politika, diskurs, ideologija, manipulacija, govor

11 Abstract

The main subject of this paper is to see into political discourse to observe if there is any kind of manipulation. We begin with the term of ideology and then with the fact that each type of discourse should be based on Grice's principle of co-operation. Manipulation starts when a person intentionally violates those rules. Analysis was carried out on concrete example – on presidential debates. Presidential candidates (in this particular case Kolinda Grabar-Kitarović and Ivo Josipović) in their performances use manipulation techniques in order to collect votes. The main goal of this research is to find and explain which techniques are used and how they are implemented. When the analysis was conducted, it provides us to explain each type of speech. That means that we can find common techniques of each speaker separately.

Keywords: politics, discourse, ideology, manipulation, speech

12 Prilozi

12.1 Tablica političkog šalabahtera

ULTIMATIVNI POLITIČKI ŠALABAHTER			
1	2	3	4
Dame i gospodo	realizacija programa koje smo usvojili	primoravaju nas na realiziranje	postojećih administrativnih i <u>financijskih</u> uvjeta.
S druge strane	prostor i mjesto koje zauzima obrazovanje	igra značajnu ulogu u utvrđivanju	osovina budućeg razvoja.
Tako isto	konstantni rast kvalitete i kvantitete naših proizvoda (usluga)	primorava nas na preciziranje i definiranje	sustava opće participacije.
Ipak, ne zaboravimo da	sadašnja struktura organizacije	pomaže nam u pripremi i kovanju	stavova u skladu sa zadacima kuje je utvrdila organizacija.
Na taj način	novi model aktivnosti	garantira veliko učešće i razradnju	novih prijedloga.
Svakodnevna praksa pokazuje da	naša stalna briga oko informiranja i edukacije	doprinosi u značajnoj mjeri stvaranju	osnova progresističkog obrazovanja.
Nije potrebno isticati značaj ovih problema jer	jačanje i širenje struktura	u velikoj mjeri doprinosi uspostavljanju	sustava obrazovanja kadrova koji je prilagođen potrebama.
Bogato i raznovrsno iskustvo	razvoj raznih oblika aktivnosti	omogućava nam bolju procjenu	uvjeta koji odgovaraju ubrzanju naših aktivnosti.
Briga oko organizacije, a prije svega	konzultiranja širokih slojeva aktivista	predstavlja zanimljiv pokušaj isprobavanja	jednog modela razvoja.
Visokoideološki kriterij kao i	pokretanje odlučne kampanje	započetnu proces koji ima za cilj usavršavanje	raznih oblika utjecaja.

12.2 Sučeljavanje predsjedničkih kandidata

Predsjednički kandidati u sučeljavanju na Novoj TV

Večeras je s njima Mislav Bago.

MB: *Dobra večer. Kada se za 59 sati otvore birališta ova nacija svjedočit će najneizvjesnijim izborima u svojoj modernoj povijesti. Pred vama je jednostavan izbor: koga izabrati za sljedećeg predsjednika Republike Hrvatske. Nakon tjedana i mjeseci kampanje Ivo Josipović i Kolinda Grabar-Kitarović u nedjelju su vaš izbor, a večeras naši gosti u jednom od ključnih sučeljavanja ovih izbora za predsjednika republike.*

Dobra Vam večer, gospođo Kolinda Grabar-Kitarović.

KGK: *Dobra večer.*

MB: *Gospodine Josipović, dobra večer.*

IJ: *Dobra večer Vama, gledateljicama i gledateljima.*

MB: *Počet ćemo sa jednim tragičnim događajem koji se zbio jučer. Nakon tragičnih događaja u Francuskoj, Hrvatska je, poznato je, sudionica ili saveznica u toj borbi protiv islamista. Znamo da trenutno radimo i funkcioniramo na razmjeni obavještajnih podataka. Da li je to dovoljno u ovome trenutku ili Hrvatska treba imati angažiraniju ulogu u borbi protiv islamista?*

KGK: *Kao što smo vidjeli jučer, doista prijetnja terorizma je prijetnja koja se ne može pretskazati gdje će se i kad će se dogoditi. Upravo je to poanta terorizma – sijati teror, unositi zabunu, unositi nemir među ljude i unositi sumnju u društveni sustav. Da li je Hrvatska spremna, ja vam u ovom trenutku nemam dovoljno (prekida **MB:** Baš tako.) podataka jer nisam dio vlasti. Međutim moj je stav da službe moraju raditi svoj posao, da moraju surađivati s drugima, da se moraju razmjenjivati obavještajni podaci jer to je doista zlo koje se može pojaviti u bilo kojem trenutku i bilo gdje.*

IJ: *Evo, moram svakako reći da je Hrvatska spremna za tu borbu. Naše građanke i građani su ovih 5 godina mog mandata bili sigurni, sigurni će i dalje ostati, naše službe rade odličan posao, surađuju sa stranim organizacijama, jest, čuli smo na jednom od sučeljavanja da, nemaju neki ugled ste rekli, gospođo Kolinda Grabar-Kitarović. Naše službe imaju odličan ugled i odlično rade posao za koji su zadužene. Prema tome možete bit sigurni, naše*

građanke i građani, da će naše službe učinit zaista sve da budemo sigurni, kao što smo bili sigurni ovih 5 godina.

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Da, a voljela bih apelirati zapravo na sve građane da budu budni i da prijavljuju bilo kakve sumnjive aktivnosti koje se događaju oko njih. Kad je riječ o našim službama, nažalost moram ponoviti da niti u stranom tisku niti u onim razgovorima koje sam imala sa stranim službama nisam stekla dojam da one funkcioniraju najbolje. Mislim da je i tu potrebno učiniti malo više napora kako bismo pojačali rad naših tajnih službi.*

MB (Josipoviću): *Imate pravo na...*

IJ: *Gospođo Grabar-Kitarović, ja ne znam s kojim vi to tajnim službama razgovarate i opanjkavate naše tajne službe. Naše službe su spremne. Naše službe su sigurne i moram reći, pri tome moram reći da treba voditi jednu razumnu politiku. Mi u Hrvatskoj imamo vrlo važnu, našu islamsku zajednicu, koja je odlično inkorporirana. Naši sugrađani muslimanske vjere su sudjelovali i prate sve događaje i naravno da su dio cijelog sustava naše sigurnosti. Prema tome, budimo zajedno, budimo sigurni i vjerujmo našim službama.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Da, al gospodine Josipović, ne opanjkavam naše službe, daleko od toga, samo pozivam na budnost sviju i doista da sigurnost i naša islamska zajednica koja je ovdje primjer u Europi i u svijetu, moramo se pouzdati u njih i moramo osigurati da ovo što se događa u Europi ni na koji način ne izazove nikakve netrpeljivosti među ljudima, ali ponavljam, službe moraju raditi svoj posao.*

MB: *I ne ponovilo se.*

KGK: *I ne ponovilo se.*

MB: *Počnimo sa odgovorima na pitanja. Gospodine, Josipović, ako mislite da je to u interesu Hrvatske i građana ove zemlje, kao izabrani predsjednik, da li ste spremni i lagati?*

IJ: *Nisam spreman lagati. Mislim da nikada laž nije u interesu naših građana. Dosad sam, u ovih 5 godina mandata i općenito otkad sam u politici, govorio istinu i tako će zauvijek ostati.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović, vi? Ako je u interesu zemlje i građana da li ste spremni lagati?*

KGK: *Ne, nikada lagati zato što se laganjem gubi kredibilitet, dakle uvijek je potrebno govoriti istinu, a ako je potrebno radije nekad ne razgovarati o nekim pitanjima, prešutjeti ih, nego izreći laž jer laži se gubi kredibilitet i za zemlju i za osobu.*

MB: *Gospodine Josipović.*

IJ: *Pa evo, jako dobro da ste potakli to pitanje, gospođo Grabar-Kitarović, ja ću samo podsjetiti da ste od početka ove kampanje rekli nekoliko neistina i prešutjeli neke važne stvari, o avionima, o vašem statusu u NATO-u pa evo, sad ste zadnji put i govorili, u zadnjoj emisiji, govorili ste o tome kako je tajna Vaša plaća. Vaša plaća nije tajna, na internetu su svi podaci o plaćama dužnosnika u NATO savezu. Ja mislim da bi bilo, građanke i građani, važno da (MB prekida: Vrijeme vam je isteklo, vrijeme vam je prošlo. Gospođo Grabar-Kitarović.) svaki političar kaže istinu.*

KGK: *Apsolutno tvrdim da nisam lagala, ni u kojem trenutku nisam zavaravala javnost. Ispričala sam se zato što nisam prikazala svoj status u NATO-u zato što sam se jednostavno koncentrirala na Hrvatsku i njene probleme. Kad je riječ o plaći držala sam se onog odgovora koji je dala naša press služba da podaci o plaćama se ne daju u javnost, sukladno odlukama država članica, od kojih je jedna i Hrvatska, a kad je riječ i o letovima zrakoplovima danas sam zatražila da mi se točno od direkcije zrakoplova pošalju koji su to letovi na kojima sam (prekida MB: U redu.) bila, ali 27 je jako daleko od 150.*

MB: *Gospodine Josipović.*

IJ: *Pa uopće nije problem, gospođo Grabar-Kitarović, jeste li vi letjeli i kolika vam je plaća. Bitno je da ne govorite istinu ljudima i političar koji želi bit predsjednik mora o svemu reći istinu. Evo ja vas pozivam, recite kolika vam je plaća jer ovog sporazuma država nema.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Ja se još uvijek držim naputaka NATO-a, koji me obvezuju kao bivšu djelatnicu NATO-a kad mi je rečeno da se ti podaci ne iznose u javnost, a plaća je puno manja od 20 tisuća eura. Međutim to nije bitno, gospodine Josipović. Bitno je da sam propustila i tu plaću i puno drugih lukrativnih ponuda iz Europske unije da bih se vratila ovdje u Hrvatsku, angažirala u Hrvatsku i radila za puno manju plaću nego što bih je imala drugdje u svijetu.*

MB: *U redu. Završili smo s plaćom. Moglo je ostat među nama da ste htjeli podijeliti ovu informaciju, al...*

KGK: *Nažalost, mene to obvezuje, moji...*

MB: *Ostala bi u ovoj prostoriji.*

IJ: *Nema takve obaveze, ne postoji takva obaveza, da budemo jasni.*

KGK: *To nije točno. To je eksplicitno rečeno našim medijima kad su tražili zahtjev...*

IJ: *Kako ćete popuniti imovinsku karticu ako nekim čudom budete izabrani za predsjednicu? To je vaša obaveza.*

KGK: *Popunit ću je onako kako je budem morala popuniti.*

MB: *O tome ćemo u ponedjeljak razgovarat, tko će šta popunjavati. (IJ prekida: Dobro.) Gospodine Josipović, tvrdili ste i tvrdite u kampanji da gospođa Kolinda Grabar-Kitarović ne zna ništa i ne može biti predsjednicom republike, a svojedobno ste u pismu preporuke za NATO, za njezinu funkciju koja je tamo, bili puni hvale, govorili o njezinom životnom putu, karijeri i svemu što je učinila. Što se to promijenilo?*

IJ: *(ulazi Bagu u riječ) Ja ću, ja ću, ja ću vrlo rado napisat ponovo preporuku gospođi Grabar-Kitarović da bude jedan visoki činovnik u NATO-u, ali nikako za predsjednicu republike. Za predsjednicu republike ili predsjednika republike, građanke i građani, treba bitno drukčijih vrlina nego biti visoki činovnik u NATO savezu. I je, i gospođa Grabar-Kitarović je rekla da sam ja pomako planine, sve lijepo, u neka druga vremena, ja razumijem da danas ima možda drukčije mišljenje, ali da se razumijemo, ponovo ću ja Vas preporučit, ne morate se bojat.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Hvala Vam lijepa, gospodine Josipović, to neće biti potrebno. Ja sam Vam doista u početku dala svesrdnu potporu i kao što se sjećate u pismu sam Vam rekla da budete državnik, a ne političar, da razmišljate o sljedećim generacijama, a ne o sljedećim izborima. Nažalost, Vi ste razmišljali samo o sljedećim izborima i sve što ste brinuli ovih 5 godina jest vlastiti rejting i kako osigurati još 5 godina na čelu Hrvatske. Da, slažem se, trebaju kvalitete za predsjednika, odnosno predsjednicu države. To je prije svega liderstvo, to je snaga volje, to je prije svega stav, to je govoriti, a ne šutjeti, to je otvarati pitanja, davati inicijative,*

pozivati i prozivati vladu i odgovorne na odgovornost, a Vi to sve skupa u posljednjih 5 godina niste činili. Oglasili ste se tek u posljednjih nekoliko tjedana kampanje.

MB: *Gospodine Josipović.*

IJ: *Gospođo Grabar-Kitarović, vidi se da ste bili jako puno u inozemstvu i niste pratili ni moju suradnju sa vladom Vaše stranke, a ni sa ovom sadašnjom vladom. Rekao bih, evo, da ste u ovih mjeseci kampanje puno puta izrekli neistinu i puno puta ste rekli stvari koje zaista ne stoje. Pokazali ste jedno radikalno neznanje pa, evo, sad niste znali kako se zove tunel Učka kad ste tamo obećavali brda i doline. Nemojte obećavat ono što ne znate i ono o čemu zapravo ne možete, na što ne možete utjecati.*

MB: *Gotovi ste. Gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Gospodine Josipović, možda nisam živjela nekoliko godina u Hrvatskoj, ali sam živjela s Hrvatskom i jako dobro znam kako živi današnja Hrvatska. I u posljednjih 3 mjeseca, proputovavši 30 tisuća km, upoznala sam stvarni život u Hrvatskoj i za razliku od Vašeg prijedloga oko ustavnih promjena znam što je potrebno Hrvatskoj. Od početka govorim da smo u dubokoj gospodarskoj i socijalnoj krizi i da nam zao trebaju rješenja – ne ustav, nego konkretna rješenja.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Točno, mi smo u krizi, znamo zašto smo u krizi – kriminalna pretvorba i privatizacija, dugogodišnja pljačka Hrvatske, na kraju krajeva, bili ste svjedok toga. Sjedili ste u vladi koja je opljačkala Hrvatsku, vladi gospodina Sanadera i mislim da je jasno zbog čega je Hrvatska u ovakvom stanju.*

KGK: *Gospodine Josipović, dokad ćete se pozivati na povijest da biste opravdali svoj nerad i nečinjenje u posljednjih 5 godina? Imali ste 5 godina nešto učiniti. Ne može Vam ni gospodin Sanader niti ta vlada, koja jest imala kriminalnih djela i zbog toga u zatvoru sjedi i premijer i zbog toga je procesuirano nekoliko ministara i to je snaga HDZ-a, ne možete se pozivati vječito na njih zato što ste danas sukrivac za najgoru vladu u povijesti Hrvatske i najteže stanje.*

MB: *Izvolite.*

IJ: Pa zapravo je paradoks, gospođe i gospodo koji gledate ovu emisiju, da netko tko je sjedio u vladi koja je prouzrokovala štetu od 90 milijardi kuna, govori o tome koja je to vlada loša – pa Vaša je vlada daleko najlošija, osim toga osme, kada je svima sve bilo jasno, gospođu Grabar-Kitarović, Vi ste u američkim novinama, u New York Timesu, hvalili gospodina Sanadera i rekli ste kako je on čovjek koji je borac protiv korupcije, kako je on osoba koja je zaslužna za prosperitet naše zemlje...

KGK: Jesam, gospodine Josipović i to su govorili i gospođa Merkel i predsjednik Bush i predsjednik Obama, dakle, gospodin Sanader je sve njih, ako ćemo tako reći, onda obmanuo. (**IJ** prekida: Točno.) Korupciju nisam primjetila. Da sam je primjetila bila bih na nju upozorila. Otišla sam iz te vlade, distancirala se od nje jer se nisam slagala s načinom na koji je gospodin Sanader vodio stranku, vladu i državu, (**IJ:** Evo, upravo ste sada rekli neistinu.) a za razliku, oprostite, imam još vremena, (**MB:** Imate vremena dosta.) (**IJ:** Dobro.) (**MB:** Dovršite.) za razliku od Vas ja sam se distancirala od te vlade, a Vi ste još uvijek toliko čvrsto uz vladu Zorana Milanovića, koja je daleko najgora vlada u povijesti i čiji će kosturi iz ormara tek početi izlaziti.

IJ: Evo, ja ću večeras zaista svaki put upozorit na neistinu koja se izgovori... (**MB:** Nećete Vi nego ću ja, gospodine Josipoviću, a Vi ćete odgovarati.) Dobro, zajedno – ja na neistinu, a Vi na vrijeme. (**MB:** Vi ćete odgovarati.) Gospođu Grabar-Kitarović, Vi niste otišli iz vlade, Vi ste ostali cijeli mandat u vladi, a u iduću vladu niste ušli, nego ste nagrađeni pozicijom u Washingtonu kao neko tko je dobro obavljao svoj posao u toj kriminalnoj vladi, a osim toga, još bih nešto podsjetio, Vi ste, gospođu Grabar-Kitarović, nakon odlaska... (**MB** prekida: Gotovo Vam je.) Dobro, ajde nećemo više, dosta je bilo. Hvala.

MB: Gospođu Grabar-Kitarović, odgovorite pa idemo dalje.

KGK: Pa ne, ma moram odgovoriti na to, gospodine Josipović, ja sam otišla iz te vlade i molim Vas, nemojte govoriti o kriminalu jer ako iko ima pravo na to govoriti, ne znam da li ste Vi taj, Vi ste ipak bili član stranke koja je bila totalitarna stranka - o tome nisam nikada namjeravala razgovarati i progovarati, ali to je stranka koja je bila odgovorna i za Bleiburg i za zločine nakon Drugog svjetskog rata i za Goli otok i sve ostalo. Ne kažem da ste Vi počinili te zločine, ali puno je članova te stranke htjelo slobodnu Hrvatsku, oni su za to patili, Vi niste.

MB: Dobro. (**IJ:** Da. Ajmo na drugo...) Možemo sada završiti. Gospođu Grabar-Kitarović, građanima ove zemlje koji u nedjelju izlaze na birališta kako bi sebe svjetonazorski opisali?

KGK: *Osobno sam osoba koja je prije svega vrlo uključiva, moderna konzervativka, dakle stranka desnoga centra. Poštujem obiteljske vrijednosti, poštujem društvene vrijednosti, ali isto tako sam i timski radnik, poštujem svačije mišljenje, vrlo sam obazriva prema svima, ne volim vrijeđati nikoga ni po čemu, ne djelim ljude ni po kojoj pripadnosti, ni po tome dal su muškarci ili žene ili ljevica ili desnica. Možete pitati sve moje suradnike, nikada ih nisam pitala da li pripadaju nekoj stranci i da li bi htjeli ući u tu stranku, dakle da, moj je izbor taj desni centar, demokršćanstvo, taj svjetonazor narodnjaštva, ali isto tako uključivost, timski rad i jedinstvo, hrvatskol jedinstvo, koje moramo obnoviti za dobrobit Hrvatske.*

MB: *Gospodine Josipović, svjetonazorski, kako bi vi sebe opisali?*

IJ: *Ja bih sebe opisao kao pripadnika lijevog centra. Po svim svojim političkim stavovima tamo pripadam, ali kad smo već kod uključivost, kad smo već kod želje da se sve obuhvati pa gledali smo sinoć ili kad je bio vaš skup, vaše stranke, kad se skandiralo o izdaji, gdje su se dijelili ljudi. Čitali smo po facebooku šta se piše...**(MB** prekida: *Ali to nema veze sa vašim svjetonazorom...*) Ima sa svjetonazorom, ima sa onim što želim re...**(MB:** *Pitanje je bilo o vašem svetonazoru pa...*) Moj svjetonazor je lijevi centar.*

MB: *Lijevi centar.*

IJ: *Lijevi centar.*

MB: *Vi ste htjeli, gospođo...*

KGK: *Ja na to moram reagirati. Gospodine Josipović, mene nikada niste vidjeli da dijelim ljude, ali od vas, nažalost, nisam čula da ste se ogradili od ljudi koji su govorili da je '45-a trajala malo duže da devedesetih ne bi ni bilo i od vašeg suradnika Rakara koji je branitelje usporedio sa Ku Klux Klanom.*

MB: *Gospodine Josipović*

IJ: *Evo, opet slušamo neistine. Kao prvo nitko iz moga kruga, to nisu ljudi iz moga kruga, koji su pisali, a gospodin Rakar to nije reko – ja vas molim, izvadite citat gdje je on to rekao.*

MB (Kolindi Grabar-Kitarović): *Izvolite.*

IJ: *To je dio one iste propagande o kojoj vi govorite.*

KGK: *Vi ste mene prijavljivali DIP-u radi (IJ) prekida: Tako je.) izjava ljudi koji su iz Varaždina, kojih isto tako ja ne poznajem osobno... (IJ: Koji su članovi stranke, da...) Članovi stranke, ali i član vaše stranke, u Varaždinu, isto je tako rekao da je '45-a trajala dulje da devedesetih ne bi bilo, (IJ: Oprostite, ja nisam član nijedne stranke. Nemojte se ljutiti.) dakle, da ne znam... Pa trenutno, kao predsjednik niste, ali, (IJ: Ne, tako je.) bili ste član SDP-a i još uvijek ste čvrsto uz SDP i uz ovu Milanovićevu vladu.*

MB: *Izvolite. Hvala gospođo...*

IJ: *Ja bih samo rekao da mene predlaže 17 stranaka, ne jedna stranka, a osim toga, gospođa koja se iz Rijeke javila na facebooku pa je one strahote govorila o dijeljenju ljudi po (KGK: Njena je stranica hakirana.) nacionalnoj pripadnosti. Nemojte pričati... (KGK: Njena je stranica hakirana.)*

IJ: *I to se sjetila 10 dana nakon događaja.*

MB: *Gospođo možete, gospođo odgovorit ćete svakako.*

KGK: *Da.*

IJ: *10 dana se sjetila, nakon toga, da je hakirana.*

MB (Kolinda Grabar-Kitarović): *Izvolite, Vi odgovorite.*

KGK: *Njena je stranica hakirana, ali u svakom slučaju, čak i da nije ja se duboko ograđujem od toga. Ograđujem se od svakog govora mržnje, od svakog govora podjela. Bilo je previše dijeljenja ovdje, među hrvatskim građanima, među hrvatskim narodom. Treba nam jedinstvo kako bismo zemlju izvukli iz duboke gospodarske i socijalne krize u kojoj smo se našli u koju nas je dovela ova bezidejna i bešćutna vlada Zorana Milanovića, a gospodin Josipović posljednjih 5 godina samo je šutio i promatra što se događa i zato je sukrivac ovog stanja.*

MB: *U redu. Dobro. Nastavit ćete dalje, ali gospodine Josipoviću i Vi i gospođa Kolinda Grabar-Kitarović u ovoj kampanji tvrdite: „Neovisan sam, nisam na daljinski upravljaj.“ Možete li mi reć - to je naravno aluzija na činjenicu da vas podupiru i stranke uključujući i SDP Zorana Milanovića – navedite mi par političkih tema ili primjera gdje se vi razilazite sa Zoranom Milanovićem.*

IJ: *Pa evo, razilazili smo se prvo...*

MB: Sada.

IJ: U cijelom kontinuitetu mog, zajedničkog mandata. Imali smo onu raspravu po tome, o poziciji predsjednika u ustavnopravnom poretku. Imali smo raspravu pri donošenju zakona o obrani, kako treba bit podjeljena nadležnost. Ja sam iznio, pa jedno, ja mislim jedno sto različitih puta sam se javljao sa primjedbama na gospodarstvo. Neke od primjedbi koje sam iznosio je vlada prihvatila i to mi je drago, posebice kad je riječ o zaštiti naših građana koji su prezaduženi.

MB: A razlike?

IJ: Pa to su razlike.

MB: To su razlike?

IJ: Pa da.

MB: Gospođo Grabar-Kitarović, odgovarat ćete poslije na replike. Gdje vi vidite razliku, u političkom smislu između vas i Tomislava Karamarka?

KGK: Pa vidim u tome da, dakle, osoba sam desnoga centra, imam svoje mišljenje, kao što ste vidjeli i u medijima su se pojavile razlike između njegovog mišljenja i mišljenja stranke i mojeg osobnog mišljenja. (**MB:** Koje su to razlike?) Mi dijelimo isti svjetonazor. Gospodin Karamarko malo više priča o povijesti zato što je povjesničar. Ja govorim o sadašnjosti, o budućnosti. Nisam ničija marioneta, neću funkcionirati ni na čiji daljinski upravljač. To sam dokazala u svojoj karijeri. Kad nije bilo drugog izbora otišla sam. Nisu bitni načini na koje sam, otišla sam, ali je činjenica da sam ostala pri svojem mišljenju, da sam uvijek bila svoja i da nisam dopuštala i da neću dopustiti da iko manipulira sa mnom.

MB: Vi ste htjeli replicirati gospodinu Josipoviću pa ćete vi replicirati gospođi Grabar-Kitarović. Izvolite, ista tema.

KGK: Pa da, ja zapravo nisam vidjela te vaše razlike između gospodina Zorana Milanovića i vas jer prije svega ustavne ovlasti koje imate pružaju vam priliku da inicirate sjednicu vlade, da se na njoj raspravi, primjerice o socijalnoj i gospodarskoj krizi u Hrvatskoj. To niste učinili. Vi uporno tvrdite da to ne možete, (**IJ:** Ne.) iako je vaš prethodnik to učinio dva puta. Imate ovlasti, vi ste se izgovarali za nečinjenje da te ovlasti nisu dovoljne, a zapravo je to jednostavno izgovor.

MB: *Brzi ste. Sad ste vi na redu.*

IJ: *Tako je. Dakle, nije riječ o izgovoru. Riječ je o tome da sam ja koristio puno jače mehanizme i u vladi vaše stranačke, bivše stranačke šefice, gospođe Kosor, koju ste izbacili upravo zato jer se htjela demokratizirati i stranku, htjela je demokratizirati dalje političku scenu i drugo, sjednica vlade kako je vi zagovarate, najprije ste govorili da biste je sazvali. To ste čak i obećavali iako nemate za to ustavno ovlasti, a sada govorite i nešto što nije točno.*

MB: *Gotovi ste. Nastavljat ćemo i o vladi. Vi ste htjeli replicirati gospodinu Josipoviću.*

KGK: *Da, gospođa Kosor je prošla sve demokratske procedure u stranci kad je riječ o njenom iščlanjenju iz HDZ-a...(IJ: Izbacivanju.)*

MB: *Ali nije u kampanji, ajmo se vratiti...*

KGK (nastavlja): *...dakle, ja bih voljela da ne komentirate unutarnje stvari stranke, a kad je riječ o sazivanju sjednice, da, možda jest razlika u retorici, ali stvar se svodi na isto, dakle treba jednostavno pokrenuti inicijativu, treba imati tu hrabrost i čvrstinu i zatražiti od gospodina Milanovića: „Idemo sazvati sjednicu vlade i idemo vidjeti gdje smo.“*

MB: *Htjeli ste replicirati pa idemo dalje.*

IJ: *Apsolutno. Dakle, nije to interna stvar, to je stvar kako Vi i Vaša stranka vidite demokraciju, a vidite naopako, a niste se, Vi bi se zapravo trebali ograditi od cijelog ovog skupa koji ste imali, gdje se vikalo o izdaji i jugokomunistima, gdje je Vaš predsjednik govorio strašne stvari. Niste se ogradili.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Gospodine Josipović, Vi se niste ogradili od puno strašnijih stvari u ovoj hrvatskoj današnjici. Nema potrebe ograđivati se od tog skupa jer to je bio sasvim, skup koji je bio sasvim u redu. Bio je skup koji je prštio vjerom u zemlju, optimizmom, snagom u zajedništvo, a ponavljam, kad je riječ o demokratskoj proceduri, gospođa Kosor prošla je sve instance stranke. Ja bih voljela da i druge stranke se drže tih procedura pa da se i gospođi Holy, recimo, pružilo tu priliku.*

MB: *Ostat ćemo kod vas, gospođu Grabar-Kitarović. Pitanje vlade, ako postanete predsjednicom da li mislite da vlada treba dat odmah ostavku ili odradit mandat do kraja ove godine?*

KGK: *Pa moja je ustavna obveza surađivati s vladom (MB: Politički stav.) i to mi je namjera. Namjera mi je doista surađivati s vladom. Ja nisam osoba koja voli konflikte. Ja želim sjesti sa Zoranom Milanovićem, porazgovarati s njime o stanju u državi, dakle inicirati tu sjednicu vlade, na kojoj će se raspraviti o stanju hrvatskog gospodarstva o socijalnom stanju, o problemima ovrha, o problemima ljudi, evo, vidimo deložacije svakih dana koje se događaju, što vlada na to namjerava napraviti. Ako nemaju izlaz iz tog stanja, onda mislim, da je vrijeme da se prekine agonija. (MB: Što prije.) Što prije i da dođe netko drugi. Međutim, to nije nikakvo ideološko pitanje. To je čisto praktično pitanje. Bit ću izvanstranačka i iznadstranačka i prema svakoj ću se vladi ponašati jednako.*

MB: *Gospodine Josipović, vaš je stav, vlada, ako vidite da ne ide, ako je to zapravo odrađivanje, da li da zemlja odmah ide na izbore ili da čekamo kraj godine?*

IJ: *Prvo treba razumjeti poziciju predsjednika. Ja sam surađivao s vladom gospođe Kosor kad su i neki poka...(MB: Vaš stav o ovom pitanju.) Polako, moram da objasnim. (MB: Gospodine Josipović, ja sam Vam postavio...)Lijepo vas molim dopustite da objasnim svoj primjer. (MB: Ja vas lijepo molim da odgovorite jer pitanje nije o gospođi Kosor.) Ne, nego je pitanje o odnosu predsjednika prema vladi. Ja vas molim da me pustite da odgovorim. Dakle, stanje kod Gospođe Kosor /.../ vlade je bilo i teže nego što je ovo sada. Imali smo demonstracije po cesti. Ja nisam zazivao izbore jer to nije funkcija predsjednika. Predsjednik mora surađivati s vladom i bit joj podrška. Bio sam suradnik vlade gospođe Kosor, sada sam gospodina Milanovića jer mješajući se u parlamentarnu situaciju kršite ustav, gospođu Grabar-Kitarović. Ne možete vi zazivat, kao predsjednica, izbore, izvanredne izbore. To nije vaš posao.*

MB: *Izvolite replicirat.*

KGK: *Oprostite, temeljem ustava, obveza je predsjednika brinuti o funkcioniranju, normalnom i usklađenom funkcioniranju poluga državne vlasti. Ako one ne funkcioniraju, kao što danas ne funkcionira vlada Zorana Milanovića jer jednostavno nije sposobna i spremna u ovom trenutku izvući zemlju iz krize onda je obveza predsjednika upozoriti na to. U najmanju ruku inicirati tu sjednicu vlade i onda reći: „Gospodo, razmislite o prijevremenim izborima i zaustavite tu agoniju.*

MB: *Imate pravo na repliku i idemo na sljedeće pitanje.*

IJ: *Evo, vidimo, sad smo već malo ublažili stavove...(KGK: Ne, nismo.) Pročitajte ustav. U ustavu (KGK: Jesam.) nigdje nijedna lineacija ne govori da predsjednik države može sazivati, tražiti ostavku vlade. To ne postoji.*

MB: *Idemo...*

KGK: *Ne postoji, ali ponavljam, odredbu kojom predsjednik države predstavlja Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu brine za usklađeno djelovanje i funkcioniranje državne vlasti kao i za nacionalnu sigurnost. Gospodarska kriza često vodi i u krizu nacionalne sigurnosti.*

MB (Josipoviću): *Kratko, idemo na sljedeće pitanje.*

IJ: *Vrlo kratko. Evo, opet jedna netočnost i nepoznavanje ustava. O nacionalnoj sigurnosti suglasno po ustavu brinu predsjednik republike i predsjednik vlade, uključivši sazivanje, sadržaje i zaključke vijeća za nacionalnu sigurnost.*

KGK: *Koliko puta ste sazvali vijeće za nacionalnu sigurnost da biste raspravljali o pitanjima gospodarskog i socijalnog stanja u Republici Hrvatskoj i činjenici da upravo teško socijalno i gospodarsko stanje može voditi i u nacionalnu, odnosno sigurnosnu krizu?*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Ja vas molim, uzmite zakon i uzmite ustav. Vidjet ćete što je po zakonu i ustavu predmet sjednice vijeća za nacionalnu sigurnost. Vrlo je teško raspravljati s gospođom koja ne poznaje ni ustav ni zakon zemlje u kojoj oće bit predsjednica.*

KGK: *Gospodine Josipović, molim vas, prestanite mi docirati kao profesor. Jako dobro sam proučila i ustav i zakone, konzultirala sa jako puno ljudi i ono što mi je na prvom mjestu jesu interesi građana i države, a ne kako ko tumači ustav. Odgovorno tvrdim, može se sazvat i sjednica vijeća za nacionalnu sigurnost. Ona raspravlja o pitanjima nacionalne sigurnosti, ali gospodarska kriza svakako je pitanje nacionalne sigurnosti.*

MB: *Gospodine...*

IJ: *Netočno.*

MB: *Dobro. Birači će odlučiti što je točno ili ne. Slažete se? Gospodine Josipović, raspravljali ste u zadnjem, drugom krugu ove kampanje i o nekim pitanjima koja se tiču socijalnih slučajeva i deložacija. Danas je izvedena deložacija još jedne u nizu temeljem odluke suda,*

policija je u tome asistirala. Ivan Sinčić sa svojim je aktivistima priveden jer je pokušao spriječiti tu deložaciju. Vaš politički stav, da li odobravate ovakve, da li su Vam prihvatljivi ovakvi načini borbe ili se trebaju poštivati zakoni ove zemlje koji su temeljeni odlukom suda?

IJ: *Ja mislim da se moraju poštivati zakoni ove zemlje, inače ulazi u potpunu anarhiju, ali naravno pri tome treba poduzeti sve da tih deložacija bude što manje, po mogućnosti kada je riječ o jedinom stambenom prostoru gdje ih ne bude.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović, da li su ovakvi pokušaji deložacije, sprječavanja deložacije prihvatljivi Vama ili se trebaju poštivati odluke suda?*

KGK: *Trebaju se svakako poštivati odluke suda. Međutim, ja čvrsto stojim na pravu slobode govora i slobode izražavanja mišljenja. Ja mislim da treba stati u obranu onih najugroženijih kada država nije stala. Ovih pet godina predsjednika Josipovića dogodilo se najviše ovrha i deložacija nego ikada u povijesti Hrvatske. Ono kako bih ja to rješavala jest institucionalno. Prije svega, predložiti ću, poslati ću dakle prvi čin koji će biti jest pozvati ću Vladu Zorana Milanovića, predložiti, inicirati ću tu sjednicu Vlade, a prvi akt koji ću potpisati jest poslati ovršni zakon na prosudbu ustavnosti Ustavnom sudu jer držim da je on neustavan. Treba ga mijenjati, treba biti u skladu sa praksom zapadnoeuropskih zemalja gdje se štiti dostojanstvo pojedinca i dostojanstvo obitelji.*

MB: *U redu, izvolite.*

IJ: *Kao prvo, gospođo Grabar-Kitarović, taj zakon već jest pred Ustavnim sudom, prema tome Vaša inicijativa je tu suvišna, a kada je riječ o praktičnim mjerama, ja sam predložio 20 mjera koja su našli neke od njih, nažalost ne sve, svoj odjek i u promjeni zakonodavstva. Prema tome, moramo voditi računa o tome da ne narušavamo ustavni poredak, a i da ne poduzimamo one inicijative koje su drugi poduzeli prije nas.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Gospodin Josipović, htjela bih Vas podsjetiti da ste Vi supotpisnik tog ovršnog zakona i da Vam je, usput budi rečeno, Ustavni sud srušio 18 zakona koje ste potpisali nakon što ste ih potpisali. Držim i dalje da u ovih pet godina niste učinili apsolutno ništa za te ljude koji se nalaze u vrlo teškoj situaciji zato što se nalaze pod ovrhama i često vrijednost njihove imovine premašuje vrijednost duga.*

MB: *Izvolite.*

IJ: Prvo moram reći da poznajete ustav znali bi da predsjednik Republike mora potpisati zakon. (**KGK:** To je točno, da.) Ja se sad u ovim ustavnim odredbama zalažem za promjenu takve stvari i drugo, moram Vas upoznat s tim da su mojih 20 mjera dijelom prihvaćene i da olakšavaju mnogima situaciju ovog trenutka. Isto tako, mojih 20 mjera još uvijek stoji Vladi na dispoziciji. Nadam se da će ih i do kraja provesti.

MB: Izvolite.

KGK: To je točno da morate potpisati zakon, ali ga u bilo kojem trenutku možete poslati na ocjenu ustavnosti Ustavnom sudu. To ste trebali učiniti puno prije, puno prije nego što se dogodilo toliko tragedija nego što je bilo potrebe da se ljudi doslovce fizički odvlače, da ih se ponižava s mjesta deložacija, da se udovice, da se majke koje jedva sklapaju kraj s krajem i obitelji, da se deložiraju i nasilno odvođe iz svojih stanova.

IJ: Dakle, ovo je jedna patetika koja zaboravlja da su svoje dugove građani stekli upravo za vrijeme Vaše vlade, HDZ-ove vlade. Pogledajte otkad su, građanke i građani, vaši krediti u francima, kada su zaključeni, tko je potpisao te zakone temeljem kojih su ti krediti zaključeni pa će vam biti jasno tko je odgovoran danas za stanje građana. Sada dolaze na naplatu grijesi Vaše vlade i HDZ-ove vlade.

MB: Izvolite.

KGK: Oprostite ako je briga za građane patetika, onda stvarno ne znam što bih rekla. Ne možete se, ali apsolutno se ne možete izvlačiti neprestance na prošlost. Gospodine Josipoviću, imali ste pet godina pomoći tim građanima, niste učinili apsolutno ništa. Počeli ste se tim pitanjima baviti u posljednjih nekoliko dana kada je to aktualizirano u kampanji od strane nas drugih.

IJ: 2013-e su moje mjere.

MB: Dobro, idemo dalje. Gospođo Grabar-Kitarović, po Vašem stavu, Vaš politički stav je zapravo...Kada političar treba odstupiti, kada se protiv njega otvori istraga, kada se primjerice podigne optužnica ili tek kad presuda bude pravomoćna?

KGK: Stojim na poziciji da je svako nevin dok mu se ne dokaže krivnja. (**MB:** U kojoj situaciji bi trebalo?) Međutim, osobno, osobno bih kao političarka odstupila u trenutku, mislim da je stvar to moralne odgovornosti. Odstupila bih u trenutku kad bi se pokrenula istraga. Uvijek postoji mogućnost povratka u politički život, ali mislim da je to moralno za

učiniti, ali molim vas, idemo u ovoj zemlji smatrati ljude nevinima dok se ne dokaže krivnja pravomoćnom presudom na sudu.

MB: *Ja sam zapravo tražio od Vas Vaš politički stav, Vi ste ga sad izrekli i ja se slažem s Vama da su svi nevini dok se drugačije ne pokaže. Vaš stav gospodine Josi...*

IJ: *Apsolutno (MB: Istraga, optužnica ili...), dakle, razlikujem dvije stvari. Jednu vlastitu prosudbu, kad bi se otvorila istraga, naravno da političar mora otići sa svoje pozicije po moralu, ali ja u prijedlogu Ustava, građanke i građani, predlažem da kada se optužba pokaže osnovanom, dakle kada stupi optužnica na pravnu snagu, da po sili Ustava nastupa suspenzija, a da po sili Ustava u slučaju presude nastupa razrješenje od dužnosti, bez obzira što dužnosnik o tome mislio.*

MB: (upućeno Kolindi) *Da li se slažete?*

KGK: *Pa ja mislim da je to stvar doista osobnog morala (MB se ubacuje: Od osobe do osobe) i osobe kao osobe. (MB: Slažem se sa Vama.)*

IJ: *Ali ja se ne slažem, ja mislim da ako je neko osuđen, da ne može ostati na dužnosti i ja predlažem da se to u Ustavu navede da ministar koji je presuđen za zlouporabu svog položaja, koji nije još završio u zatvoru, mora istog trenutka prestati sa dužnosti.*

MB: *Ali i Vi gospođo Grabar-Kitarović ste iznijeli osobni stav u slučaju podizanja istrage. U tom mislim da se slažete, evo barem (IJ: Dobro.) u nečemu večeras. Gospodine Josipović, neka osoba zadovoljava sve uvjete, treba biti imenovana za veleposlanika, a Vaš je prijatelj. Što ćete Vi učiniti?*

IJ: *Pa, moja je dužnost da o tome odlučim u svakom slučaju jer je to obaveza, ali bi otvorio četvore oči, tražio bi, tražio bi svakako posebnu proceduru u parlamentu, pojačanu raspravu, ali to što ja nekoga poznajem, ne može bit, ne može bit razlog da čovjek ne napreduje.*

MB: (upućeno Kolindi Grabar-Kitarović) *Vaš stav, treba biti imenovan, prošao je proceduru za veleposlanika, trebate staviti potpis, a Vaš je prijatelj?*

KGK: *Treba proći apsolutno svu proceduru, treba dokazati da je sposoban, da poznaje strane jezike, da poznaje kulturu zemlje u koju odlazi, da poznaje posao i kroz cijelo to vrijeme mora dokazivati da ima radne rezultate. Nemojmo robovati mandatima da traju tri ili četiri godine, ukoliko neko ne valja, treba ga razriješiti ako se dokaže da ta osoba ne radi i tu*

nema prijateljstva. Nažalost, kad su u pitanju interesi države, tu apsolutno ne smijemo se voditi osobnim načelima i osjećajima već isključivo interesima države.

MB: *Znači, zamolio bih prijatelja, ako sam shvatio, da se ne javljaju na natječaje.*

KGK: *Ukoliko bih držala da nije sposoban za tu funkciju rekla bih: „Da, oprost.“*

IJ: *Jasno. Apsolutno.*

MB: *U redu. Gospođo Grabar-Kitarović, kao predsjednicom, ako vas građani u nedjelju izaberu, imate mogućnost lobirati nekoj europskoj zemlji za posao jednoj tvrtki, veliki posao, no vlasnik te tvrtke je i vaš donator u kampanji. Hoćete li to učiniti?*

KGK: *Mislim da, prije svega, treba stavljati interese države ispred svega. Kad vam neko daje donaciju, to ne znači da i kupuje kartu za vašu pristranost odnosno vašu naklonost, dakle trebate biti jednaki prema svima bez obzira jesu li vam dali donaciju ili ne. Ja ističem, evo, da za razliku od gospodina Josipovića, kojemu su donatori uglavnom velike tvrtke i velike kompanije, moji su donatori uglavnom srednji, mali poduzetnici i imam donatora, čak ima jedna gospođa koja je uplatila 100 kuna, meni je svaka donacija jednaka, dakle jednako bih se borila za tu osobu koja je uplatila 100 kuna i za druge donatore ili bilo kojeg drugog poduzetnika (**MB** prekida: Ali u ovoj situaciji...) Hrvatske jer državni interesi, interesi gospodarstva idu ispred svega.*

MB: *Gospodine Josipović, u situaciji da Vas građani opet izaberu, trebate lobirati za neku tvrtku u europskoj zemlji, a vlasnik te tvrtke je Vaš donator. Hoćete li to učiniti? Lobirati?*

IJ: *Učinit ću to pod nekim uvjetima. Uvjeti su takvi da nije konkurencija nekoj našoj drugoj tvrtci i naravno da je riječ o pravnom poslu koji je koristan za državu, za zaposlenike i za radnike. Slažem se s tim da donatorstvo nije kupovanje naklonosti, ali evo, ako govorimo o donatorima, ja imam puno manje donatora, puno manjih donatora koji imaju dosta male uloge, a osim toga, evo vidjeli smo, ima i drugih privatnih donatora, poput gospodina Mamića, koji su isto tako, rekli bismo, dobri donatori bez obzira što su fizičke osobe.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović?*

KGK: *Pa, htjela bih reći, ne znam zašto uopće ističete imena i zašto treba ikoga u ovome trenutku isticati. Činjenica je da sve donacije moje su transparentne u potpunosti sa zakonom, a ponavljam činjenicu da moji donatori su uglavnom ljudi koji su manjeg ili srednjih*

primanja i koji, dakle, manje sam podložna utjecajima velikog biznisa nego što ste Vi, gospodine Josipoviću, ako ćemo suditi po donacijama.

MB: *Izvolite.*

IJ: *Naprосто to nije točno, jer vidjeli smo, ja nisam imao donatorske večeri pod kristalnim lusterima, mali ljudi ne idu na takve donatorske večeri, budite sigurni.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *To nije točno gospodine Josipović. Ako će vam neko uplatiti donaciju, onda je kulturno i lijepo da ga pozovete na večeru, uplatit će vam donaciju u svakom slučaju, a ovako, da mu izložite svoj plan i program i da znaju za koji plan i program daju svoju donaciju. Mislim da je to kulturno i u redu. DIP je prosudio i rekao da je to sasvim u redu, da nema apsolutno nikakvih nepravilnosti. To je novost u Hrvatskoj, mislim da će se to i više događati i u redu je da se tako postupa.*

MB: *U redu i (IJ prekida: Slažem se.) samo kratko, idemo na sljedeće pitanje.*

IJ: *Slažem se da je to u redu, naravno pod pretpostavkom da trošak dvorane, trošak te večere budu iskazani u izvješću koje (prekida **KGK:** Bit će, bit će.) podnosite DIP-u.*

MB: *DIP je zasada rekao da je sve u redu pa ćemo vidjeti. Gospodine Josipović, kako gledate na to da se objavljuju prihodi branitelja, posebno branitelja koji prosvjeduju pred (IJ prekida: Ja Vas nisam razumio.) Savskom. Kako gledate na činjenicu da se objavljuju prihodi branitelja, povod je zapravo objavljivanje prihoda Đure Glogoškoga od strane ministra Matića, da li je to Vama prihvatljivo ili ne?*

IJ: *Kao prvo, moram uvijek voditi računa o javnom interesu. Prosvjednici na čelu sa gospodinom kojeg spominjete su se upustili u javnu djelatnost. Protestiraju jer im je loša ekonomska situacija i mislim da javnost mora znati koliko ljudi, koji protestiraju zbog svojih ekonomskih, lošeg ekonomskog stanja, zarađuju. To je javni interes, plaćeno je iz proračuna i kad su oni već otvorili to pitanje mislim da je u redu da javnost to zna.*

MB: *Gospođo Grabar-Kitarović, Vaš politički stav, da li je Vama prihvatljivo, normalno da građani ove zemlje znaju prihode branitelja, u slučaju ovih koji su prosvjedovali, ili ne?*

KGK: *Ja, u načelu, jesam za transparentnost, međutim, ukoliko je propisano, ukoliko se uobičajeno ne objavljuju prihodi branitelja, pogotovo konkretnih osoba, onda sam protiv*

toga. Svako ima pravo na zaštitu svoje privatnosti, svako ima pravno na slobodu govora i mišljenja i slobodu protestiranja. To što gospodin Josipović kaže da su se upustili u javnu djelatnost, pa zaboga, ti se ljudi bore za svoja temeljna (prekida **IJ**: Naravno.) prava. Pa bore se za to, za malo poštovanja od ove države, da ostvare svoja prava. Pa zar mislite da bi oni na ovoj hladnoći, na ovoj zimi sjedili danima i tjednima i mjesecima, da se doista ne osjećaju tako da moraju protestirati i molim Vas nemojmo manipulirati njihovim plaćama jer zdravlje se ne može platiti novcima. Ljudi koji su dali svoj život i zdravlje za domovinu, ja ne znam što bih rekla o tome. Meni, meni je to neprocjenjivo.

MB: Izvolite.

IJ: Apsolutno, branitelji su temelj našeg društva, kao i Domovinski rat, ali ako netko protestira s naslova da nema dovoljno sredstava za život, onda je red da o svojim prihodima obavijesti tu javnost kojoj govori da nema novaca.

MB: Izvolite.

KGK: Da, protestira u ime mnogih branitelja čije su mirovine manje od 2400 kuna, a to je 80% branitelja u ovoj državi. Dakle, gospodin Glogoški i svi oni, koji sjede u Savskoj, na Savskoj cesti, ne protestiraju samo radi sebe, nego uopće zato da se zaštiti dignitet Domovinskog rata kojeg nažalost neki pokušavaju proglasiti civilnim sukobom, civilnim ratom, (prekida **IJ**: Jel to netko iz HDZ-a možda, nije?) građanskim ratom... (odgovara Josipoviću) Ne, nažalost Documenta i gospođa Teršelić, (nastavlja odgovarati) građanskim ratom i štite svoj dignitet i dignitet svih branitelja koji su obranili ovu zemlju.

MB: Gospodine Josipoviću, izvolite.

IJ: Pa evo, kada već govorimo o tom prosvjedu, ima dio koji je opravdan. To je onaj koji se tiče kvalitete usluge medicinskih i drugih potreba koji ljudi imaju. Međutim, Vi dobro znate da je protest organiziran dijelom iz političkih razloga. Glavni organizator je gospodin koji zapošljava jedan veći broj branitelja i drži ih na minimalcu.

MB: Izvolite gospođu Grabar-Kitarović. (**IJ** prekida: A ima inače puno prihoda i dobit od oko 2 miliona kuna.)

KGK: Mislim da su te spekulacije sasvim nekorektne i da jednostavno treba razmisliti o tome što država doista čini za branitelje. Ne se izvlačiti na druge niti na privatni sektor jer u

konačnici i situacija u privatnom sektoru je rezultat nerada države, odnosno teškog gospodarskog i socijalnog stanja u kojem smo se našli.

MB: *Samo, kratko idemo na sljedeće (IJ prekida: Vrlo kratko.) pitanje.*

IJ: *Taj privatni sektor o kojem govorite koji zapošljava te ljude koji su slabo plaćeni i koji se drže na hladnoći, ima dobit od 2 miliona eura u prošloj godini.*

MB: *Idemo na sljedeće pitanje. Gospođo Grabar-Kitarović, pratite slučaj INA-MOL, hoćemo bit vlasnici, nećemo bit. Da kojim slučajem mađarski MOL ponudi hrvatskoj vladi, na što ima pravo, da otkupi te dionice, da li hrvatska država treba otkupiti dionice INA-e i postati većinski vlasnik INA-e, po Vama?*

KGK: *Pa pratim, naravno, slučaj INA-MOL jednostavno zato, jednostavno toliko koliko mogu pratiti u medijima (MB: Jasno.), koliko su mi dostupne informacije jer trenutno nisam dio poluga vlasti. Mislim da je INA strateški važna za Republiku Hrvatsku, da bi INA trebala ostati u našem vlasništvu, da bi trebala širiti posao i na područje, dakle na naše susjedstvo, a mislim da zapravo odnosi INA-e i MOL-a, zna gospodin Josipović puno bolje zato što je gospođa Tamara Obradović, koja je njegova šefica kampanje, upravo u to vrijeme od 2008. do 2010. bila državna tajnica u Ministarstvu gospodarstva kad su se rješavala ta pitanja odnosa između INA-e i MOL-a.*

MB: *Ali govorit ćete, prvo ćete reći svoj stav. Nisam shvatio da li mi trebamo otkupiti te dionice od Mađara onda?*

KGK: *Ja držim da bismo INA-u trebali zadržati u nacionalnom vlasništvu, da.*

MB: *Kupit?*

KGK: *Ako treba i kupiti, da.*

MB: *U redu. Vaš stav, trebamo li, ako mađarski MOL nama ponudi, otkupiti njihovih 49% dionica i država bi bila većinski vlasnik?*

IJ: *Trebamo ako možemo, dakle treba vidjeti izračun, bojim se da to ovog trenutka ne bi bilo lako bez jednog ozbiljnog i kompliciranog financijskog aranžmana, ali se moramo osvrnuti na ovo. Naravno da znam više o INA-i, znam više jer sam pratio kako je INA koruptivnim činom, o tome presuda postoji, premijer Vlade, u kojoj ste Vi sjedili, prodao hrvatski interes,*

ogromne novce za Hrvatsku izgubio time. Vi ste sjedili u toj vladi, možda niste znali, ali kako je moguće da niste znali?

KGK: *Gospodine Josipović, privatizacija INA-e je počela s gospodinom Račanom (IJ prekida: Točno.) i tada je prodan veliki dio. Otišla sam u siječnju 2008. godine i doista nisam sudjelovala ni u jednom dijelu, kasnije što se događalo s INA-om i MOL-om, dakle molim vas, nemojte me krivo optuživati. Nažalost, nemam niti insajderskih informacija iz toga vremena jer sam bila potpuno odmaknuta od cijele te vlade, druge vlade Ive Sanadera.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Ja ću podsjetiti da su pregovori počeli 2007., nisu počeli 2008., Vi ste tada bili u vladi, a kada je riječ o, kada je i započela privatizacija, onda da, ali jednim korektnim aranžmanom sa 25+jednom dionicom. To je bilo za vrijeme premijera Račana, a kasnije smo vidjeli što se dogodilo i kako su neprincipijelno upravljačka prava dana mađarskoj strani. Danas ta mađarska strana, nažalost, INA-u pretvara u odjel, zapravo, MOL-a i to je nešto što se...*

MB: *Gotovi ste. Gospođo Grabar-Kitarović?*

KGK: *Da, ali HDZ nije taj koji je prodavao (prekida IJ: Kako nije?) dionice i, oprostite, Vi vrlo dobro znate da nisam sudjelovala ni u kojem aspektu kad je riječ o INA-i i MOL-u i molim Vas, nemojte mi to imputirati. (IJ: Ali vezano da Vas pitam, kakva ste bili ministrica vanjskih poslova...)* *Bila sam ministrica vanjskih poslova, da, koja se nije bavila čime se bavilo ministarstvo gospodarstva i ponavljam od 2008. godine tu je bila i Vaša bliska savjetnica, državna tajnica Tamara Obradović.*

MB: *U redu. Gospodine Josipović, po Vama, da li je važno za pobjedu ili za predsjednika republike općenito potpora Katoličke Crkve?*

IJ: *Pa mi smo sekularna država, ali mi smo i društvo vjerskih sloboda. Katolička Crkva je važan dio našeg društva kroz povijest. Sama potpora, vidjeli smo i u prošlim izborima, kod nekoga je od svećenika na jednoj strani, kod nekog na drugoj, ali Crkva kao institucija se nije izjašnjavala i mislim da je to dobro. Karakteristike koje je kardinal Bozanić dao za predsjednika su, čini mi se, razumne i mislim da se uklapamo svi više-manje.*

MB: *I Vi ste se našli tu?*

IJ: *Apsolutno.*

MB: *Vaš stav. Da li je za pobjedu važna i bitna potpora Katoličke Crkve?*

KGK: *Katolička Crkva, ponavljam, isto, isti stav, dakle Hrvatska, u Hrvatskoj je Crkva odvojena od države, ali svakako Crkva je bitni čimbenik, ne samo Katolička Crkva, nego i Pravoslavna Crkva, Islamska zajednica i druge religijske zajednice i one sudjeluju u javnom životu i u javnoj raspravi. Meni je bitna potpora apsolutno svih građana Hrvatske, ponavljam, ne dijelim ljude ni na moje ni njegove ni na naše i njihove, jednostavno želim potporu svih građana Republike Hrvatske i nudim im program koji nudi izlazak iz ovog teškog gospodarskog i socijalnog stanja u kojem smo se našli, da se svi zajedno ujedinito, da krenemo, da se pridružimo tom pokretu za bolju Hrvatsku jer jedino zajedno, jedino konsenzusom možemo državu izvući iz krize.*

MB: *Htjeli ste replicirati, gospodine Josipović?*

IJ: *Pa htio sam samo dodati da podrška manjim vjerskim zajednicama je zaista važna, nažalost neke dugovremeno nisu mogle steći svoj status, sad su stekle, morali su ići u Strasbourg i mislim da je teza o tome kako je Hrvatska, zapravo, zemlja vjerskih sloboda, jako ovisi o tome da li sve vjerske zajednice imaju istu poziciju. Ja se zato zalažem i mislim da je to važan segment Hrvatske kao demokratske zemlje.*

MB: *Dobro. Jedan od najljepših trgova u gradu Zagrebu zove se Trgom maršala Tita. Ima i zahtjeva da se ono zove Kazališnim trgom. Koji je Vaš stav, da li bi trebao ostati Trgom maršala Tita ili Kazališnim trgom?*

KGK: *To je, svakako, do građana Zagreba da odluče o tome. Mislim da to nije pitanje za predsjednika odnosno predsjednicu republike, mi ne možemo uređivati baš svako pitanje u ovoj zemlji, ako mene pitate, ja držim da je Tito bio komunistički diktator.*

MB: *Vaš stav?*

IJ: *Moj stav je...(prekida MB: Kazališni?) Ne. Trg maršala Tita je dobro ime, da li taj ili neki drugi, to je stvar dogovora, ali Tito je povijesna ličnost sa svojim vrlo dobrim i vrlo lošim stranama, kako su to bili neki drugi, ali ono radi čega ima svoje ime je antifašistička borba.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Ja bih lijepo molila da se antifašistička borba ne izjednačuje s komunizmom, koji je bio totalitarni režim i sve ono što se događalo nakon 1945. godine apsolutno je za svaku*

osudu, od Bleiburga do zločina nakon Drugog svjetskog rata i Golog otoka i svih političkih progona i ubojstava i uz to se isto vezuje Titovo ime. Inače, nisam ni za što što dijeli ovaj narod, što dijeli ove ljude, a definitivno pitanje maršala Tita, pogotovo maršala, jest pitanje koje dijeli narod.

MB: *Tako se zove, tako se zove, da. Izvolite.*

IJ: *Evo ja bi samo istakao da sam vodio i nastojao voditi politiku pomirenja, mislim da je danas potpuno nevažno tko je bio na kojoj strani, ako nije riječ o zločinu, naravno, iako je, ono što je važno, povijesna poruka, bilo je dobro biti antifašist. Ali kada je riječ o pomirenju, ja sam odveo antifašiste na Bleiburg, položili smo vijenac tamo. Ja sam odveo antifašiste u Tezno i ispričali su se za zločine koji su tamo bili.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Gospodine Josipoviću, nažalost, ne mogu se složiti s Vama. Vi niste vodili politiku pomirenja, nego politiku dijeljenja ovoga naroda jer ste u izraelskom Knesetu govorili o nekakvoj „ustaškoj guji“ koja još uvijek postoji u Hrvatskoj. U BiH ste isto tako govorili o politikama koje su tada dijelile i koje su bile pogrešne i ne može se na, i govorili ste o kapama partizankama, moja obitelj, moj nono i nona bili su partizani, (prekida **IJ:** Jesu imali kapu partizanku na čelu?) bili su antifašisti. Jesu, ali su se je odrekli nakon 1945. godine nakon svih zločina, bili su razočarani komunizmom i bili su uvjereni antikomunisti.*

MB: *Nismo završili... Iz današnje perspektive, gospodine Josipović, kako gledate na Tuđmanov projekt pomirbe, da li je on nešto najbolje što je predsjednik Tuđman, kao prvi predsjednik, predložio i sproveo ili je to bila pogreška?*

IJ: *Politika pomirbe predsjednika Tuđmana, bez obzira što do kraja nije uspjela, je dobra, pomirba je uvijek dobra stvar za svaki narod. Sa tezama koje je imao predsjednik Tuđman tada, za svog života o pomirbi, danas bi bio izbačen iz HDZ-a. Čuli smo predsjednika Karamarku, rekao je: „Pomirba je mrtva.“ – nema pomirbe.*

MB: *Vaš stav?*

KGK: *Moj stav?*

MB: *A onda možete i replicirati, naravno.*

KGK: Da. Pomirba je apsolutno jedna od najboljih tečevina mandata predsjednika Tuđmana. (**IJ** prekida: *Točno.*) *Bez pomirbe, teško da bismo imali i slobodnu samostalnu Hrvatsku, ona je bila potrebna u tom trenutku, međutim, ono što ističe predsjednik Karamarko, onako kako ja to shvaćam, jest da su pojedinci zlouporabili tu pomirbu i da su u, nažalost, u strukturama ostali oni koji su proganjali hrvatski narod i one koji su bili članovi i Komunističke partije i SDP-a, koji su se borili za samostalnu Hrvatsku i da je u cijelom ovom razdoblju, nažalost, pometena cijela jedna garnitura sposobnih ljudi, da bi se doveli podobni i u tome je poanta. Mi se moramo odmaknuti od tog kriterija podobnosti, moramo ljude konačno početi cijeniti po onome što jesu, kao ljudi, kao osobe, onakvi kakvi su prema drugima.*

MB: *Izvolite, kratko.*

IJ: *Pa to bi bila bit pomirbe, ali, nemojte se ljutiti, vaša stranka je najveći dio naše novije povijesti bila na vlasti i čistila je one za koje su mislili da su nepodobni. Prema tome, (**MB** prekida: *Mi smo govorili o Tuđmanu.*) a kad je riječ o Tuđmanu, on je bio partizan (**MB** prekida: *O pomirbi.*), on je bio član Saveza komunista i predsjednik Tuđman je, uz svoje velike zasluge za Domovinski rat, za stvaranje naše države, želio pomirbu. Oštra struja u Vašoj stranci mu to nije dopustila, još jednom ponavljam, danas bi ga Karamarko izbacio iz stranke.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *To je apsolutno netočno. Vi znate, gospodine Josipović, da za razliku od drugih srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država, Hrvatska nikada nije provela tzv. lustraciju, upravo zato da bi se ustrajalo na konceptu pomirbe, da se ljudi ne bi dijelili, dakle mi još uvijek u strukturama imamo one koji su proganjali druge Hrvate i nažalost, umjesto da smo ih mi procesuirali, događa se... (**MB** prekida: *O represivnom aparatu, pretpostavljam.*) Govorim o represivnom aparatu, da, u to vrijeme i nažalost, umjesto da ih mi procesuiramo, procesuiraju ih države kao što je Njemačka primjer.*

MB: *Gospodine Josipović, idemo na sljedeće pitanje, (**IJ** prekida: *Dobro. Ajmo. Može.*) ali zapravo nastaviti ćemo, gospođa Kolinda Grabar-Kitarović je završila, slučaj Perković. I prije samog početka suđenja, no godinama prije se zapravo nagađalo ili se nagovještavalo da će slučaj Perković imati, izazvati probleme između Hrvatske i Njemačke. Da li je bilo pametno da i pogotovo sad kad je krenulo suđenje da Vam, da ste dalje ostavili za svog savjetnika za nacionalnu sigurnost njegovu sina?*

IJ: *Djeca ne mogu ispaštati radi roditelja, sjetimo se, gospodin Perković je obavljao najviše dužnosti u sigurnosnom sustavu za vrijeme predsjednika Tuđmana, za vlade HDZ-a. (MB prekida: O sinu govorim.) Ne, ne, ja sad govorim o ocu, jer je to povezano sa sinom dakle, prema tome, odgovornost zašto gospodin Perković nije izašao pred lice pravde prije u najvećem dijelu stoji i u vremenu kada je gospodin Karamarko bio i šef tajnih službi i ministar (prekida MB: Ja sam Vas pitao za sina.), a kada je riječ o sinu, sin je sudionik Domovinskog rata, uostalom kao i otac, sin je bio na najvišim dužnostima i za vrijeme vlade HDZ-a, ne samo za vrijeme SDP-ove vlade, i nema nikakav grijeh. Kada je bila riječ o zakonu, tzv. Lex Perković, prvi sam upozorio da taj zakon treba povući, da nije dobar*

MB: *A sve to stoji što se sada rekli, ali pitanje da li je on, dozvolite da kažem, da li je on kao savjetnik za nacionalnu sigurnost u trenutku kada dolazi optužnica u Zagreb trebao biti tamo, ili možda razriješen ili sklonjen?*

IJ: *Nema razloga, on nije učinio ništa što bi škodilo postupku niti je bio u prilici da učini nešto štetno. (prekida MB: Ili da ima informacije kojima...) Nema nikakve informacije, u moj ured nikakve informacije o tom postupku nisu dolazile.*

MB: *Vaš stav o tom slučaju Perković?*

KGK: *Moj stav, poznajem gospodina Perkovića osobno, radila sam s njime u ministarstvu vanjskih poslova. Imam dobro mišljenje o njemu kao radniku, djelatniku, međutim ja bih na njegovom mjestu bila dala ostavku iz moralnih razloga. Jednostavno zato što kad ste savjetnik za nacionalnu sigurnost predsjednika republike imate pristup informacijama koje su svakako bitne i u tom slučaju. Dakle, je, činjenica je da sinovi ne mogu ispaštati za grijehove svojih otaca, međutim, ovdje smo večeras govorili o mnogim moralnim potezima, moralnim pitanjima i velim to je ono što bih ja bila napravila, a inače Lex Perković je bila takva sramota za Hrvatsku i ako se to pitanje htjelo rješavati u Hrvatskoj, onda je u vrijeme pregovora to trebalo riješiti, a ne s figom u džepu, ići kasnije u nagle promjene zakona koje su nas osramotile u cijeloj Europskoj uniji.*

MB: *Gospodine Josipović...*

IJ: *Evo ja bih samo dodao da sam osobno bio protiv tog zakona, a pregovore ste Vi vodili dijelom, što niste to unijeli u pregovore?*

MB: *Izvolite.*

KGK: *U to vrijeme, kad sam pregovarala, nije se pregovaralo o tim poglavljima, to je kasnije zaključeno, u vrijeme dok ste Vi bili predsjednik republike.(IJ: Nisam baš siguran.)Upravo tako.*

MB: *Činjenice su, u ovom slučaju, protiv Vas.*

IJ: *Dobro.*

MB: *Gospođa Grabar-Kitarović je bila u Washingtonu. Gospođo Kolinda Grabar-Kitarović, iz današnje perspektive, da li je 2005., akcijski plan lociranja i uhićenja Gotovine bio, koji je kasnije uhićen u Španjolskoj, bio politički, državnički dobra odluka?*

KGK: *Svakako, ono što je trebalo učiniti jest ispoštivati u potpunosti obveze s Haškim sudom, dakle, kad smo se obvezali da ćemo u potpunosti surađivati, onda je to isto tako i slučaj generala Gotovine. Mislím da je učinjena pogreška kad mu je krivo savjetovano, prije nego što je uopće vidio optužnicu, da se makne iz zemlje. Ja vjerujem da je on heroj koji je možda postupio u tom trenutku kako je postupio, ali ja sam i onda isticala javno da je heroj, međutim da svoju nevinost treba obraniti, ne dokazati, nego obraniti pred Haškim sudom i drago mi je da je to sve skupa završilo tako da je doista ta njegova nevinost i dokazana i obranjena isto kao i legitimitet Domovinskog rata.*

MB: *Gospodine Josipović, Vaš stav, sa odmakom 2005., da li je to bila državnički pametna politička odluka?*

IJ: *To je bila pravna obaveza Republike Hrvatske, meni je žao što je gospodin general Gotovina (prekida **MB:** *Politički ili pravno?*), i pravno i politički je to bilo nužno, dakle, ne osuđujem nikoga tko je sudjelovao u tom postupku, ne osuđuje ni general Gotovina, on to razumije. Ja ću samo napomenuti da sam tada, kao stručnjak, konzultiran bio kod jedne važne stvari, a to je da li da se generalu Gotovini dopusti kontakt sa istražnim tijelima. Nažalost, vlada je bila protiv. Ja sam radi toga i dao ostavku u Savjetu za suradnju s Haškim sudom, kao stručnjak koji sam bio angažiran jer sam smatrao da je riječ o odluci koja će dovesti do onoga do čega je i kasnije došlo.*

MB: *Iz današnje perspektive, mi smo članicom Europske unije, da li smo mi ispregovarali ulazak ili smo jednostavno isporučeni u Europsku uniju?*

IJ: *Mene pitate?*

MB: *Je, pa da.*

IJ: *Mi smo pregovarali, naravno da smo pregovarali. Naravno da kod pregovora morate imati, naravno, i uvažavanje druge strane. Pregovori su uvijek kompromis i neka zajednička sredina do koje se može doći. Bilo je područja, vidimo i danas u kojima nije bilo najbolje ispregovarano, ali nažalost, to je tako, je li. Bilo je pregovora...(prekida **MB:** Uzmi ili ostavi?) Ne uvijek, ne, nije bilo uvijek tako koliko ja znam, nisam sudjelovao u pregovorima, po onome što znam, bilo je trenutaka kada se inzistiralo na određenim rješenjima, ali je bilo i trenutaka kada se uspjelo dobit nešto što ide nama u prilog.*

MB: *Vaš stav, završili smo sve, sada smo unutra, da li su to ipak bili pregovori ili smo isporučeni s obzirom da smo morali ići na varijantu „uzmi ili ostavi“, u nekim stvarima?*

KGK: *Znate i sami da to u većini slučajeva zapravo nisu pregovori, nego su to dogovori o prelaznim razdobljima i slično. Najveći su pregovori zapravo bili oni u financijskim područjima. Mislim da ih nismo loše ispregovarali, ali ono što se danas događa u Hrvatskoj je loše. Prvo, kad je riječ recimo, jedna, ja mislim, jedan od najvećih uspjeha je to dvanaestogodišnje razdoblje zabrani prodaje poljoprivrednog zemljišta strancima. I što radi ova vlada? Zabranjuje prodaju zemljišta domaćim građanima, dakle gubimo tu prednost iz pregovora. Drugo, jedna od stvari koje sam se najviše trudila u ono vrijeme, one dvije godine dok sam vodila pregovore, jesu financijska sredstva, odnosno fondovi iz Europske unije. Za ovu godinu 11, 11 i pol milijardi kuna, koliko smo dobili, nismo iskoristili ni jedne jedine kune. (prekida **MB:** Koliko nam je namijenjeno) Koliko nam je namijenjeno. Dakle, nije stvar u tome kako smo ispregovarali, nego kako se mi sad ponašamo i kako koristimo članstvo u Europskoj uniji.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Evo, kao prvo, rekao bih da podatak, da je za ovu godinu 11 milijardi eura, nije točan. (prekida **KGK:** Kuna.) Kuna, pardon, nije točan. Dakle, to je za cijelo vrijeme koje je obuhvaćeno (prekida **KGK:** To je za 2014. godinu.) financijskim aranžmanom. Da, i drugo, što bih htio reći, jest da je sada u ovoj godini povučeno ili u vremenu ove vlade, da ne branim vladu, brojke su tu, povučeno više nego u vrijeme prošle vlade i to osjetno, a ugovoreno je još i više. Problem je naše zemlje što kapaciteti za pregovaranje (prekida **MB:** Gotovo.) i ugovaranje nisu dobri.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Kapaciteti nisu dovoljni zato što su potjerani oni koji su bili sposobni, a dovedeni su podobni. Nije točno ono što je, što smo izvukli ove godine, to je sve ispregovrano i isprogramirano još u vrijeme bivše vlade. Uzmimo program ruralnog razvoja, koji se sad vratio, ne znam, nakon nekoliko puta sa tristopedeset i nešto primjedbi, dakle vlada nije u stanju donijeti program ruralnog razvoja koji je podloga da bi naši ljudi, koji imaju projekte, povukli te novce da bi se raspisali natječaji.*

MB: *Gospodine Josipović, sljedeće pitanje tiče se direktno Vaših ovlasti kao predsjednika ili predsjednice. Hrvatska nema uređene granice sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Vaš politički stav, trebamo li pregovarati sa svakom zemljom ili sve to poslat na arbitražu? Pojedinačno.*

IJ: *Pa, svaki aranžman, bez obzira je li arbitraža ili su pregovori, uvijek individualni s tom zemljom, dakle, nema paketa aranžmana. Mi znamo da postoji jedan dogovor sa Slovenijom o arbitraži. Pregovara se, ima međuvladini, međuvladina tijela sa svim zemljama, međutim, moje stanovište da neće doći tu do dogovora jer nitko ne želi prihvatiti zahtjeve druge strane. Završit ćemo ili na međunarodnom sudu ili na arbitraži.*

MB: *Te tri zemlje, naravno pojedinačno, sa svakom od njih, trebamo li pregovarati ili otić na arbitražu?*

KGK: *Apsolutno pregovarati temeljem dobrosusjedskih odnosa, poveljom Ujedinjenih naroda, temeljem međunarodnog prava. Ako nije moguće postići dogovor, onda definitivno treba otići na međunarodni sud, međunarodni sud pravde ili međunarodni sud za pravo mora u slučaju Crne Gore, Prevlaka. Prevlaka je, nažalost, zaboravljena već godinama i godinama. Ja sam apsolutno, prednost dajem međunarodnom sudu, nego arbitraži zato što želim da se o granicama pregovara isključivo, odnosno prvenstveno temeljem međunarodnog prava, a ne da se u to unosi raznorazne druge koncepte kao što su pravičnost, pravednost i slično, dakle, ne vidim razloga zašto to ne bismo rješavali na sudu. To su rješavale mnoge civilizirane europske i svjetske države, ali to treba riješiti i prestati pometati pod tepih.*

MB: *Htjeli ste replicirati?*

IJ: *Je.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Pa evo, bili ste jedan mandat ministrica vanjskih poslova. Jeste li ispregovarali? Jeste li uputili na međunarodni sud?*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Da, razgovarali smo, pregovarali smo, sastale su se međunarodne komisije. Moram reći da u tom trenutku prioritet mi je bio ulazak u Europsku uniju i kao voditeljica hrvatskog pregovaračkog tima za pregovore za članstvo u Europskoj uniji, prvenstveno sam se bavila time. Moj državni tajnik više se bavio susjednim zemljama, radili smo na tome, ali moram Vam reći da smo radili puno više i intenzivnije nego što se radi danas.*

MB: *Samo kratko.*

IJ: *Samo kratko, a zašto niste sa Slovenijom recimo ispregovarali pa da ne idemo na arbitražu? Ja sam u Saboru bio protiv toga radi onog „junction“, one riječi koja nas može stajati skupo.*

KGK: *Apsolutno se slažem s Vama, međutim, nažalost, u siječnju 2008. godine otišla sam iz vlade, (IJ prekida: Ili niste imenovani u vladu.) do tada sam, otišla sam iz vlade, (MB prekida: Gospodine Josipović, da dovrši.) gospodine Josipoviću, dakle, i otišla sam iz vlade, nisam dalje pregovarala o tome, ali sam zato u Sjedinjenim Američkim Državama žestoko vodila tu bitku da se SAD-u dokaže koji je problem sa Slovenijom kad su nas blokirali za članstvo u NATO-u, a onda i za članstvo u Europskoj uniji i žestoko sam zastupala stajalište suda, a ne arbitraže.*

MB: *U redu, idemo do istočnih susjeda. Gospodine Josipović, koji bi, po Vama, bili politički opravdani razlozi da Hrvatska blokira Srbiji neka poglavlja u pregovorima s Europskom unijom?*

IJ: *Opravdani bi razlozi bili ti da ne udovoljavaju kriterijima *acquisa*, pri tome mislim i naravno na neke stvari koje su nama važne, to je pitanje pravne države, uređenja odnosa sa susjedima i, naravno, poštivanje svega onoga što smo i mi morali poštivat. Prema tome, nijedna od naših susjeda, pa ni Srbija, ne može u Europsku uniju bez da ispuni uvjete.*

MB: *Vaš stav o tome?*

KGK: *Moj je stav da u tom postupku moramo riješiti pitanje nestalih osoba, to je konačno pitanje (prekida MB: Kao uvjet.) koje se mora zaključiti u ovom postupku. Drugo jest pitanje*

granice, naravno, pitanje raspodjele arhiva, povratak kulturnih dobara i slično, ali i nešto što je iznimno bitno, a to je da Srbija u potpunosti poštuje međunarodne ugovore, a to je, to su i međunarodni ugovori s Hrvatskom koji se tiču prava manjina. Zalagat ću se i zalažem se za prava manjina u Hrvatskoj i želim da se ona unaprijede, ali ništa manje neću tražiti ni za hrvatsku manjinu, odnosno Hrvate u Srbiji, dakle, da oni imaju ista prava kao što imaju i Srbi i druge manjine u Hrvatskoj. Oni to, nažalost, danas nemaju, imamo još nekoliko sekundi (obraća se Bagi), proglašava ih se Bunjevcima, daju im se knjige, ova vlast na to reagira, ne reagira ili mlako reagira. Treba zaštititi Hrvate i njihovu opstojnost u Srbiji.

MB: *Htjeli ste replicirati.*

IJ: *Apsolutno, ako se možemo sjetiti malo povijesti, ja sam predsjednik koji je najviše puta posjetio naše Hrvate u Srbiji i ne samo u Srbiji, nego i u Makedoniji i u Češkoj i u Slovačkoj i u Austriji i u Italiji. Prema tome, briga za manjine je zaista, Hrvate koji su manjina u drugim državama, je dio predsjedničkog posla i mislim da, kada se fokusiramo evo na Srbiju, treba inzistirati na istim kriterijima.*

MB: *Htjeli ste...*

KGK: *Da, da, svaka čast da ste doista posjetili naše Hrvate u svim tim zemljama, ali bih voljela da to nije ostalo samo na deklaratornoj razini, nego da je doista došlo do pomaka i da je došlo do stvarnog pomaka, ponajviše u Srbiji i kad je gospodin Nikolić podijelio one udžbenike na ćirilici Hrvatima i nazvao ih Bunjevcima, da ste malo žešće i oštrije reagirali i zaštitili Hrvate u Vojvodini.*

MB: *Odgovor na repliku, idemo na sljedeće pitanje.*

IJ: *Kao prvo, sjećate se da sam reagirao, dakle, to je jedna stvar, a drugo, usporedite položaj Hrvata, koji nije dobar još sasvim u Srbiji, u vrijeme kada ste Vi bili ministrica i u vrijeme kada sam ja predsjednik. Usporedite, pitajte ih u kojim je trenucima bolje bilo.*

MB: *Možemo li, gospođo Grabar-Kitarović, ćete kratko odgovoriti ili idemo na sljedeće pitanje?*

KGK: *Pa možemo, ja bih samo voljela da, neprestance, prestanemo razgovarati o prošlosti, govorimo o sadašnjosti, dakle što treba učiniti. (IJ prekida: Nije riječ o prošlosti, riječ je o usporedbi.) Moj je mandat, ja sam otišla s mjesta ministrice vanjskih poslova prije 7-8 godina, dakle, činjenica je da su tada odnosi bili drukčiji i da ih treba unapređivati, slažem se*

u potpunosti, (**IJ** prekida: *Točno.*) ali i sada govorimo o onome što ste Vi kao predsjednik učinili (**IJ** prekida: *Tako je.*) u posljednjih 5 godina, (**IJ** prekida: *Pa tko je otvorio odnose sa Srbijom nego ja?`) a to nije puno.*

MB: *Gospodin Josipović, idemo na sljedeće pitanje. Hrvatska ima najveću granicu, ali i strateški interes je, temeljem ustava, za budućnost Bosne i Hercegovine. Zemlja ustrojena na dva entiteta, no, Vaš stav, da li bi Hrvati trebali u Bosni i Hercegovini dobiti svoj entitet?*

KGK: *Podržat ću svaki stav, svaku odluku koje legitimni predstavnici hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini ispregovaraju s ostala dva naroda i, naravno, s nacionalnim manjinama. Moj je stav da Hrvati moraju biti konstitutivni, u svakom pogledu ravnopravni s ostalim narodima na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Ukoliko ne bude moguće da to legitimni predstavnici triju naroda i svih ostalih građana Bosne i Hercegovine postignu dogovorom, onda se doista neću libiti od toga da potaknem međunarodnu zajednicu da se sazovu i međunarodne konferencije za nadogradnju Daytonu. U ovom trenutku postoji njemačko-francuska inicijativa, ona je nepotpuna jer još uvijek ne osigurava tu pretpostavku za jednakopravnost hrvatskog naroda, ali čvrsto ću se zalagati za, upravo za to.*

MB: *Vaš stav, da li je ovo...Gospodine Josipović, sad ćete odgovoriti, onda možete replicirati. (**IJ** prekida: *Dobro, nije replika.*) Vaš stav, dva entiteta ili bi Hrvati trebali imati treći entitet?*

IJ: *Nemam šta dodati, dakle, ono što se dogovore tri konstitutivna naroda i građani Bosne i Hercegovine, ako se dogovore, mi moramo podržat. Nije francusko-njemačka, nego britansko-njemačka inicijativa, (**KGK** prekida: *Da, oprostite.*) koja u temelju ima mnogo naših prijedloga, ja mogu reći da je u vrijeme mog mandata učinjeno puno da Hrvati steknu jedan drukčiji položaj u međunarodnoj zajednici. To je vrlo važno jer Hrvati u Bosni i Hercegovini trebaju biti motor proeuropskih nastojanja te naše susjedne, prijateljske zemlje.*

MB: *Jeste se složili ili želite replicirati?*

KGK: *Slažem se, međutim, mislim da je Vaša potpora bila više deklaratorna nego što je bila stvarna i da su se Vaši osobni odnosi s nekim dužnosnicima u Bosni i Hercegovini precrtavali na odnose. Odnosi su, nažalost, daleko od idiličnih i trebamo se doista prihvatiti posla i prihvatiti se stvarnih rješenja. Priznajem da su okolnosti bile drukčije, međutim, konačno Bosnu i Hercegovinu moramo učiniti, uz pomoć i Hrvatske i susjednih država, emancipiranom državom.*

MB: *Biste li se složili oko...*

IJ: *Pa evo mali jedan dodatak, ako dopustite, samo jedna stvar, ja bih napomenuo da osim što je ojačan međunarodni položaj Hrvata i položaj u Bosni i Hercegovini, sada smo na izborima, po prvi put, vidjeli da je na izborima izabran za člana predsjedništva čovjek koji je legitimni predstavnik hrvatskog naroda i to je vrlo važno i to je isto dio politike koji se vodio iz Hrvatske.*

MB: *Možemo na sljedeće pitanje?*

KGK i IJ: *Može.*

MB: *U redu, tiče se vojske. Hrvatski vojnici sudjeluju u brojnim misijama ili su sudjelovali. Da li bi pristali kao vrhovna zapovjednica, u Vašem slučaju, ili Vi zapovjednik, da sudjeluju u borbenim aktivnostima?*

KGK: *Pa to je hipotetičko pitanje. (MB prekida: Politički stav vjerojatno imate.) Politički stav imam, dakle, da, kao prvo, NATO kad planira borbene aktivnosti i borbene akcije, onda izloži svoje planove, vojne planove i onda državama članicama ponudi koje su to komponente koje su potrebne, dakle, od logistike, prijevoza, medicinske pomoći do borbenih aktivnosti. Trebalo bi, naravno, vidjeti u suglasju sa svim članicama i u tim sam procesima sudjelovala jako često. To traje prilično dugo dok se ne usuglasi. Naravno, konačna odluka je na hrvatskome Saboru, ali svakako bih sudjelovala u operacijama, u razmjeni informacija, u logističkoj potpori, u onom iskustvu koje smo stekli u Domovinskom ratu, a bilo kakvo borbeno djelovanje mora biti na dobrovoljnoj bazi vojnkinje i vojnika koji bi išli u operacije.*

MB: *Vaš stav, gospodine Josipović, ako vas izaberu, kao vrhovni zapovjednik, da li bi hrvatski vojnici po misijama diljem svijeta išli u borbene aktivnosti?*

IJ: *Ne bi diljem svijeta, ne bi išli u borbene (MB prekida: Ako ih se pozove.) aktivnosti jer nas NATO ugovor obavezuje samo na oružana sudjelovanja onda kada je ugrožena neka zemlja članica NATO saveza. Prema tome, ne dolazi u obzir da bi mi išli u borbene misije ni u Somaliji, ni u Afganistanu, ni u Čadu, ni u Pakistanu, ni u Indiji gdje smo sad trenutno, nego samo ako bi bila ugrožena Hrvatska, odnosno članica prema kojoj smo mi obavezni.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Ali upravo u vrijeme Vašega mandata naši su vojnici bili u Afganistanu i ostaju i dalje u jednoj misiji koja je sad drugog karaktera, koja nije borbenog karaktera, ali ISAF je bio borbenog karaktera i Hrvatska nije imala zadržki kad je riječ o borbenoj aktivnostima, nije se išlo u napade, ali su imali mogućnost borbenog djelovanja u samoobrani u pojedinim dijelovima Afganistana.*

IJ: *Ja se zaista čudim da ovakve stvari govorite jer hrvatska misija je bila izričito, Vi znate da postoje ograde koje se upisuju, koje su jasne, Hrvatska je bila u neborbenoj misiji, naravno, sa pravom da vojnici, ako su napadnuti, da se brane, ali Hrvatska niti je bila niti će biti u borbenoj misiji ni u Afganistanu ni igdje drugdje.*

MB: *Izvolite.*

KGK: *Gospodin Josipović, to nije sasvim točno, (IJ prekida: Je, točno je.) oni su radili određene aktivnosti (IJ prekida: Točno.) koje su bile vezane u nadzor svega, kampa i svega gdje (IJ prekida: Točno.) su se nalazili. Posjetila sam ih otprilike dva puta godišnje i jako dobro znam u čemu se sastojala misija hrvatska, dakle, ISAF je bio borbena misija i Hrvatska je u nju išla bez zadržki, bez takozvanih „caveats“, uz to, da se nisu slali vojnici u područje juga, gdje su bile najveće operacije.*

IJ: *Hrvatski vojnici nisu ni mogli niti su smjeli sudjelovati ni u jednoj napadnoj akciji, mogli su se braniti, ali nisu mogli sudjelovati u napadnim akcijama i to je bilo potpuno jasno. (KGK prekida: Sudjelovali su u osiguranju kampa, u osiguranju konvoja i ostaloga.) Pa sigurno, time se brane, naravno. Pa naravno, time sebe brane. (KGK prekida: Ali i to su borbene misije, gospodine Josipoviću.) Ne, Vi ne razlikujete borbene misije koje uključuju (KGK prekida: Napadačke.) napad. Napadačke, borbene, napadačke. (KGK prekida: Ali borbene misije su isto tako i obrambene.) Ne, ne, ne, ne.*

MB: *U redu. Europska unija provodi sankcije protiv Rusije. Smatrate li da su one i dalje opravdane, se trebaju nastaviti ili da ih prekinu?*

KGK: *Mislim da, u ovom trenutku, ih treba nastaviti, ali treba nastaviti i pregovore i pritisak na Rusiju jer ono što je Rusija napravila jest povrijedila sustav međunarodnog pravnog poretka i poretka država 21. stoljeća, dakle, miješanje u unutarnje stvari Ukrajine. Činjenica da ne poštuju teritorijalni integritet i suverenitet Ukrajine, jednostavno, treba pokazati, to je jasan primjer jer ne može se u svijetu raditi iznimke za velike i za male države, moramo biti jednaki prema svima, ne primjenjivati ona načela „Quod licet Jovi, non licet bovi“, dakle,*

„Što pristaje Jupiteru, ne pristaje volu“ i ponašati se jednako prema svima i prema državama, kao što je Rusija, i bilo kojoj drugoj državi koja krši međunarodna prava.

MB: *Vaš politički stav?*

IJ: *Poštivanje međunarodnog prava i suverenost država je temelj međunarodnog poretka, zato Hrvatska i sudjeluje u sankcijama i sudjelovat će, naravno, u svemu onome što se dogovorimo jer se dogovaramo kada je riječ o sankcijama koje provodi Europska unija.*

MB: *Gospodin Josipović, kako bi Vi opisali svoje imovno stanje?*

IJ: *Moje imovno stanje kao pristojno, vrlo dobro, vrlo dobro.*

MB: *Četvorka?*

IJ: *Četvorka.*

MB: *Gospođo Kolinda Grabar-Kitarović?*

KGK: *U skladu s onim što sam radila, uvijek sam živjela od plaće ili od ono malo aktivnosti prevođenja i slično što sam radila. Još uvijek imam jedan stan na koji otplaćujem kredit. Imam ušteđevinu koja, za hrvatske prilike, jest vrlo pristojna, međutim, to je sve stečeno radom, dugogodišnjim radom i u hrvatskoj državi i u diplomaciji, a i s puno truda oko prevođenja i drugih aktivnosti koje sam morala raditi kako bih mogla zarađivati za život.*

MB: *Ako jesmo... Imovina je gotova. (IJ prekida: Hoćete li mi reći kolika Vam je plaća, nećete?) Gotovo je.*

KGK: *Pa doista Vam to ne mogu reći. (IJ prekida: Ma ne meni, ja znam jer sam vidio na internetu.) Pokazat ću Vam odgovor od službe za odnose s javnošću (IJ prekida: Gledajte, na interesu su podaci.) novinarima kad su pitali za moju plaću. Ja sam time obvezana, oprostite. Ja bih jako rado rekla kolika mi je plaća jer je puno manja od onoga što se piše. (IJ prekida: Pa nije meni bitna kolika je, ja volim da imate dobru plaću.) Ali gledajte, ja poštujem obveze.*

MB: *Hoćemo gospodine, gospodine Josipović? Umjesto o plaći, idemo o Vašim ovlastima. Kao predsjednici, imate i neke ovlasti, ako postanete predsjednicom, kog ćete imenovat prvog, kog razriješiti?*

KGK: *U ovom trenutku to doista ne razmišljam, ne trčim pred rudo i nisam, nemam nikakvih predrasuda prema ljudima zato što su radili s nekim drugim ili u nekom tuđem timu. Najprije*

ću sagledati kako tko što radi, koliko se trude, koji su njihovi rezultati i da li, uostalom, te osobe žele uopće ostati i surađivati sa mnom, da li žele ostati raditi za Hrvatsku ili žele otići raditi negdje drugdje, dakle, nemam apsolutno nikakvih kadrovskih planova.

MB: *Gospodine Josipović?*

IJ: *Moj tim će, u načelu, ostati isti. To je tim koji pobjeđuje, koji je dobro radio. Da li će bit nekih manjih promjena, vjerojatno će bit, ali u načelu će ostati tim isti, da.*

MB: *Stalno se govori o uredu predsjednika, instituciji predsjednika, koliko savjetnika predsjednik mislite da treba imati skladno i veličini Hrvatske kao jedne srednjoeurospke zemlje?*

IJ: *Pa mislim da je ovo neka mjera, sadašnja. Nisu svi plaćeni, neki su volonteri, mora biti pokriveno područje nacionalne sigurnosti, kao profesionalno mora biti pokriveno gospodarstvo, isto kao profesionalno, imam za kulturu, znanost i obrazovanje savjetnika, imam za vojna pitanja, naravno, vojnog savjetnika, pri čemu postoji, po zakonu, i kabinet, vojni kabinet predsjednika. Savjetnika za branitelje imam i naravno, postoji to tehničko osoblje.*

MB: *Vaš sud, Vaša procjena, koliko predsjednik treba imati najviše savjetnika s obzirom na veličinu Hrvatske?*

KGK: *Dakle, ured predsjednika, ako se ne varam, ima sad oko 147-150 djelatnika. (IJ prekida: 147, da.) 147 djelatnika. Ja bih, svakako, broj tih djelatnika barem prepolovila. Najavila sam to preseljenje na drugu lokaciju. Ne vidim problem čak niti u broju savjetnika, nego u broju pomoćnika savjetnika u ovome trenutku. Mislim da samo jedan od njih volontira, neki su na plaći ministarstva obrane, dakle ti troškovi se ne pribrajaju za ured predsjednika, ali da, slažem se za nacionalnu sigurnost, za obranu, iako se u tim pitanjima osjeća vrlo sigurno, ipak treba uvažavati tuđa mišljenja. Za vanjske poslove, ali definitivno za gospodarstvo, za socijalu, za mlade, za sve ove koji su pod ovrhama, za sva ova goruća pitanja koja u ovom trenutku treba riješiti, s time da, treba naglasiti, da ako je neko savjetnik, ne mora nužno sjediti u uredu savjetnika, može biti u vanjskom savjetodavnom tijelu i tu ću uključiti puno više ljudi. (MB prekida: Ne na plaći?) Ne na plaći, da, i iz različitih udruga kao što je Franak, kao što su mnoge druge udruge koje se bore sada za prava građana koji su pod ovrhama.*

IJ: *To je i moje iskustvo, slažem se, puno toga se može pokriti volonterskim radom. Meni su dosta veliki savjeti, zato su me neki i kritizirali jer su razumijevali da su to sve profesionalci. Velika većina ljudi tamo, koji sudjeluju u tom poslu savjetovanja predsjednika, su volonteri i tako treba i biti.*

MB: *U redu. Možemo li znati onda Vaš prvi predsjednički potez, gospođo Grabar-Kitarović?*

KGK: *Dakle, prvi predsjednički potez biti će nazvati premijera Zorana Milanovića, razgovarati s njime, inicirati tu sjednicu vlade na kojoj ćemo raspraviti o političkom, gospodarskom stanju, socijalnom stanju u zemlji i vidjeti kakva rješenja vlada nudi. Isto tako, planiram i neke druge poteze, svakako želim da sjednu za isti stol sve političke stranke, političke snage u zemlji jer moramo postići konsenzus o mnogim bitnim političkim i gospodarskim, prije svega, pitanjima, a namjeravam i u prvom mjesecu organizirati jednu konferenciju, jedan summit, koji bi okupio i domaće i strane stručnjake i predstavnike sindikata i poslodavaca i razgovarati o gospodarskom stanju, prvenstveno o zapošljavanju.*

MB: *Vaš prvi predsjednički potez ako u nedjelju Vas odaberu građani?*

IJ: *Pa evo, ovo što smo čuli, ja sve to radim kontinuirano, dakle, nastavit ću s tim, a kada je riječ o tome pa ja se nadam da će premijer nazvati pobjednika izbora, a ne da pobjednik izbora, ako Vi to nekim slučajem budete, zove premijera. Siguran sam isto tako da prvi potez predsjednika mora biti, naravno, ajde upotrijebit ću tu malo ležernu riječ, peglanje ovog nacionalnog kaosa koji izaziva Vaša kampanja, ove mržnje koju sijete i trebalo bi učinit sve da se brzo, brzo zaboravi ovo što se radilo u ovoj kampanji.*

MB: *Izvolite, Grabar-Kitarović.*

KGK: *Oprostite, u ovoj kampanji ja nisam zadavala nikakve niske udarce niti vodila kampanju mržnje. Upravo iz Vašeg kruga dolazile su svakakve kvalifikacije o meni kao osobi, o meni kao ženi, svakakvi seksistički istupi. Ja se doista nadam da će se to brzo zaboraviti, ali naučila sam svoju lekciju jer neću se ovdje jadati, nego ću jednostavno, kad budem predsjednica, boriti se za prava, pogotovo za stvarnu jednakost žena i muškaraca jer ona danas postoji na papiru, žene su još uvijek potplaćene i podcijenjene za posao koji rade kao muškarci.*

MB: *U redu. Imate za veliku većinu građana ove zemlje sjajne političke biografije, neki su na velikim funkcijama, neki to žele biti. U političkom i ljudskom smislu, koje to osobe ili osobama dugujete to da ste tu gdje jeste sada?*

KGK: *U ljudskom smislu, prije svega, mojim roditeljima, mami i tati, mojoj obitelji. Moji mama i tata koji su se toliko žrtvovali, oni su bili težaci, radnici, zarađivali su, pa recimo, pristojno, međutim, to je bilo u vrijeme bivše Jugoslavije kad, nažalost, većina njihove zarade odlazila na poreze i namete koje je nametao tadašnji sustav, ali su se izborili za mene. U političkom smislu, pa evo, odrastala sam u sustavu, zaposlila sam se putem natječaja u državnoj upravi, otišla sam raditi na mjesto savjetnice u uredu zamjenika ministra kad je to bio Sanader, međutim, Granić je tada bio ministar vanjskih poslova i on je bio isto taj koji me je duboko podržavao i vodio kroz cijelo to vrijeme, a kasnije sam se osamostalila i dugujem puno toga prijateljima i savjetnicima, kako iz Hrvatske, tako i iz cijele međunarodne zajednice.*

MB: *Predsjednik ste republike, tražite još jedan mandat, da li, u političkom smislu, kojoj osobi dugujete uopće što ste danas tu i tražite novi petogodišnji mandat?*

IJ: *Kao prvo, moram zahvalit ovdje svojoj obitelji, svojoj supruzi i kćerci na podršci, roditeljima koji su me odgojili, koji su mi dali mogućnosti da se školujem, da završim dva studija, da doktoriram, da steknem neka znanja i moram reći da sam relativno kasno ušao u politiku, dakle, ja sam čovjek koji je došao sa sveučilišta, a politika mi je izbor u nešto starijim godinama. Kada gledam koja je osoba koja je bila inspirator želje, moje želje da budem u politici pa rekao bi da je to možda, od domaćih političara, gospodin Račan i gospodin Miko Tripalo, to su velike osobe naše politike, a ako govorimo o međunarodnoj sceni, onda je tu svakako Willy Brandt.*

MB: *A Zoran Milanović?*

IJ: *Ne, ja sam stariji od njega, ušao sam u politiku, sam možda bio i prije njega. On je kasnije imao sjajnu karijeru, ali gospodin Milanović sigurno nije utjecao na moju politiku.*

MB: *Htjeli ste replicirati?*

KGK: *Pa da, gospodin Zoran Milanović Vas je podržao u Vašoj kandidaturi i (IJ prekida: Točno.) kroz cijele ove godine njegova mandata zdušno stojite uz njega, podržavate ga,*

prema tome, ja mislim da je Zoran Milanović vrlo bitna osoba u Vašem životu i svemu onome što radite.

IJ: *Pa tom logikom suradnje i gospođa Kosor meni je jako važna, ali kad govorimo o tome tko je uzor, ne govorimo o tome tko nam je mentor, Vama je mentor gospodin Karamarko, niste ga spomenuli pa spomenite i njega.*

KGK: *Pa nemam ja mentora, gospodine Josipović, (IJ prekida: Pa vidite, ako Vi...Ne možete imati dvostruke kriterije.) ja sam Vam vrlo, vrlo sam (MB prekida: Ja sam Vam rekao kojoj osobi dugujete zahvalnost da ste tu gdje jeste, a ne tko Vam je uzor.)*

IJ: *Ne, ne, ne, zahvalnost je druga stvar, pa i Vi dugujete onda gospodinu Karamarku. (MB Josipoviću: Ja sam Vas pitao.)*

KGK: *Dugujem svojoj stranci, članovima svoje stranke, naravno, i gospodinu Karamarku, kao predsjedniku stranke, (IJ prekida: Pa dobro, da.) ali i (IJ prekida: Niste ga spomenuli pa sam i ja isto mislio da je to...) svojoj stranci i ostalim koalicijskim partnerima.*

MB: *Dugo ste u politici, koja Vam je najveća politička pogreška?*

KGK: *Moja najveća politička pogreška, znate što, ja nikad ne plačem nad prolivenim mlijekom. Uvijek učim iz onoga što se dogodilo, bilo dobro, bilo loše i nikada ne lamentiram nad onim što je bilo i nikada ne žalim nad koracima koje sam poduzela jer jednostavno učim iz njih i nastojim izvući pouke za budućnost i nikad ne dijelim život, zapravo, na greške ili na dobre stvari, jednostavno, to je jedan slijed događaja koji morate preuzeti takav kakav je. Nekad ste gore, nekad ste dolje. Na početku karijere našla sam se u tom izazovu, ne izazovu, nego zapravo imala sam mogućnost otići iz zemlje, otići u Ameriku kod svoje obitelji ili ostati u Hrvatskoj. Odlučila sam ostati u Hrvatskoj, bilo je vrijeme Domovinskog rata. Raditi za državnu upravu ili raditi za UNPROFOR koji je plaćao puno više. Odlučila sam se za državnu upravu i nikada nisam zažalila, ma da je to u pojedinim trenucima možda nosilo teške ili materijalne ili neke druge stavke.*

MB: *Vi?*

IJ: *Pa evo, kad govorimo o nečemu što ja smatram da sam krivo napravio, , napravio sam krivo jer sam '94-te godine, čini mi se, kao član tada SDP-a, oštro kritizirao predsjednika Račana, predsjednika stranke. Smatrao sam da ne radi neke stvari dobro, poslije sam vidio*

da je u mnogome bio u pravu, neke stvari sam i ja bio u pravu, ali mislim da sam tada pogriješio po oštrini toga pisma.

MB: *Koju najgoru osobinu predsjednik ne smije imati?*

IJ: *Pa mislim da predsjednik ne smije biti uskogrudan, da mora okupljat i sve što je suprotno tome je pogrešno. Naravno, tu su i druge vrline, ne možete ovako samo izdvojiti jednu, mora biti mudar, pošten, častan i sve ono što se očekuje, naravno, od nekoga tko je na čelu države.*

MB: *Po Vama, koja je najgora osobina koju ne smije predsjednik imati?*

KGK: *Najgora osobina je kad brinete o vlastitom rejtingu, a ne o rejtingu države i položaju naroda za koji biste se trebali brinuti. Kad mislite više o sebi, kad razmišljate o tome što ćete reći, da li ćete se nekome zamjeriti ili ne, jednostavno trebate raditi iskreno, pošteno, hrabro i odlučno i govoriti ono što stvarno mislite, što stvarno namjeravate napraviti, a ne ono što će vam dignuti rejting u javnosti.*

IJ: *Ima možda i gorih karakteristika, recimo ako ne govorite istinu, ako utajujete podatke o sebi, o svojoj karijeri, o svojim primanjima, ako obmanjujete i ako se služite neistinama i ako ne znate materiju o kojoj govorite. Ako ne znate koji tunel otvarate i ako ne znate koja je firma iz zemlje u kojoj ste bili veleposlanik došla ovdje na jedan veliki važan natječaj.*

MB: *Izvolite, gospođo Grabar-Kitarović.*

KGK: *Gospodine Josipoviću, molim Vas, nemojte docirati kao profesor, to apsolutno ništa nije točno. Vrlo dobro poznajem materiju o kojoj govorim, da, priznajem, nisam pravnica, možda ste u pravu bolji pravnik nego ja, ali držim i tvrdim da ću biti bolja predsjednica nego što ste Vi zato što sam hrabra, odlučna, zato što govorim, zato što ne šutim i zato što me nije strah nešto reći pa makar i pogriješila. Da, ko radi, taj i griješi. (**IJ** prekida: Pa makar rekla i neistinu.) (**MB** prekida: Gospodine Josipović.) Ko radi, taj i griješi. Ne, istinu ne govorim, neistinu ne govorim nikada, oprostite, nikada ne lažem, to je, čovjek može pogriješiti nenamjerno, ali apsolutno nikada ne govorim neistinu, to je prvo pravilo da biste bili ozbiljno shvaćeni u politici i diplomaciji, uvijek morate govoriti istinu, radije ne odgovorite ništa ako nemate odgovor.*

IJ: *Evo, neka naše građanke i građani prelistaju novine, neka izvрте Youtube, sve će im biti jasno.*

KGK: *Pa gledajte, ja još uvijek čekam podatke od te direkcije za zrakoplove primjerice, a to o čemu ste govorili, ne, bila je riječ o omaškama i ako mislite da je tako strašna stvar zato što sam ja trenutno bez plaće i bez ikakvog statusa i to nisam rekla hrvatskome narodu, ne znam što bih o tome rekla. Mislim da je puno veći grijeh šutjeti, ništa ne govoriti, gledati kako narod propada i samo brinuti o tome da Vam gospodin Milanović da još jedan mandat.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *To smo vidjeli, šutjeti je zaista strašno, pogotovo ako Vaš prvi suradnik i šef krade milijarde, a Vi ne lupate šakom o stol, nego naprosto tome plješćete i dobijete nagradu, veleposlaničko mjesto u Washingtonu.*

KGK: *Vi vrlo dobro znate da nisam znala o tome, ja, dok sam bila ministrica vanjskih poslova, ponosna sam, doista sam ponosna na ono što sam učinila, otvorila sam pregovore s Europskom unijom, krenuli smo prema NATO-u, jako puno sam učinila i u Washingtonu otvorivši odnose sa Sjedinjenim Američkim Državama, o koruptivnim aferama nisam znala. Moje ministarstvo, dok sam ga ja vodila, nije radilo sa Fimi-Mediom i Vi jako dobro znate da ovime namjerno obmanjujete hrvatsku javnost.*

MB: *Izvolite.*

IJ: *Ja samo citiram presudu, Vi ste bili članica predsjedništva HDZ-a, jel istina? Bili ste članica predsjedništva, vidjeli ste, Fimi-mediom se okoristila Vaša stranka, osuđena je zbog kaznenog dijela. Vi ste bili u tijelu koje vodi tu stranku i možda Vi niste znali, ali to onda govori o tome koliki su Vaši kapaciteti da prepoznate kriminal i da lupite šakom o stol.*

KGK: *Gospodine Josipoviću, opet izvrćete istinu, Vi znate da u to vrijeme su se mediji naslađivali time da nisam išla na sjednice predsjedništva, nisam bila pozivana, to je bilo u uskome krugu, a što se tiče presude, gospođa sutkinja je rekla da se time cijeli HDZ ne proglašava zločinačkom organizacijom i ja bih Vas molila da se i Vi i premijer Milanović suzdržite od takvih objeda i predrasuda jer time kriminalizirate 220 000 ljudi koji su članovi Hrvatske demokratske zajednice i koji rade pošteno. Osuđeno je nekoliko osoba, HDZ je imao tu snagu pokrenuti borbu protiv korupcije u vlastitim redovima.*

IJ: *Dopustite, HDZ je osuđen kao stranka, je li točno?*

KGK: *Još uvijek nepravomoćna presuda, gospodine Josipoviću i još jednom ponavljam, Vi biste trebali biti posljednja osoba, kao član stranke SDP-a, kao član stranke koja je*

nasljednica Komunističke partije Jugoslavije, koja je bila totalitarna stranka i koja je počinila tolike i znala za tolike zločine da mi sada imputirate kolektivnu krivnju i Vi kao pravnik morate znati da postoji samo individualna odgovornost. Ne kažem da ste Vi radili zločine, ali Vi ste bili član te stranke i bili ste član te političke elite.

IJ: *Ali vidite u čemu je razlika. Razlika je u tome što ste Vi bili član predsjedništva HDZ-a, osobno, to je razlika, jel.*

KGK: *Nisam donosila nikakve odluke, Vi ste isto tako bili član te stranke, ne kažem da ste sudjelovali u bilo kakvim kriminalnim radnjama, ali ponavljam, jako je puno ljudi iz te stranke željelo, (IJ prekida: Prešlo u HDZ.) prešlo i u HDZ (MB prekida: Gospodine Josipović, gospođa Grabar-Kitarović ima pravo na odgovor.), ali željelo je Hrvatsku slobodnu i samostalnu, zbog toga su stradali. Vi, gospodine Josipoviću, zbog toga niste stradali.*

IJ: *Nisam stradao, ja sam u vrijeme bio dijete i bio sam student. Točno je, nisam... (MB prekida: Gospodine Josipović.) Oprostite, replika.*

MB: *Ali smo završili s tim.*

IJ: *Dobro, hvala lijepa.*

MB: *Koje okolnosti bi morale nastupiti da Vi, ako Vas izaberu, odstupite s dužnosti predsjednika republike?*

IJ: *Evo, već smo jednu rekli, kada bi bio optužen u nekom kriminalu naravno i drugo, kada bi bio u nekom teškom zdravstvenom stanju naravno da bih odstupio jer teško bolestan čovjek ne može nositi teret odgovornosti.*

MB: *Gospođu Grabar-Kitarović, koja, po Vama, okolnost ako postanete predsjednicom bi bila da odstupite sa svoje dužnosti?*

KGK: *Pa, mislim da se tu nema što dodati, normalno, bilo kakve kriminalne radnje, bilo kakve optužbe koje bi uzrokovale ako ništa drugo barem moralnu ostavku i, normalno, zdravstveno stanje je jedno od jako bitnih sadržajnica posla koji radi predsjednik, odnosno predsjednica republike.*

MB: *Ostat ćemo kod Vas, gospođo Grabar-Kitarović, na dužnosti ste kojoj ste bili, na dužnostima ste brojnim bili, želite postati predsjednicom. Mislite da u politici može postojati prijateljstvo? Među političarima?*

KGK: *Pa mislim da može postojati prijateljstvo i mislim da čak među političarima, koji se ili u sabornici ili u bilo kojim drugim političkim arenama bore politički i nemaju jednako mišljenje o određenim pitanjima, da mogu biti prijatelji, da mogu surađivati, a mislim da je to posebno bitno kad smo vani, kad se odnosimo prema inozemstvu i kad govorimo o svojoj zemlji. Mislim da tada treba govoriti najbolje, bez obzira što mi mislili jedni o drugima ovdje u Hrvatskoj. Hrvatsku treba braniti, Hrvatsku uvijek, o Hrvatskoj uvijek treba govoriti najbolje i naravno, ti naši nekakvi osobni animoziteti koji se javljaju ne smiju se preslikavati na sliku Hrvatske.*

MB: *Gospodine Josipović?*

IJ: *Apsolutno je prijateljstvo moguće, ali mora postojati isto tako i unutarstranački i međustranački, ja imam prijatelje u svim strankama i u HDZ-u, dakle, jedino mora postojati jedna barijera, a to je nacionalni interes i principijalno odnošenje prema politici jer prijateljstvo, kada je riječ o politici, završava onda kada je interes države u pitanju.*

MB: *Došli smo, zapravo, do pred otvaranja birališta. Postoji li nešto što niste rekli, a trebate reći građanima prije nego što u nedjelju izađu na birališta i zaokruže Vas ili Vas? Gospodine Josipović?*

IJ: *Jeste to mislili kao završnu riječ ili?*

MB: *Ne, nisam još, imamo još vremena.*

IJ: *Dobro. Pa dakle, evo, ja bih istakao kako je Hrvatska...(MB prekida: Ima li kakva tajna o Vama još?) Nema tajne. Onda nećemo, da, o tajnama, nemam tajni.*

MB: *Pitam. Gospođo?*

KGK: *Ne, nema apsolutno nikakvih tajni u mojem životu. Naravno, u, 11. siječnja biramo ne samo kandidata ili kandidatkinju ili predsjednika ili predsjednicu, biramo smjer u kojem će ići Hrvatska, dakle, želimo li ovakvih pet godina kao što smo imali do sada, jesmo li zadovoljni životom do sada, jesmo li danas bogatiji, sretniji nego prije pet godina ili želimo promjene, želimo li bolju, snažniju, gospodarski osnaženu Hrvatsku, poduzetničku Hrvatsku,*

ali i socijalno osjetljivu Hrvatsku, želimo li promjene, tada moramo dati glas promjenama, ta sam koja stojim iza promjene, čak i gospodin Josipović će vam sam priznati da su nam potrebne društvene i ekonomske promjene, ja to govorim od samoga početka i to držim i zastupam stav da sam ta koja će napraviti zaokret.

MB: *I još ćete, naravno, imati mogućnost završnog obraćanja, ali...*

IJ: *Pa evo, ja bih se složio da trebamo promjene. Vi zastupate jednu potpuno antireformsku stranku, trebamo promjene, ali ne one koje su vraćanje tamo, vremena iz vlade HDZ-a i Sanadera, nego neke druge promjene, promjene koje će duboko promjeniti našu stvarnost, promjene koje su zaista reforme, koje će omogućiti više demokracije, bolju i efikasniju upravu i pravosuđe i u konačnici bolje gospodarstvo, ono gospodarstvo 21. stoljeća.*

MB: *Htjeli ste replicirati?*

KGK: *Pa da, htjela sam replicirati, gospodine Josipoviću, Vi znate da kao predsjednik morate biti izvanstranački i iznadstranački, znači ne zastupate niti jednu stranku. Ja neću biti predsjednica niti jedne stranke niti jedne političke opcije, nego predsjednica svih građana Republike Hrvatske.*

IJ: *Probajte. Dobro.*

MB: *Vidjet ćemo u nedjelju. (KGK prekida: Bit ću.)*

IJ: *Tako je.*

MB: *Gospodine Josipović, moram Vas pitati jednu stvar. Gospođu Grabar-Kitarović, Vi ćete također odgovoriti. Da li su u nedjelju izbori „ili mi ili oni“ kako je to rekao Zoran Milanović?*

IJ: *Riječ je o odabiru puta, ali ne u onom smislu, naravno, fizičke likvidacije što biste možda mogli naslutiti iz nekih nastupa po internetu, pa i onaj skup koji je bio je bio malo neobičan.*

MB: *Ali, ja Vas pitam, njegova poruka je bila biračima u nedjelju (IJ prekida: Moja je poruka, moja je poruka...) „ili mi ili oni“.*

IJ: *Moja je poruka da su ovo izbori u kojem ćete izabrati predsjednika koji okuplja. Ja sam ovih pet godina okupljao ljude različitih svjetonazora, učinit ću to i dalje i bio sam partner potpuno različitim ideološkim vladama.*

MB: *Vaš stav o izjavi Zorana Milanovića, „ili mi ili oni“?*

KGK: *Meni je ta poruka i ta retorika potpuno neprihvatljiva, ona dijeli hrvatski narod, ona dijeli hrvatske ljude. „Ili mi ili oni“, što to znači? Da se jedna ili druga struja bori za opstanak. Nama je danas potrebno jedinstvo i okupljat ću ljude, neću biti osoba koja je sama po sebi pomirljiva, nego koja zaista pomiruje društvo koje je duboko podijeljeno i molim vas, nemojmo se dijeliti, nemojmo prijetiti. Ja sam u tu nedjelju na prvi krug izbora pozvala apsolutno sve birače, sve građane Republike Hrvatske da razmotre moj program jer obraćam se građanima, ne dijelim ih na niti na lijevicu, niti na desnicu, niti na žene, niti na muškarce, niti na konzervativne ili liberalne birače, dijelim ih na ljude o kojima ja, kao predsjednica, moram brinuti. Oni će biti moj glas, ja ću biti njihov glas i oni će biti moja snaga.*

MB: *Htjeli ste replicirati?*

IJ: *Ne, htio sam pitat da li ćete...Dobro, ajde da odmah repliciram. (MB prekida: Replicirat ćete.) Kako to da niste reagirali na govor Vašeg predsjednika stranke na skupu kada je govorio o izdaji, o jugokomunistima, o neprijateljima i kada se vikalo tamo, par tisuća ljudi je vikalo: „Izdaja! Izdaja! Izdaja!“. Jeste se ogradili od toga?*

KGK: *Pa, zato što, gospodine Josipović, ne možete kontrolirati (IJ prekida: Jel mislite da sam ja izdajnik?) što ljudi govore, nego... Ne govorim da ste izdajnik, ali isto tako ne mogu zaboraviti ono što ste Vi, ponavljam, govorili o Knesetu, o „ustaškoj guji“ i o onome što ste govorili o Hrvatskoj, o našoj domovini, dakle, Vi ste dijelili ljude na „ove ili one“, na ustaše ili partizane i kad sam se vratila u Hrvatsku nisam mogla vjerovati toj ideološkoj borbi i podijeljenosti o kojoj ste svi govorili i o raznim bistama i pitanjima koja su totalno irelevantna za položaj (MB prekida: Gotovi smo.) i za život u Hrvatskoj danas.*

MB: *Izvolite repli... Odgovor imate?*

IJ: *Pa evo, pitanje da li se kod nas ili bilo gdje u Europi javljaju retropokret ili retro ideje, nacističke, pa pogledajte malo, pogledajte Facebook, prolistajte pa ćete vidjet da ima, nažalost, u našoj domovini, još ima ljudi koji su nostalgичni za tim vremenima i to treba reć.*

MB: *Izvolite, gospođo.*

KGK: *U cijeloj Europi i modernome svijetu postoje pokreti koji su ili krajnja lijeвица ili koju su krajnja desnica. Toga će uvijek biti, međutim, bitno je da je ono stvarno društvo i da se mi političari zalažemo za to jedinstvo i upravo ne dijeliti ljude niti davati toliku pozornost tolikim*

ljudima. Vi ste cijelu državu, pred izraelskim parlamentom, optužili za ustaštvo. (IJ prekida: Nije istina, nije istina. Ja sam govorio upravo o ovom malom reliktu koji kvari, prije svega, hrvatsko društvo, a onda i naš odnos prema prijateljima u Izraelu.) Nažalost, to je ostavilo takav dojam. (IJ prekida: Niste dobro slušali.)

MB: *Uskoro ćete se obratiti posljednji puta građanima ove zemlje i pred nedjeljne izbore, gospođo Grabar-Kitarović, htio bih Vas pitati, Winston Churchill je svojedobno rekao gdje se najviše laže, rekao je: „U ljubavi, lovu i predizbornoj kampanji.“ Jel možda bio u pravu?*

KGK: *„U ljubavi, lovu i predizbornoj kampanji.“ (MB prekida: To nije moje, to Churchill kaže.) Ponavljam, ne lažem ja, jednostavno, ne znam lagati.*

IJ: *Zavisi kako ko, neko laže, neko ne laže na sva tri područja koja ste spomenuli. Ja sebe ne smatram lašcem ni u jednom od tih područja. (MB prekida: Znači Churchill je bio u krivu očito?) Ne, ne, ne, ne, moguće je, to je točno, pa vidimo i kod nas da se to događa, jel, ali ovisi o svakom pojedincu, da li laže i u ljubavi i, ne znam gdje ste rekli, i u politici, jel. Lovu.*

KGK: *Pa da, gospodine Josipović, Vi ste izrekli svašta u ovoj kampanji, ne znam, od toga, od pronevjerenih 90 milijardi kuna, 90 godina...(IJ prekida: Pa to je analiza koju možete, u tisku ste vidjeli.) To nije točno, (IJ prekida: Vidjeli ste analizu u tisku.) to je, to je cijela vrijednost privatizacije, pripisivali ste sebi zasluge za nezastarjevanje ratnog profiterstva, (IJ prekida: Točno, da, pripisujem, istina je.) kriminala i korupcije. Ne, (IJ prekida: Istina je.) to je predložio HDZ, (IJ prekida: Ma nemojte biti smiješni.) prema tome, ne možete reći (IJ prekida: Gledajte, ja sam napisao prijedlog, ja sam napisao prijedlog, HDZ ga je odbijao dugo dok nije bio pritisnut javnošću.) ne možete pripisivati drugima neistine koje ne stoje. To nije točno, HDZ ga je predložio. (IJ prekida: Nije istina.)*

MB: *A za kog mandata je to prihvaćeno?*

IJ: *Za mog mandata.*

MB: *Ne.*

IJ: *Je.*

MB: *Ustavne promjene zastare?*

IJ: *Da, 2010.-e nezastarjevanje ubačeno (KGK prekida: HDZ.) na moj prijedlog. Ma je formalno HDZ u Saboru bio, ali je moj prijedlog, moja inicijativa koju niste mogli odbiti. Toliki je bio javni pritisak na HDZ.*

KGK: *Pa, činjenica je da je HDZ to predložio u Saboru i da je HDZ dao glas za to, niste to mogli... (IJ prekida: Dale su sve stranke jer je bilo jednoglasno, iako moram reći da su se i druge stranke protivile u prvo vrijeme tom prijedlogu, a svi ste morali prihvatiti - to je ona upornost predsjednika.) Ali je činjenica da je HDZ i krenuo u borbu protiv korupcije, prije svega, (IJ prekida: Je i zato ste izbacili gospođu Kosor iz stranke, tako je, da.) u svojim redovima, ali sad ćemo vidjeti kakvi će kosturi izlaziti iz ormara ovoj vladi.*

MB: *Samo o bivšima pričate.*

KGK: *Da, nažalost.*

IJ: *To je pitanje budućnosti.*

MB: *Dobro. Došli smo do kraja predsjedničkog sučeljavanja, u nedjelju trebaju samo birači odlučiti. Vaše završno obraćanje, gospođo Grabar-Kitarović, možete se obratiti biračima, tražiti njihov glas u nedjelju da postanete predsjednicom Republike Hrvatske.*

KGK: *Evo, obraćam se svim biračima da 11. siječnja izađu na birališta, ponavljam, bira se ne kandidat ili kandidatkinja ili predsjednik, odnosno predsjednica, nego bira se smjer u kojem će krenuti Hrvatska. Ako mislite da danas živite bolje nego prije pet godina, ako ste zadovoljni s proteklih pet godina, onda dajte glas sadašnjem stanju, ali ako želite promjene, ako želite zaokret, ako želite gospodarski rast i razvoj, stvarni položaj Republike Hrvatske u međunarodnoj zajednici, u NATO-u, u Europskoj uniji, ako želite da riješimo ova sva pitanja i ovrha i deložacija i niskih mirovina i djece koja živi u bijedi, da budemo socijalno osjetljiva država, socijalno tržišno gospodarstvo, napredna država, onda vas molim da poklonite svoje povjerenje meni jer ja sam koja će napraviti zaokret.*

MB: *Hvala. Gospodine Josipović.*

IJ: *Poštovane građanke i građani Republike Hrvatske, iziđite na izbore, birate put, birate predsjednika koji vodi zemlju u prosperitet. Birate između toga da loša prošlost postane naša budućnost ili birate bolju budućnost. Mržnja, agresija, zlo ne može zamijeniti dobro, pomirbu i mir. Program koji vam nudim je program boljitka, to je program u kojem će Hrvatska postati demokratičnija, Hrvatska u kojoj ćete imenom i prezimenom birati političare kojima*

vjerujete, Hrvatska u kojoj će država biti bolje organizirana i bit će vaš servis, Hrvatska u kojoj će uprava brzo rješavat vaše zahtjeve, isto kao i pravosuđe sporove. To je država u kojoj ćemo imati gospodarstvo 21. stoljeća. Svi želimo da naši očevi, djedovi, majke, djeca imaju dobar život, kvalitetan život, da naši radnici, seljaci, službenici, znanstvenici, umjetnici imaju priliku pokazati sve što znaju. (MB prekida: Gotovo.) Hrvatska je dobra zemlja, perspektivna, izađite na izbore, birajte pravi put.

MB: *Hvala Vama, gospodine Josipović, hvala Vama, gospođo Grabar-Kitarović, želim vam puno sreće u nedjelju, a Hrvatska će izabrati ono što misli da je najbolje, predsjednicu ili predsjednika. Bilo je ovo predsjedničko sučeljavanje. Ivo Josipović, Kolinda Grabar-Kitarović, samo tu dvojbu imate u nedjelju kada dođete na birališta i glasate po šesti puta za predsjednika ili predsjednicu Republike Hrvatske. Ugodnu večer.*

